

Nr 11

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om köttbesiktning m. m.; given Stockholms slott den 12 december 1958.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om köttbesiktning m. m.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att nuvarande lag angående köttbesiktning och slakthus jämte ett par andra författningar, som äger samband med denna lag, ersättes med ny lag om köttbesiktning m. m. Den viktigaste nyheten i förhållande till gällande bestämmelser är att köttbesiktningstvång, som nu enligt direkt lagföreskrift råder i städer och vissa andra större samhällen men i övrigt tillämpas blott om länsstyrelsen efter framställning av kommun så förordnar, skall gälla i hela riket. Länsstyrelsen skall dock i vissa fall få meddela undantag för kommun eller del därav. Köttbesiktningstvånget har utvidgats till att avse jämväl renkött och kött av sumpbäver (*nutria*). Nuvarande bestämmelser om möjlighet att inom ett visst område införa slakthustvång har i stort sett bibehållits oförändrade. Sådant tvång kan emellertid enligt förslaget införas även om kommunen ej inrättat offentligt slakthus. Kommunen skall då ha sört för att slakten utan tidsutdräkt i stället kan utföras vid kontrollslakteri eller vid offentligt slakthus inom annan kommun. I anledning av denna utvidgning har benämningen ändrats till slakteritvång. Skärpta bestämmelser föreslås i fråga om nödslakt. Sådan skall i regel blott få ske vid särskilda sanitetsavdelningar. Förfarandet vid bestämmandet av de avgifter som får upptagas vid kommunal köttbesiktning har förenklats. Gällande föreskrifter om att taxorna skall fastställas av veterinärstyrelsen har borttagits. I stället föreslås att kommunernas beslut angående taxorna, i likhet med vad som gäller i fråga om vissa andra kommunala avgifter, skall underställas länsstyrelsen.

Den nya köttbesiktningsslagen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1960. Med hänsyn till att erforderliga anordningar för genomförande av lagen i vad den gäller renkött bedömts föreligga först efter en övergångstid, skall lagen emellertid i den delen vinna tillämpning först från den dag Konungen bestämmer.

Förslag

till

Lag om köttbesiktning m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Vad i denna lag stadgas äger, där ej annat följer av vad nedan anges, tillämpning på kött av nötkreatur, får, get, svin, häst, ren, älg, vildsvin, sumpbäver (*nutria*), björn, räv och grävling.

2 §.

Till *kött* räknas i denna lag icke allenast kött i vanlig bemärkelse utan även blod samt andra till människoföda brukliga delar av djur, som avses i 1 §.

Med *saluhållande* avses i lagen jämväl försäljning utan föregående saluhållande ävensom tillhandahållande av färdigberedda livsmedel för förtäring på stället i restaurang, pensionat, matservering, kiosk eller annorstädes, där verksamhet av liknande slag yrkesmässigt bedrives, ävensom i skola, sjukhus eller annan anstalt eller i särskild av industri eller annat företag anordnad utspisning för de i företaget anställda.

Med *nödslakt* avses slakt av djur, som på grund av sjukdom eller olyckshändelse befunnits böra avlivas.

Med *sanitetsavdelning* förstås särskild, inom slakteri inrättad avdelning för slakt av djur, som skadats eller förete sjukdomstecken, samt för uppslaktning och besiktning av nödslaktade djur.

3 §.

Köttbesiktningstvång innebär, att till människoföda avsett kött skall hava i färskt tillstånd godkänts vid besiktning enligt denna lag innan köttet saluhålles, användes vid beredning av livsmedel, som är avsett att saluhållas, eller till annan överlämnas för sådan användning eller förvaras å allmän saluplats, i försäljningslokal med därtill hörande utrymmen eller i lokal avsedd för beredning av livsmedel.

Slakteritvång innebär, att inom visst område slakt ej må ske annorledes än i *offentligt slakthus*, inrättat på sätt i 11 § sägs, eller i slakteriinrättning, som står under offentlig kontroll (*kontrollslakteri*), samt att med kött, som härrör från djur, vilket slaktats inom riket, ej må inom området företagets åtgärd, som nämnts i första stycket, därest slakten icke skett i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Slakteritvång avser icke sådan slakt av eget djur, som utom stadsplanlagt område sker för förbrukning i eget hushåll. Beträffande nödslakt gälla bestämmelserna i 12 §.

4 §.

Utän hinder av bestämmelserna i denna lag må jakträttsinnehavare försälja obesiktigat kött av älg, som skjutits å hans jaktområde, till personer som deltagit i eller varit behjälpliga vid jakten eller äro bosatta inom jaktområdet.

Om köttbesiktning m. m.

5 §.

Köttbesiktningstvång skall gälla inom hela riket. Länsstyrelsen må dock, när särskilda skäl därtill äro, efter hörande av veterinärstyrelsen medgiva undantag tills vidare för kommun eller del därav, dock ej i fråga om kött av björn, räv, grävling och sumpbäver (nutria). Vidare må veterinärstyrelsen medgiva, att inom visst område, där köttbesiktningstvång i övrigt gäller, renkött må försäljas utan att det är besiktigat.

6 §.

Det ankommer på kommun att vidtaga erforderliga åtgärder för köttbesiktning.

Därvid åvilar kommunen, bland annat,

att ställa till förfogande för verksamheten lämpliga lokaler och erforderlig utrustning,

att bestrida arvode till besiktningsveterinärer och övrig för besiktningen erforderlig personal,

samt att vidtaga sådana anstalter att besiktningen kan ske utan större tidsutdräkt eller annan avsevärd olägenhet.

7 §.

Kan köttbesiktningen efter överenskommelse lämpligen verkställas inom annan kommun eller i kontrollslakteri, må veterinärstyrelsen på framställning av kommunen medgiva denna befrielse från att vidtaga åtgärder som avses i 6 §.

8 §.

1 mom. Vid slakt i offentligt slakthus eller kontrollslakteri av nötkreatur, får, get, svin, häst eller ren skall besiktningsveterinären dels före nedslaktningen undersöka djurets hälsotillstånd, dels efteråt undersöka köttet med avseende å dess tjänlighet till människoföda. Veterinärstyrelsen äger dock, när förhållandena så påkalla, medgiva, att ren ej undersökes före nedslaktningen.

2 mom. Vid köttbesiktning under andra förhållanden än de i 1 mom. avsedda skall köttet av annat djur än älg och björn föreligga i minst halv kropp, som dock, då besiktningen gäller kött av större nötkreatur än kalv eller av häst eller vildsvin, må vara delad i två stycken. Köttet av älg eller björn skall föreligga i minst fjärdedels kropp, som må vara delad i två stycken.

Veterinärstyrelsen äger, då särskilda förhållanden det föranleda, medgiva undantag från vad i första stycket föreskrives.

9 §.

1 mom. Kött, som i färskt tillstånd godkänts vid köttbesiktning, eller dess emballage skall, i den utsträckning Konungen bestämmer, förses med stämpel eller märke som utmärker godkännandet.

2 mom. Anträffas vid besiktning kött, som först efter särskild behandling kan godkännas, skall köttet, innan stämpling eller märkning sker, genom besiktningsoveterinärens försorg och under hans kontroll undergå sådan behandling.

3 mom. Finnes vid köttbesiktning kött vara otjänligt till människoföda, skall detsamma, utan kostnad för köttets ägare, under besiktningsoveterinärens kontroll användas till tekniskt bruk eller, där så ej kan ske, oskadliggöras. Utan hinder härav äger veterinärstyrelsen medgiva, att köttet må på de villkor som styrelsen föreskriver användas till föda åt djur.

Därest kött, som avses i detta moment, användes till tekniskt bruk eller som djurföda, är köttets ägare berättigad utfå ersättning motsvarande köttets värde vid sådant användande.

4 mom. Kött eller vara som beretts av kött må, därest köttet ej godkänts vid besiktning, icke förses med stämpel eller märke, som enligt av Konungen meddelade föreskrifter skall användas vid stämpling eller märkning enligt 1 och 2 mom. eller som genom färg eller utseende i övrigt lätt kan förväxlas med sådan stämpel eller sådant märke.

Om slakteritvång och offentligt slakthus

10 §.

1 mom. På framställning av kommunen må länsstyrelsen förordna, att slakteritvång beträffande nötkreatur, får, get, svin eller häst skall gälla inom kommunen eller del därav. Innan sådant förordnande meddelas skall yttrande inhämtas från veterinärstyrelsen. Jämväl i fråga om ändring eller upphävande av sådant förordnande skall sagda förfarande tillämpas.

2 mom. Slakteritvång må ej införas med mindre kommunen på ändamålsenligt sätt sörjt för att förekommande slakt utan tidsutdräkt kan utföras.

3 mom. Konungen äger förordna, att slakteritvång må införas jämväl beträffande ren.

11 §.

1 mom. Offentligt slakthus skall inrättas enligt plan, som godkänts av veterinärstyrelsen.

2 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av särskild styrelse.

Vad i 45 § kommunallagen är stadgat i fråga om där avsedd nämnd skall äga motsvarande tillämpning beträffande slakthusstyrelse i annan kommun än Stockholm. För slakthusstyrelse i Stockholm skola gälla bestämmelserna i 51 § kommunallagen för Stockholm. Utan hinder av vad nu sagts må protokoll, som föres vid slakthusstyrelses sammanträde, begränsas till att upptaga förteckning å närvarande ledamöter samt beslutet i varje ärende.

Utöver vad i andra stycket stadgas skall beträffande slakthusstyrelse gälla vad kommunens fullmäktige föreskriva.

3 mom. Till sammanträde med slakthusstyrelse skola kallas vederbörande stads- eller länsveterinär samt främste veterinären vid slakthuset. De äga rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Särskilda bestämmelser om nödslakt

12 §.

1 mom. Nödslakt av nötkreatur, får, get, svin eller häst må endast ske vid sanitetsavdelning, som inrättats vid kontrollslakteri eller offentligt slakthus, eller, efter medgivande av veterinärstyrelsen, vid sanitetsavdelning som inrättats vid annan slakteriinrättning.

Föranleder sjukdomsförloppet eller olyckshändelsens svårhetsgrad att djuret omedelbart bör avlivas på den plats där det befinner sig, må så ske, dock endast under förutsättning, att djurkroppen, därest köttet är avsett till människoföda, genast i ostyckat tillstånd jämte alla inälvor för uppslaktning och besiktning föres till sanitetsavdelning som avses i första stycket.

2 mom. Har nödslakt av kaly, får, get, svin eller föl, som utsatts för olyckshändelse, skett på den plats där djuret befann sig, må djurägaren utan iakttagande av bestämmelserna i 1 mom. andra stycket använda köttet i eget hushåll.

3 mom. Länsstyrelsen må, då särskilda skäl därtill äro, på framställning av kommun och sedan veterinärstyrelsen hörts medgiva, att föreskrifterna i 1 mom. icke skola gälla inom kommunen eller viss del därav.

Om avgifter m. m.

13 §.

1 mom. För köttbesiktning samt för sådan behandling av kött, som avses i 9 § 2 mom., äger kommun, inom vilken besiktningen sker, eller, efter överenskommelse med kommunen, slakteriinrättning uttaga avgifter, som beslutas av kommunens fullmäktige. Avgifterna må ej sättas högre än som kan anses erforderligt för att täcka kostnaderna för köttets besiktning och därmed sammanhängande åtgärder.

Fullmäktiges beslut enligt nästföregående stycke skall för att vinna bindande kraft underställas länsstyrelsen, som äger att beslutet helt eller delvis fastställa eller ock ogilla.

2 mom. För begagnande av offentligt slakthus, varom i 11 § sägs, ävensom, där i sammanhang med sådant slakthus särskild marknadsplats anordnats för kreaturshandeln, för nyttjande av sådan marknadsplats och vid densamma uppförda stallar samt för kreaturens utfodring, skötsel och vägning må utgå avgifter, som fastställas av slakthusets styrelse. Avgifterna må ej sättas högre än som kan anses erforderligt för att täcka de med verksamheten förenade kostnaderna.

14 §.

I överenskommelse om anlåtande av kontrollslakteri, som i samband med fråga om införande av slakteritvång träffas mellan kommun och kontrollslakteri, skall angivas efter vilka grunder djurägare har att gälda med slakten och köttbesiktningen förenade kostnader.

15 §.

Om i följd av slakteritvångs införande byggnad eller annan inrättning, där med vederbörligt godkännande slakterirörelse bedrives, ej längre kan användas för avsett ändamål, är ägaren berättigad att av kommunen erhålla ersättning för den värdeminskning, som fastigheten eller inrättningen därigenom undergår.

Ansvarsbestämmelser m. m.

16 §.

Företager någon slakt eller vidtager någon eljest åtgärd i strid med vad i 3 §, 5 §, 10 § 1 eller 3 mom. eller 12 § föreskrivits om köttbesiktnings-tvång, slakteritvång eller nödslakt, straffes med dagsböter.

Till samma straff dömes den som bryter mot vad i 9 § 4 mom. stadgas eller inom riket uppsåtligen eller av oaktsamhet vidtager i 3 § första stycket angiven åtgärd med kött eller annan vara, som stämplats eller märkts i strid med stadgandet i 9 § 4 mom.

17 §.

Har någon förövat gärning, som i 16 § är belagd med straff, skall, där ej särskilda förhållanden annat föranleda, kött eller annan vara, som gärningen avser, jämte emballage förklaras förverkad.

18 §.

Förverkad egendom skall mot skälig betalning försäljas till människoföda eller, om på grund av bestämmelserna i denna lag eller av annan anledning sådan försäljning ej kan ske, till föda åt djur eller till tekniskt bruk eller ock oskadliggöras.

Har beslag lagts på egendom, som kan antagas bliva förverkad och ej skall oskadliggöras, och är den underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värdet, må den genast försäljas, och skall så alltid ske om ägaren det begär och hinder mot försäljningen ej föreligger. Köpe-skillingen skall, intill dess frågan om förverkande blivit slutligt avgjord, ned-sättas hos länsstyrelsen.

19 §.

Värdet av förverkad egendom tillfaller kronan.

Om tillsyn och besvär m. m.

20 §.

Föreskrifter angående besiktningsveterinärs tillsättande och entledigande meddelas av Konungen. Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, veterinärstyrelsen utfärdar de föreskrifter i övrigt som erfordras för tillämpningen av denna lag.

21 §.

Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av veterinärstyrelsen, som jämväl meddelar råd och anvisningar rörande köttbesiktning och därmed sammanhängande frågor.

22 §.

Utan hinder av bestämmelserna i denna lag må Konungen meddela föreskrifter angående kontroll av kött och därav beredda varor vid införsel till eller utförsel från riket.

23 §.

Den som icke åtnöjes med besiktningsveterinärs beslut äger hos länsstyrelsen söka ändring genom besvär. Veterinären är skyldig att, då framställning därom göres, till klaganden utan lösen lämna skriftligt meddelande om klandrade beslutet och skälen därför.

Utan hinder av besvär skall besiktningsveterinärs beslut lända till efterrättelse, därest ej annorlunda förordnas. Avser besvären beslut om åtgärd, varom i 9 § 3 mom. förmäles, och har klaganden omedelbart efter erhållen del av beslutet hemställt, att med åtgärden måtte anstå, må denna icke företagas förrän 48 timmar efter undersökningen, såvida ej uppskov medför sanitär olägenhet.

24 §.

Länsstyrelsens och veterinärstyrelsens beslut skola utan hinder av besvär lända till efterrättelse, därest ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960, dock att vad i lagen stadgas angående kött av ren skall äga tillämpning först från den dag Konungen förordnar.

Genom denna lag upphävas lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, kungörelsen den 13 september 1928 (nr 354) med vissa bestämmelser rörande beredning och saluhållande av vissa köttvaror av utländskt ursprung, förordningen den 11 maj 1934 (nr 141) angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara samt förordningen den 27 mars 1942 (nr 134) om viss tillämpning i fråga om kött av älg med flera djur av nyssnämnda lag.

Har för visst område slakhustvång stadgats enligt äldre lag skall utan nytt förordnande slakteritvång enligt denna lag anses gälla inom området.

Förekommer i lag eller författning eller särskilt av Konungen meddelat beslut hänvisning till författningsrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 december 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för inrikesdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, fråga om *ny lagstiftning om köttbesiktning m. m.* och anför därom följande.

Inledning

Gällande bestämmelser om köttbesiktning och därmed sammanhängande verksamhet för köttkontroll tillkom för mer än 20 år sedan. Huvudstadgandena återfinnes i lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, samt förordningen samma dag angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara. Lagstiftningen avsåg till en början blott kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst. Genom förordningen den 27 mars 1942 (nr 134) om viss tillämpning i fråga om kött av älg med flera djur av lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, m. m. utvidgades lagen att, såvitt den avsåg besiktningstvång, gälla jämväl kött av älg, björn, vildsvin, räv eller grävling. I administrativ ordning har flera tillämpningsförfattningar utfärdats. Rörande det närmare innehållet i gällande bestämmelser torde jag senare få återkomma i skilda sammanhang.

Inom veterinärstyrelsen har företagits en översyn av de på detta område gällande bestämmelserna. Översynen har utmynnat i att styrelsen i en den 24 juli 1957 dagtecknad skrivelse framlagt förslag till ny lagstiftning angående köttbesiktning m. m.

Över förslaget har efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statens institut för folkhälsan, veterinärhögskolan, länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Malmöhus, Skaraborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, Hushållningssällskapens förbund, skördeskadetredningen, renutredningen, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Kooperativa förbundet, Sveriges charkuteri- och slakteriödkares riksförbund, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Föreningen Svenska städers offentliga slakthus, Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölk-

hygien, Föreningen av besiktningsveterinärer vid Sveriges kontrollslakterier, Sveriges veterinärförbund, Svenska läsveterinärföreningen, Svenska stadsveterinärföreningen, Svenska samernas riksförbund och Sveriges påsdjursuppfödarens riksförbund. Vid utlåtandena har i flera fall fogats yttranden från myndigheter eller organisationer. Samarbetsdelegationen för Sveriges privata kontrollslakterier, som beretts tillfälle att avgiva yttrande, har icke inkommit med sådant.

Den 4 februari 1958 har veterinärstyrelsen i skrivelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet anfört vissa synpunkter i anledning av vad remissinstanserna uttalat rörande styrelsens förslag såvitt det avser bestämmelser om nödslakt.

I skrivelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet den 20 januari 1958 har Norrbottens läns hälsovårdsförbund hemställt, att skyndsamma åtgärder måtte vidtagas dels för införande av bestämmelser om skyldighet att före slakt till avsalu av ren anmäla förhållandet till hälsovårdsnämnden samt dels för införande av besiktningstvång på renkött i lämplig omfattning inom landet.

Över denna skrivelse har efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, länsstyrelserna i Jämtlands och Norrbottens län, renutredningen och Svenska samernas riksförbund. Sedan hälsovårdsförbundet på begäran beretts tillfälle att taga del av remissyttrandena, har förbundet i skrivelse den 4 oktober 1958 framlagt ytterligare synpunkter och vidhållit sin hemställan.

Jag anhåller nu att få anmäla frågan om ny köttbesiktningslag och därmed sammanhängande spörsmål.

Veterinärstyrelsens förslag

Allmänt köttbesiktningstvång

Enligt 2 § 1 mom. första stycket lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus (i fortsättningen benämnd 1934 års lag) innebär köttbesiktningstvång förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst eller använda dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av vara, avsedd för försäljning till människoföda, eller förvara sådant kött å allmän saluplats, i salubod med därmed i omedelbart samband varande lagerrum, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning till avsalu av matvaror, därest köttet icke godkänts vid besiktning. Enligt andra stycket må inom område, där köttbesiktnings tvång gäller, ej heller till människoföda avsett sall, rökt eller torkat kött av djur, som i första stycket sägs, eller annan till människoföda avsedd vara, beredd av kött av sådant djur, saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i första stycket förmäles, med mindre köttet blivit i färskt tillstånd godkänt vid besiktning. Till kött räknas enligt 1 § icke allenast kött i vanlig

bemärkelse utan även blod samt andra till människoföda brukliga delar av djur.

Köttbesiktningstvång är endast i vissa fall obligatoriskt och förutsätter i övrigt frivillig anslutning. Sålunda föreskrives i 2 § 2 mom. att köttbesiktningstvång skall, därest Konungen ej med hänsyn till särskilda omständigheter annorlunda förordnar, gälla för varje stad och annat samhälle, där hälsovårdsstadgans föreskrifter för stad i tillämpliga delar gäller, med ett invånarantal av 4 000 eller däröver. I andra fall förutsättes, att stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet gör framställning i ämnet hos länsstyrelsen, som, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, äger stadga om köttbesiktningstvång för kommunen eller samhället eller del därav.

I uttalande till propositionen nr 31 till 1934 års riksdag med förslag till den nu gällande lagen framhöll departementschefen, att det vore önskvärt att köttbesiktningstvånget kunde göras allmänt gällande. Han ansåg emellertid att detta icke vore genomförbart, bland annat med hänsyn till att erforderligt antal besiktningsmän ej stod att uppbringa.

Under den tid, som ifrågavarande bestämmelser varit gällande, har i olika sammanhang framförts önskemål, att köttbesiktningstvånget gjordes obligatoriskt för hela riket eller åtminstone för de södra och mellersta delarna av detsamma. Sålunda behandlade 1946 års köttbesiktningskommitté ingående detta spörsmål i sitt den 18 december 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 85). Kommittén ansåg, att det vore ett obestridligt allmänt intresse att den lokala köttkontrollen fick ett så vidsträckt tillämpningsområde som möjligt med beaktande av att därigenom icke förorsakades oskäligen kostnader för kontrollens ordnande eller alltför betungande olägenheter i fråga om transporter av slaktdjur eller kött. Vid övervägande av åtgärder med avseende å de landsdelar, där besiktning då icke förekom i större omfattning, fann kommittén, att man måste räkna med att inom åtskilliga kommuner icke kunde framskapas ett så starkt intresse för införande av köttkontroll att det uppvägdde de återhållande krafterna. Kommittén kom därför till det resultatet att det var påkallat med en utvidgning av de tvingande bestämmelsernas verkningssområde och föreslog i enlighet härmed sådan ändring av lagen att köttbesiktningstvånget skulle gälla inom hela riket, dock med rätt för Kungl. Maj:t att efter framställning av vederbörande kommun medgiva undantag då särskilda omständigheter förelåg. Till sådana omständigheter borde hänföras ringa befolkningstäthet samt stora avstånd inom kommunen och till närmaste veterinär ävensom avlägset läge i förhållande till besiktningsställe utom kommunen. Enligt kommitténs mening borde dispens endast komma i fråga för vissa områden i Norrland och vissa kusttrakter. Kommitténs förslag har ännu ej föranlett något ställningstagande av Kungl. Maj:t.

Veterinärstyrelsen lämnar en redogörelse för hur köttbesiktningssverksamheten nu är organiserad och anför härom följande.

Besiktningen av inhemska köttprodukter är i vårt land förlagd dels till på kommunal väg anordnade byråer, dit uppslaktade djurkroppar eller delar av sådana föras för undersökning av veterinär, dels till kommunala slakthus eller i enskild ägo varande, under offentlig kontroll ställda slakterier, s. k. kontrollslakterier, där djuren undergå veterinärundersökning före och efter slakten. Besiktningen har till syfte att förhindra att kött, som därvid finnes otjänligt till människoföda, tillföres konsumtionen och utgör sålunda ett synnerligen betydelsefullt led i samhällets strävanden för en förbättrad livsmedelshygien. För hela landet gäller visserligen att hälsovårdsnämnderna skola fylla motsvarande uppgift, men deras kontroll i detta hänseende kan, med hänsyn till att deras verksamhet omspänner såväl kontrollen av samtliga livsmedel som en mångfald andra arbetskrävande uppgifter enligt hälsovårdstadgan m. fl. författningar och att de ofta lida brist på tillräcklig och välutbildad personal, endast utövas rutinmässigt medelst stickprovsundersökningar. Den förmår därför icke skänka den konsumerande allmänheten samma garanti i detta avseende som den offentliga köttkontrollen erbjuder, där varje slaktdjur eller djurdel blir föremål för noggrann undersökning av veterinär enligt föreskrifter, som utarbetats av den veterinära sakkunskapen å området. Det må här framhållas, att den offentliga köttkontrollen, i varje fall då den utövas å slakthus och kontrollslakterier, under senare år effektiviserats genom omfattande förbättringar och nyanskaffningar av lokaler, inredning och teknisk utrustning enligt veterinärstyrelsens direktiv och anvisningar, vilka på det hela taget mötts med förståelse. Beträffande lokalerna har veterinärstyrelsen sålunda under senare år genomdrivit, att samtliga offentliga slakthus och de flesta kontrollslakterier anordnat särskilda avdelningar för slakt av djur, som förete sjukdomstecken, eller för uppslaktning av nödslaktade djur. Dessa sanitetsavdelningar, som ha speciella kylrum, äro nödvändiga för att kunna förhindra smittöverföring inom slakteriinnrättningen till andra djurkroppar, personal, inredning och lokaler. Veterinärstyrelsen har vidare sökt åstadkomma komplettering och modernisering av laboratorieutrustningen för bakteriologisk kontroll hos nämnda slakteriinnrättningar samt inrättande av nya sådana laboratorier. Att det fortfarande brister åtskilligt i sistnämnda avseenden torde i viss mån få tillskrivas gällande restriktioner i fråga om byggnadsinvesteringar.

Veterinärstyrelsen föreslår nu, att köttbesiktningstvång införes i hela riket, dock med rätt för länsstyrelsen att med hänsyn till särskilda omständigheter och efter hörande av veterinärstyrelsen medgiva, att kommun eller del därav tills vidare skall vara undantagen från köttbesiktningstvång.

I betänkandet konstaterar veterinärstyrelsen till en början, att på frivillig väg mycket vunnits, men att total anslutning inom rimlig tid icke torde kunna vinnas utan obligatoriska bestämmelser. Styrelsen påpekar särskilt olägenheterna av att på spridda ställen i landet finns enklaver, dit obesiktigat kött kan föras och försäljas, varvid ökade hygieniska risker uppstår för de däri bosatta personerna. Styrelsen anför härom följande.

Veterinärstyrelsen har i sin verksamhet städse, då tillfälle därtill givits, sökt påverka kommuner, som ej ha köttbesiktningstvång, att ansluta sig härtill. I och med den nya kommunindelningens ikraftträdande den 1 januari 1952 tillkommo vissa omständigheter, som nödvändiggjorde särskilda åtgärder, i det att ett stort antal av de därigenom nybildade eller utvidgade

kommunerna kommo att bestå av tidigare fristående kommuner, av vilka en del hade köttbesiktningstvång men andra icke. Med anledning av en framställning i ämnet från veterinärstyrelsen uppdrog Kungl. Maj:t den 25 januari 1952 åt veterinärstyrelsen att undersöka möjligheterna att på frivillighetens väg få köttbesiktningstvång infört i sådana kommuner, av vilka endast delar voro underkastade sådant tvång. Till åtlydnad härav har veterinärstyrelsen dels genom direkta framställningar, dels genom länsveterinärerna systematiskt bearbetat vederbörande kommunala myndigheter och därvid sökt åstadkomma en total anslutning inom de olika länen. Av vissa orsaker, framförallt svårigheten att övertyga vederbörande om nyttan av köttbesiktningstvång och övervinna deras ekonomiska betänkligheter, har detta arbete visat sig synnerligen tidskrävande. Besked i ärendet införlämnades sålunda fortfarande från ett antal kommuner, men det oaktat kunna de hittills vunna resultaten betraktas som relativt tillfredsställande särskilt vid en jämförelse med de förhållanden, som rådde vid den tidpunkt då 1946 års köttbesiktningsskommitté avgav sitt betänkande.

Kommittén konstaterade nämligen att den 1 september 1946 saknades köttbesiktningstvång i 6 städer, 13 köpingar, 97 municipalsamhällen samt 1 312 landskommuner. Procentuellt sett utgjorde i fråga om de egentliga landskommunerna antalet kommuner med köttbesiktningstvång 43,6 %, däri inbegripna även sådana kommuner, av vilka endast vissa delar, såsom municipal- eller stationssamhällen, voro underkastade sådant tvång. Enligt hos veterinärstyrelsen tillgängliga uppgifter är läget för närvarande (den 1 juli 1957) det, att köttbesiktningstvång saknas i 1 stad, 5 köpingar, 79 municipalsamhällen och 193 landskommuner samt att antalet kommuner med köttbesiktningstvång utgör 76,2 %, enligt motsvarande beräkningssätt. Frågan om köttbesiktningstvångets införande är emellertid såsom ovan angivits fortfarande under utredning beträffande åtskilliga kommuner och det finnes trots allt goda skäl antaga att detsamma kommer att på frivillig väg göra ytterligare landvinningar.

Veterinärstyrelsen har emellertid under arbetet härmed kommit till den bestämda uppfattningen att det icke kan förväntas att man på denna väg har utsikter att inom rimlig tid uppnå en total anslutning. Det har nämligen visat sig att inom vissa kommuner fortfarande förefinnes brist på förståelse för nyttan av sakkunnig köttkontroll. Vägran att ansluta sig till densamma har ofta motiverats med ekonomiska eller praktiska svårigheter, som veterinärstyrelsen för sin del finner överkomliga, eller andra förhållanden av ovidkommande art. Därest sålunda köttbesiktningstvånget ej göres obligatoriskt, kommer läget under en lång följd av år framåt att bli det att ett relativt fåtal kommuner, spridda här och var över hela riket, komma att sakna köttkontroll. Här kan visserligen göras den invändningen att en stor del av slaktdjuren även från dessa kommuner uppslaktas på kontrollslakteri, där samtliga djurkroppar författningssenligt skola undergå veterinärbesiktning. I vilken utsträckning detta sker är emellertid beroende på närheten till sådan slakteriinrättning och innevanarnas i kommunen intresse för anlåtande av densamma. Oavsett hur därmed må förhålla sig kan avsaknaden av köttbesiktningstvång väntas medföra att till dessa kommuner komma att föras köttvaror, som vederbörande ägare av ena eller andra anledningen befarar ej bli godkända till människoföda vid veterinärbesiktning. Innevånarna i dessa kommuner komma härigenom att utsättas för större risker än dem, som i allmänhet följa med förtäring av obesiktligt kött, och det framstår därför ur folkhälsosynpunkt som synnerligen önskvärt för att ej säga nödvändigt att dessa enklaver snarast försvinna.

Veterinärstyrelsen framhåller köttbesiktningens stora betydelse vid uppståndet och bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar, särskilt sådana som kan angripa människor, eller zoonoser. Styrelsen anför härom vidare följande.

Särskilt må framhållas att besiktningveterinär vid offentligt slakthus eller kontrollslakteri åligger att vid besiktning av slaktdjuren före slakten förvissa sig om att djuret icke företer tecken på någon av de i epizootilagen nämnda smittsamma sjukdomarna eller annan husdjurssjukdom, rörande vilken Kungl. Maj:t beslutat att bestämmelserna i lagen skola helt eller delvis lända till efter rättelse. Visar djur därvid tecken, som ger anledning till misstanke att det är angripet av någon av nämnda sjukdomar, skall djuret omedelbart överföras till en isolerad slakthall och där underkastas de särskilda undersökningar, som befinnas erforderliga för vinnande av visshet rörande förekomsten av smittsam sjukdom. Såsom exempel på köttkontrollens betydelse härvidlag kan nämnas att det i november 1956 inträffade utbrottet av svinbrucellos i Kristianstads län upptäcktes på ett tidigt stadium tack vare blodprovstagning vid vederbörande kontrollslakteri. Beträffande tuberkulosen är för närvarande hela riket friförklarat beträffande nötkreaturstuberkulos. I den större delen av landet företages till följd härav rutinkontroll beträffande sjukdomen med avsevärda tidsintervaller, varierande mellan 3 och 10 år. Ju längre dessa intervaller bliva desto större betydelse får den kontroll, som obligatoriskt sker vid slaktdjursbesiktningen.

S a m m a n f a t t n i n g s v i s anför styrelsen, att det utan gensägelse torde kunna påstås, att den metodiska speciella kontrollen av slaktprodukter, som sker inom områden där köttbesiktningstvång råder, innebär den så gott som enda möjligheten för ett samhälle att i fråga om dessa livsmedel skapa betryggande garantier mot att hälsovådliga köttvaror saluhålles. I betraktande härav syntes det nästan vara självfallet att samtliga landets innevånare borde komma i ånjutande av dessa fördelar genom att köttbesiktningstvånget genomfördes över hela landet. Veterinärstyrelsens erfarenheter ådagalade emellertid, att man icke hade utsikter att inom rimlig tid nå därhän på frivillig väg. Styrelsen fann sig därför böra förorda, att frågan om köttkontrollens införande icke såsom nu var fallet överlämnades åt de kommunala myndigheternas prövning utan att köttbesiktning föreskrevs i lagen som en allmän regel, varifrån vederbörande länsstyrelse borde äga att, då särskilda omständigheter därtill föranledde, medgiva undantag. Veterinärstyrelsen förutsatte därvid, att länsstyrelsen i sådant ärende samrådde med veterinärstyrelsen och att undantag endast medgavs i på grund av naturförhållandena eller glesbebyggelse nödvändiga fall såsom beträffande vissa skärgårdsområden och områden i Norrland. Med den utveckling till att omfatta den huvudsakliga delen av slakten, som köttbesiktningen tagit under de gångna tjugu åren, torde de i 1934 års proposition uttalade betänkligheterna i fråga om införande av allmänt köttbesiktningstvång enligt styrelsens mening icke längre behöva tillmätas den betydelse, som läget då motiverade.

Besiktning av renkött m. m.

Veterinärstyrelsen föreslår, att de djurarter, som köttbesiktningstvänet nu omfattar, skall utökas med ren och sumpbäver.

I fråga om införande av besiktningstväng för renkött lämnar styrelsen till en början en redogörelse för tidigare förslag härom och anför följande.

Tidigare har varit fråga om införande av besiktningstväng även för renkött. Sålunda föreslog medicinalstyrelsen i utlåtande den 5 november 1938 över en ansökning om införande av allmängiltigt köttbesiktningstväng, att, för vinnande av förbättring i de hygieniska förhållandena vid renslakt, renköttet borde inrangeras under lagens bestämmelser. Vidare hemställde medicinalstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 februari 1943 att, i avvaktan på den slutliga handläggningen av det nyssnämnda förslaget, Kungl. Maj:t måtte förklara att kött av ren, som uppslaktats å offentligt slakthus eller kontrollslakteri finge efter godkännande vid veterinärbesiktning förses med kontrollstämpel. Denna framställning bifölls av Kungl. Maj:t i så måtto att Kungl. Maj:t i brev till medicinalstyrelsen den 26 mars 1943 medgav, att sådant kött finge under angivna förutsättningar förses med kontrollstämpel, som till form och innehåll skulle fastställas av medicinalstyrelsen.

1946 års köttbesiktningsskommitté erhöll sedermera i uppdrag att överväga lämpliga åtgärder för att, utan väsentligt betungande av renskötseln, befordra en bättre hygien vid renslakten och behandlingen av renköttet. I ett den 28 november 1947 framlagt betänkande med förslag till reformering av renslakten m. m. anförde kommittén, bland annat, att hos renarna förekomme sjukdomar och parasiter, vilka kunde utgöra fara för människor som förtärde renkött, att förhållandena vid slakten samt vid förvaringen och förslingen av renköttet påkallade ett ingripande från samhällets sida för åstadkommande av en bättre ordning, samt att det icke minst ur den renskötande lappbefolkningens synpunkt måste anses angeläget att renköttet bleve så behandlat, att det kunde uthärda konkurrens med annat kött och uppnå ett skäligt pris. För att råda bot på de sålunda konstaterade missförhållandena föreslog kommittén, att även renköttet skulle underkastas besiktningstväng. En förutsättning för att denna besiktningens verksamhet skulle bliva effektiv vore emellertid enligt kommittén, att renslakten koncentrerades till ett mindre antal platser, varest, i den mån andra tillfredsställande slakterilokaler icke redan funnes, borde anläggas särskilda renslakterier, inom vilka slakten kunde utföras av kunnig personal och besiktning verkställas.

Det ansågs emellertid att tidpunkten då icke var lämplig för ett genomförande av kommitténs förslag i vad avsåg köttbesiktningstväng för renkött, utan det allmännas åtgärder inriktades på att åstadkomma förbättrade hygieniska förhållanden vid renslakten. Man har därvid provat sig fram med användande av olika slakterityper, så väl fasta som provisoriska och ambulera anläggningar. I detta avseende lära goda resultat ha uppnåtts på vissa håll men ännu torde mycket återstå innan veterinärkontrollerad slakt får allmän utbredning, enär svårigheterna att inom ett så traditionsbundet näringsfång som renskötseln ändra på de invanda slaktmetoderna självfallet varit avsevärda. — — —

Veterinärstyrelsen har för sin del, så ofta tillfälle givits, framhållit nödvändigheten av att effektiva och landets hela renskötsel omfattande åtgärder utan dröjsmål borde vidtagas i syfte att förbättra de hygieniska förhållandena vid renslakten. Bland annat utarbetades inom veterinärstyrelsen i november 1954 ett förslag angående vissa ändringar i lagen angående köttbesiktning och slakthus och detta förslag upptog även hemställen att kött av

ren som regel skulle underkastas besiktningstvång. Med hänsyn till de ringa möjligheter att få renarna uppslaktade på kontrollslakterier, som då förelåg, ansåg styrelsen att man även borde kunna godtaga besiktning å köttbesiktningebyrå d. v. s. utan veterinärkontroll vid slakten. Veterinärstyrelsens förslag remitterades till samtliga länsstyrelser i de av renkötseln berörda länen men länsstyrelserna i såväl Jämtlands som Västerbottens och Norrbottens län ansågo att man borde avvakta att möjligheter skapats för en mera omfattande veterinärkontrollerad renslakt samt göra ytterligare utredningar, innan frågan om besiktningstvånget kunde lösas.

Veterinärstyrelsen påpekar, att spørsmålet nu utredes av särskilda sakkunniga (renutredningen) och yttrar härom följande.

Renutredningen har genom sin ledamot, länsveterinären i Norrbottens län Nils Enequist i skrivelse den 2 maj 1957 delgivit veterinärstyrelsen en sammanfattning av de synpunkter, som hittills framkommit vid överläggningarna. Av nämnda sammanfattning inhämtas, att de sakkunniga äro införstådda med att renköttet bör vara underkastat besiktningstvång, att frågan om dess införande sammanhänger med möjligheterna att ordna kontrollerad slakt, samt att såväl Svenska samers riksförbund som samerna i allmänhet vore positivt inställda till frågan om veterinärbesiktning vid renslakten.

För egen del uttalar veterinärstyrelsen, att renslaktproblemet i första hand bör lösas men framhåller, att man därvid ej kunde räkna med samma tekniska standard som vid kontrollslakterier i allmänhet. Veterinärstyrelsen anför fortsättningsvis följande.

I stället synes man böra eftersträva att med minsta möjliga eftergifter i hygieniskt avseende och med beaktande av de ekonomiska synpunkterna försöka anpassa slaktformerna efter renkötselns säregna beskaffenhet för att därigenom få så stor del av renslakten som möjligt under hygienisk kontroll. I detta avseende synas de s. k. ambulerande slakterierna utgöra en god lösning. Man kan även tänka sig den anordningen att renarna, såsom nu sker, slaktas på den för säsongen valda slaktplatsen men att de urtagna kropparna omgående efter slakten transporteras till kontrollslakteri för uppslaktning. Det gäller således att variera slaktformerna efter rådande förhållanden och renkötselns speciella krav.

Därest emellertid av olika anledningar veterinärkontrollerad slakt icke kan anordnas, måste självfallet hänvisas till köttbesiktningebyrå. Sistnämnda form av besiktning stöter på vissa svårigheter då så som hittills skett renslakten försiggår under vintern och renkropparna företes för besiktning i fruset tillstånd. Därest det av lappväsendet föreslagna förläggandet av renslakten till början av hösten får allmän utbredning torde kunna antagas att nämnda olägenhet åtminstone delvis försvinner. Man synes även kunna överväga att, såsom skett beträffande älgköttet, inkoppla tjänsteveterinärerna på besiktningen. Även denna fråga, till vilken ställning icke behöver tagas före ikraftträdandet på sätt nedan sägs av ett stadgande att renköttet skall vara underkastat obligatoriskt köttbesiktningstvång, bör till området för de av Kungl. Maj:t utgivna tillämpningsförfattningarna till köttbesiktningenslagen.

Veterinärstyrelsen anser att tiden nu är mogen att besluta om köttbesiktningstvång för renkött, men att tiden för ikraftträdandet t. v. bör hållas öppen. Styrelsen anför härom följande.

Med hänsyn till de resultat, som hittills uppnåtts i fråga om hygieniska förbättringar av renslakten på många håll, samt till det intresse som visats från samernas sida, bör tiden nu anses mogen att författningsenligt reglera den hittills frivilliga kontrollverksamheten och upptaga renen bland de djur, vars kött är underkastat besiktningstvång. Frågan har sålunda kommit i ett så pass gynnsamt läge att densamma bör kunna föreläggas Kungl. Maj:t och riksdagen för principiellt ställningstagande. Därest detta går i en för köttbesiktningens införande gynnsam riktning, bör emellertid reformen genomföras först, när Kungl. Maj:t så finner lämpligt. Man måste nämligen här ännu räkna med att en relativt lång övergångsperiod kan bli erforderlig.

Veterinärstyrelsen uttalar slutligen, att renkött, som försäljes för konsumtion i glesbebyggda områden av Norrland, där renskötsel bedrivs, av naturliga skäl bör vara befriat från besiktningstvånget, och förutsätter, att länsstyrelsen, i likhet med vad som föreslagits i fråga om köttbesiktningen i allmänhet, medger undantag i dessa fall.

Till stöd för förslaget, att köttbesiktningstvång skall införas även på sumpbäver anför veterinärstyrelsen följande.

I samband med pälsdjursavelns utbredning ha innehavarna av pälsdjursgårdar sökt vinna avsättning för kött av pälsdjur på livsmedelsmarknaden, därvid i detta hänseende särskilt må nämnas kött av räv och sumpbäver (nutria). Saluförandet av rävkött torde icke i nämnvärd utsträckning förekomma annat än under kristider och köttet är som ovan nämnts underkastat besiktningstvång. Annorlunda förhåller det sig med sumpbävaren, vars kött vinner avsättning även under normala förhållanden, stundom under den missvisande beteckningen hare eller farmhare.

För en del år sedan förekommo artiklar i dagspressen rörande nödvändigheten av att detta nutriakött besiktigades före dess användning som människoföda. Med anledning av de uttalanden, som därvid gjordes, fann Sveriges pälsjursuppfödarens riksförbund sig föranlåtet att i skrivelse den 3 februari 1951 hos veterinärstyrelsen hemställa om ett klarläggande av denna fråga. Statens veterinärmedicinska anstalt, som hördes i ärendet, överlämnade med yttrande den 15 februari 1951 viss utredning. Av densamma inhämtas att det måste anses tillfredsställande bevisat att sumpbävaren kan vara bärare av trikiner. Sumpbävaren vore visserligen ett övervägande växtätande djur men förtärde även, då tillfälle bjöds, animaliska produkter, vartill komme risken att dess foder kunde förorenas genom råttor eller på annat sätt, särskilt i pälsdjursfarmar, där även köttätande djurslag, såsom mink, odlades. Med hänsyn härtill ansåg anstalten att kött av sumpbäver borde besiktigas, innan det salufördes.

Jordbruksdepartementets rättsavdelning har vidare överlämnat en av styrelsen för Lantmännens slakteriförening i Nyköping den 25 april 1955 gjord framställning, vari bland annat framhållits vådorna av att kött av sumpbäver försäljes utan att ha undergått veterinärbesiktning, över vilken framställning veterinärstyrelsen tidigare avgivit ett underhandsutlåtande. Slakteriföreningen framhöll därvid även en omständighet, som är av viss betydelse i detta sammanhang nämligen att, som ovan angivits, köttet ofta saluhålles under oriktig benämning. Ehuruval, såsom inrikesdepartementets lagbyrå i skrivelse den 11 juli 1955 meddelat slakteriföreningen, ett sådant förfarande innebär åsidosättande av 67 § livsmedelsstadgan och medför straffansvar, torde dessa bestämmelser icke höra till dem, som särskilt uppmärksammas av livsmedelsföretagen.

Veterinärstyrelsen anser att de farhågor, som sålunda framförts, äro befo- gade särskilt med hänsyn till att köttet huvudsakligen torde komma till an- vändning vid charkuteritillverkning. Styrelsen finner sig därför böra föreslå att kött av sumpbäver underkastas obligatoriskt besiktningstvang samt att bestämmelse härom intages i lagen. Genom en sådan åtgärd torde även kun- na förväntas att förbudet mot oriktig benämning kommer att efterföljas i större utsträckning än som nu sker.

Köttbesiktningens organisation

För närvarande gäller, därest köttbesiktningstvang råder inom en kommun, att denna är skyldig att på egen bekostnad anställa besiktningveterinär och vidtaga övriga för köttbesiktningens ordnande erforderliga åtgärder, såvida ej veterinärstyrelsen medgiver befrielse härifrån. Sådan befrielse kan med- delas, därest besiktningen befinnes kunna utan olägenhet utföras inom annan eller andra kommuner eller vid kontrollslakteri. Samma bestämmel- ser gäller för del av kommun.

Veterinärstyrelsen påvisar, att efter tillkomsten av 1934 års lag en stark förskjutning av besiktningen ägt rum från kommunala köttbesiktningeby- råer och offentliga slakthus till kontrollslakterier. Detta har bl. a. medfört en avsevärd fördyring av kostnaderna per besiktningseenhet vid köttbesikt- ningsbyråerna. Närmare uppgifter i dessa hänseenden lämnas i två tablåer, som fogats till veterinärstyrelsens skrivelse. Av dessa framgår bl. a. följande.

Vid köttbesiktningebyråerna utgjorde antalet besiktningseenheter år 1936 ca 2,9 milj. och har därefter i stort sett fortlöpande sjunkit så att det år 1946 utgjorde ca 0,9 milj. och år 1956 ca 0,7 milj. Kostnaderna för besikt- ningsenhet, som år 1936 utgjorde 53 öre, har stigit till 115 öre år 1946 och 215 öre år 1956. Vid de offentliga slakthusen har antalet besiktningseenheter sjunkit från ca 1,5 milj. år 1936 till ca 1,2 milj. år 1956. Därvid är att märka, att antalet besiktningseenheter av nötkreatur år 1956 nedgått till mindre än hälften av antalet år 1936, medan besiktningen av svin ökat med ca 75 000 enheter eller ca 11 %. I fråga om kontrollslakterierna visar besikt- ningsenheternas antal en mycket stor ökning eller från ca 4,2 milj. år 1936 till ca 11,3 milj. år 1956, varav ca 8 milj. avser svin och ca 3 milj. nötkreatur.

I anslutning till dessa tablåer anför veterinärstyrelsen följande.

De årliga kostnaderna för köttbesiktningens verksamheten ha på vissa håll stigit avsevärt och det har inträffat att de uppgått till eller överskridit de besiktigade varornas saluvärde. Även om veterinärstyrelsen för sin del är av den åsikten att samhällets åtgärder för livsmedelshygienens höjande icke böra mätas efter vanlig ekonomisk måttstock och att samhället måste vara berett på utgifter för detta ändamål, finner dock styrelsen att den nuvarande ordningen i fråga om kommunernas skyldighet att sörja för besiktningss- möjlighet på många håll medför onödigt stora utgifter för det allmänna. Den minskade tillförseln till köttbesiktningebyråerna har sin grund i att slakten i vårt land numera till största delen sker på kontrollslakterier. Ur hygienisk synpunkt är denna utveckling enbart tillfredsställande med hän-

syn till att därigenom en ingående veterinär kontroll möjliggöres av djuret i dess helhet såväl före som efter slakten och att det är ett önskemål att all avsaluslakt blir ställd under sådan kontroll. Inom de flesta av rikets kommuner förekommer emellertid fortfarande saluförande av köttvaror, härrörande från djur som slaktats utan veterinärbesiktning vid slakten, s. k. hemslakt eller privatslakt. För dessa kommuner kvarstår sålunda alltjämt nödvändigheten att bereda dessa näringsidkare tillfälle till besiktning. De stigande utgifterna för köttbesiktningssbyråernas verksamhet och den sjunkande tillförseln ha emellertid flerstädes skapat ekonomiska betänkligheter mot bibehållande eller införande av köttbesiktningstvång och i varje fall ökat benägenheten att söka erhålla befrielse. I sistnämnda avseende ha på en del håll uppstått tvister rörande ersättningen till den kommun eller det kontrollslakteri, som åtagit sig besiktningen. Det har därvid stundom gått så långt, att den kommun, som handhar besiktningen, ifrågasatt att som påtryckningsmedel vägra besiktning av köttvaror härrörande från annan kommun.

Veterinärstyrelsen behandlar därefter frågan om hur kostnaderna skall kunna nedbringas och ett smidigare förfarande komma till stånd och lämnar till en början följande redogörelse för 1946 års köttbesiktningsskommittés syn på denna fråga.

1946 års köttbesiktningsskommitté fann att införandet av ett allmänt köttbesiktningstvång krävde en viss utökning av då befintliga besiktningssanordningar. Kommittén rekommenderade att man därvid i första hand sökte ernå detta på annat sätt än genom inrättande av nya, fristående besiktningssbyråer. Sålunda föreslog kommittén att det borde åligga offentligt slakthus och kontrollslakteri att låta verkställa besiktning jämväl av kött, som uppslaktats utom inrättningen och diffördes för besiktning. Vidare borde köttbesiktning få verkställas även å besiktningssätten av mera tillfällig beskaffenhet, exempelvis i lokaler som ställts till förfogande av en slakteri- eller charkuteriiddkare. Dessa besiktningssätten, av kommittén benämnda köttbesiktningssstationer, skulle även kunna anlitas av envar, som önskade dit införa kött för besiktning. Kommittén hade därvid tänkt sig att distriktsveterinärerna skulle kunna anlitas för besiktningens utförande. Beträffande den ekonomiska sidan föreslog kommittén att kommunerna skulle gälda ersättningen till veterinären, men att kostnaderna för dennes resor skulle betalas av den, som fått besiktningen förlagd till egna lokaler, samt att köttägaren skulle erlægga avgift till kommunen i vanlig ordning. Kommittén var emellertid medveten om att det komme att finnas kommuner, vars behov av besiktning icke kunde förväntas bliva tillgodosett på något av angivna sätt. För dessa återstode ej annan utväg än att en eller flera besiktningssbyråer inrättades. Beträffande kostnaderna framhöll kommittén att det givetvis vore önskvärt att besiktningssverksamheten organiserades på sådant sätt att inflytande avgifter täckte dessa men att, med hänsyn till att köttkontrollen borde anses som en allmän hälsovårdsangelägenhet, som det ålåg kommunerna att tillgodose, det icke borde betraktas som anmärkningsvärt att för denna verksamhet kommunala medel i mindre utsträckning måste tagas i anspråk. Därest dessa kostnader bleve för betungande för en kommun borde denna komma i åtnjutande av statsbidrag.

Veterinärstyrelsen anser för egen del, att man vid bedömandet av vilka besiktningssanordningar som bör finnas kan indela kommunerna i tre kategorier. Kategori I, som är den ojämförligt största, utgöres av sådana

kommuner, där hemslacht och privatslacht endast förekommer i mindre utsträckning vid sidan av den kontrollerade slakten. Till kategori II hänföres sådana kommuner, särskilt i nordligare delarna av landet, där hemslacht och privatslacht fortfarande har en icke obetydlig utbredning. Kategori III, vilken är den minsta, utgöres av kommuner inom vilka hemslacht eller privatslacht veterligen icke alls förekommer. Rörande besiktningsverksamhetens ordnande i de olika kategorierna anför veterinärstyrelsen beträffande kategori I följande.

I fråga om dessa kommuner, där köttbesiktningstvång i allmänhet råder sedan gammalt och såväl kontrollslakterier som köttbesiktningsbyråer torde finnas inom lämpliga avstånd, gäller det framförallt att reglera verksamheten, särskilt i vad avser kommuns möjlighet att ernå överenskommelse med annan kommun eller kontrollslakteri om besiktningen. I sådant hänseende vill veterinärstyrelsen föreslå att det bör åvila kommun, som anordnat köttbesiktningsbyrå, att låta mot ersättning enligt överenskommelse verkställa besiktning jämväl åt annan kommun eller andra kommuner. Motsvarande skyldighet bör efter överenskommelse åvila kontrollslakterierna gentemot den eller de kommuner, där deras leverantörer äro bosatta. Till den ifrågasatta risken för smittspridning genom en sådan anordning återkommer veterinärstyrelsen senare i förslaget om »nödslakt». Såsom veterinärstyrelsen redan framhållit ha emellertid ofta seglitna tvister uppstått i ersättningsfrågan, därvid man av principiella skäl stundom motsatt sig att tillgodose relativt blygsamma ersättningskrav. För att råda bot på dessa misshälligheter finner veterinärstyrelsen nödvändigt att en statlig myndighet, och härtill torde väl länsstyrelsen vara lämpligast, erhåller bemyndigande att, då enighet ej kan nås om ersättningsgrunderna, pröva ersättningsfrågan och fastställa de grunder, enligt vilka kommunerna skola bidra till bestridande av kostnaderna för besiktningsverksamheten. Därest skyldighet såväl för kommun som, efter överenskommelse, för kontrollslakteri att verkställa besiktning jämväl åt annan samt att vid oenighet beträffande ersättningsfrågan hänskjuta denna till länsstyrelsens prövning fastställas i lagen, torde beträffande denna kategori de nu rådande svårigheterna kunna anses i stort sett undanröjda.

Bland kommunerna hörande till denna kategori förekomma även sådana, där exempelvis hemslacht till avsalu ej förekommer och där endast ett eller ett fåtal slakteriföretag drivas, som ej äro underkastade statlig kontroll. I sådana fall bör övervägas om ej kommunen lämpligen bör ersätta köttbesiktningstvånget med slakteritvång. Detta skulle då medföra att inom kommunen endast skulle få förekomma statskontrollerad slakt samt saluhållas kött, som vore slaktat på kontrollslakteri eller offentligt slakthus, varigenom de slakteriföretag, som här äro i fråga, tvingas upphöra med sin verksamhet. I sådana fall synas dessa böra — i principiell överensstämmelse med vad som nu gäller vid införande av slakthustvång — tillerkännas skälig ersättning och veterinärstyrelsen har därför i sitt lagförslag företagit en härav betingad ändring av 10 § i lagen. Frågan om införande av slakteritvång i dessa kommuner blir sålunda främst beroende av huruvida kommunen finner det med fördel förenat att gälda sistnämnda ersättningar och i gengäld bliva befriad från de med köttbesiktningstvånget förenade årliga kostnaderna.

En redogörelse för innebörden av veterinärstyrelsens förslag rörande slakteritvång kommer jag att lämna i nästa avsnitt.

I fråga om *kategori II* anför styrelsen följande.

Ordnandet av besiktningen inom de nordligare kommunerna stöter på helt andra praktiska och ekonomiska svårigheter än i fråga om kategori I. Beträffande en del av dessa är förutsatt att länsstyrelsen skall äga besluta undantag från det obligatoriska köttbesiktningstvånget. Det är emellertid här även avsett att dessa undantag endast skola medges, när särskilda omständigheter härtill föranleda. För de övriga kommer således köttbesiktningstvång att råda enligt veterinärstyrelsens förslag. I betraktande av de stora områden, som det här gäller, samt den omständigheten att i dessa kommuner fortfarande förekomma hemslakt och privatslakt i relativt stor utsträckning, torde det icke vara ekonomiskt försvarbart att försöka lösa denna kategoris besiktningsspå fråga på helt samma sätt som i de sydligare och mera tätbebyggda kommunerna med övervägande statskontrollerad slakt. Man får sålunda vara beredd att för dessa kommuner göra vissa eftergifter. I den mån det således ej befinnes möjligt att anordna besiktning enligt gängse bestämmelser och praxis måste man tillgripa enklare former för besiktningen. Det av 1946 års köttbesiktningsskommitté framförda förslaget med anordnande av s. k. köttbesiktningstationer, d. v. s. förläggandet av köttbesiktningen till slakterierna, är en form, som även veterinärstyrelsen finner sig kunna godtaga, särskilt med hänsyn till att i dessa kommuner ofta förekomma relativt stora s. k. privatslakterier (icke statskontrollerade) med väl inarbetad leverantörs- och kundkrets. Veterinärstyrelsen har således icke något att erinra mot att vederbörande hälsovårdsnämnd efter överenskommelse låter förlägga besiktningen till dessa företag. Förutsättningen är dock att besiktningen försiggår i hälsovårdsnämndens regi och på dess ansvar. Ersättning till veterinären för dennes arbete bör därvid bekostas av kommunen. Lokal bör kostnadsfritt tillhandahållas av företagaren och denne samt övriga köttägare, som anlita byrån, erlägga sedvanliga avgifter till kommunen. Med hänsyn till den fördel, som vederbörande företagare har av besiktningens förläggande till egna lokaler, finner veterinärstyrelsen, i likhet med kommittén, skäligt att veterinärens resekostnader gäldas av denne. En anordning som den nu föreslagna, vilken tillämpats i några enstaka fall, synes icke behöva direkt komma tillsynes i lagtexten, då i denna kommun helt allmänt ålagts att ställa för köttbesiktningens verksamheten lämpliga lokaler till förfogande.

Om således som här föreslagits de sedvanliga besiktningssåtgärderna kompletteras med besiktning hos vissa större, ej statskontrollerade företag, synes dessa kommuners besiktningsspå fråga böra kunna lösas på en ekonomiskt framkomlig väg och ytterligare eftergifter synas ej nödvändiga.

Beträffande *kategori III* uttalar styrelsen följande.

Inom en del av de sydligare kommunerna läser veterligen icke förekomma hemslakt eller s. k. privatslakt till avsalu. Så torde exempelvis vara förhållandet inom större delen av Östergötlands län. I sådana fall ha ofta vederbörande kommunala myndigheter hos veterinärstyrelsen hävdat att de icke borde åläggas utgifter för ordnandet av köttbesiktning. I det här framlagda förslaget har veterinärstyrelsen sökt tillgodose dessa krav på så sätt att, såsom under kategori I anförts, dessa kommuner ha möjlighet att inom kommunen få slakteritvång infört, varigenom de tillika kunna bli befriade från utgifter för köttbesiktningen.

Frågan om avgifter för köttbesiktning kommer att närmare behandlas i redogörelse för de skilda stadgandena i lagförslaget.

Slakterivång

Enligt gällande bestämmelser innebär slakthustvång förbud inom stad eller stadsdel mot slakt av nötkreatur, får, get, svin eller häst annorledes än i särskilt för ändamålet inrättat och till allmänt begagnande upplåtet offentligt slakthus. Slakthustvång stadgas av länsstyrelsen på framställning av stadsfullmäktige. Det förutsättes därvid att offentligt slakthus uppförts samt att erforderligt antal besiktningsveterinärer anställts m. m. Vidare förutsättes att köttbesiktningsvång är infört i staden eller införes i samband med förordnandet om slakthustvång.

Slakthustvånget omfattar icke djur, som måste nedslaktas på grund av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse, men köttet skall, därest det är avsett till människoföda, genast efter nedslaktningen, ostyckat jämte alla inälvor med undantag av tarmar, föras till det offentliga slakthuset för besiktning.

Slakthustvånget omfattar vidare icke djur, som person, bosatt inom stad med slakthustvång men utanför dess planlagda område, låter nedslakta för förbrukning i eget hushåll.

Inom område med slakthustvång gäller som regel förbud mot att saluhålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt kött av djur, som icke slaktats i offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Förbudet omfattar även användning av dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av vara, avsedd för försäljning till människoföda. Ej heller får sådant kött förvaras å allmän saluplats, i salubod med därmed i omedelbart sammanhang varande lagerrum, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning av matvaror till avsalu.

Veterinärstyrelsen framhåller till en början, att slakthustvång införts endast i sju större städer samt att med hänsyn till den förut skildrade minskningen av slaktfrekvensen vid de offentliga slakthusen det icke vore att vänta att slakthusens antal skulle öka.

Veterinärstyrelsen anför därefter följande.

Ur hygienisk synpunkt framstår det som ett önskemål att de fördelar, som äro avsedda att vinnas genom införande av slakthustvång, få en så vidsträckt utbredning som möjligt och helst omfatta hela riket. I sådant hänseende må erinras om förhållandena i Danmark, där man numera har infört motsvarande obligatoriska bestämmelser för hela landet. För veterinärstyrelsen står det emellertid klart att man i Sverige icke för närvarande har utsikter att i detta avseende kunna realisera en motsvarighet till det danska systemet. Även om veterinärstyrelsen sålunda anser att ett obligatoriskt slakthustvång inom hela riket är den rätta lösningen, finner styrelsen dock lämpligast att man för den närmaste tiden inriktar sig på ett bibehållande av den frivilliga linjen men samtidigt vidtager vissa åtgärder i avsikt att ur ekonomisk synpunkt göra det lättare för kommunerna att införa slakthustvång.

Veterinärstyrelsen uttalar därefter att med hänsyn till den relativt ringa slaktdjurstillförseln till slakthusen termen slakthustvång bör utbytas mot

slakteritvång. Rörande innebörden av denna term anför styrelsen följande.

Det synes lämpligt, att slakteritvång får omfatta ej blott förbud mot slakt annorledes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri utan även förbud mot saluhållande, användande eller förvarande på sätt tidigare angivits av köttvaror härrörande från djur, som icke slaktats under statskontroll. I sistnämnda hänseende omfattar förbudet för närvarande endast färskt kött. Med den utbredning som den statskontrollerade slakten numera fått i vårt land synes praktiska svårigheter knappast behöva uppstå, därest förbudet utsträcker att omfatta även rökt eller torkat kött eller annan vara beredd av kött av de djur, som här avses. Veterinärstyrelsen förordar därför att ifrågavarande bestämmelser ändras i överensstämmelse därmed. I samband härmed bör förbudet att inom område med slakteritvång saluhålla, använda och förvara vissa köttvaror förtydligas och bringas i formell överensstämmelse med den i livsmedelsstadgan använda terminologien. Det synes även lämpligt att den i livsmedelsstadgan givna definitionen å saluhållande intages i lagen. Därmed skulle åstadkommas ett välbehövt förenhetligande och undanröjas ofta uppkommande missförstånd och tveksamhet, exempelvis rörande innebörden av uttrycket offentligt spisningsställe.

Beträffande organisationen av slakten inom område, där slakteritvång införes, uttalar styrelsen följande.

För närvarande gäller som oeftergivligt villkor för införande av slakthus-tvång att vederbörande kommun uppfört ett av veterinärstyrelsen godkänt slakthus. Den nuvarande utvecklingen med avtagande hemslakt och privat-slakt synes emellertid inom många kommuner ha skapat förhållanden, som tala för att man i deras fall bör eftergiva detta krav. Såsom veterinärstyrelsen tidigare framhållit torde inom riket förefinnas åtskilliga kommuner, där endast statskontrollerad slakt förekommer (kategori III). I dessa bör slakteritvång kunna införas utan särskilt villkor. I andra kommuner åter, där hemslakt eller privat-slakt endast förekommer i obetydlig omfattning vid sidan av kontrollslakterirörelse (kategori I), bör ävenledes kunna införas slakteritvång, under förutsättning att slakten får utföras å lämpligt beläget kontrollslakteri. Likaså beträffande kommuner, belägna i närheten av kommun, som uppfört offentligt slakthus, under förutsättning att förekommande slakt utan olägenhet kan verkställas vid slakthuset.

Veterinärstyrelsens förslag i denna del går således ut på ett bibehållande av villkoret om uppförande av offentligt slakthus kombinerat med bemyndigande för veterinärstyrelsen att i ovan angivna fall medge befrielse härifrån efter framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet. Därvid bör tillika föreskrivas skyldighet för kommun, som uppfört offentligt slakthus, att efter överenskommelse låta även annan kommun anlita slakthuset.

Ett föreskrivande av motsvarande skyldighet för kontrollslakteri torde emellertid icke utan vidare böra ske. Detta ställningstagande påverkas visserligen till en del av det förhållandet att vissa av dessa för närvarande förfoga över begränsade lokala resurser. Med hänsyn till utvecklingen mot alltmer avtagande hemslakt och privat-slakt torde emellertid detta slags tillförsel till de kontrollslakterier, som här komma i fråga, förväntas icke medföra något avsevärt intrång på kontrollslakteriets verksamhet i övrigt. Viktigare är att en föreskrift om sådan skyldighet skulle beträffande såväl andelsslakterierna som övriga kontrollslakterier i motsats till de offentliga slakthusen innebära att man helt förändrade strukturen av nämnda privat-

företags organisatoriska uppbyggnad. För en tvångsvis genomförd sådan omdaning synes det veterinärstyrelsen att tillräckliga skäl näppeligen kunna anföras. Veterinärstyrelsen finner sig därför böra föreslå att inom kommun, varom nu är fråga, slakteritvång må kunna föreskrivas, därest kommunen med vederbörande kontrollslakteri träffat överenskommelse att slakteriet skall mot viss avgift utföra statskontrollerad slakt åt inom kommunen bosatta personer, även då dessa ej äro medlemmar av vederbörande slakteriförening. Det kan nämnas att redan nu fem slakthus och mer än trettio kontrollslakterier övertagit driften av köttbesiktningsbyrån i den kommun, vari slakthuset eller slakteriet är beläget. Så t. ex. driva i Jönköpings län 5 av de 7 slakterierna samt i Värmlands län samtliga 5 slakterier vederbörande besiktningsbyrå. Det synes förty veterinärstyrelsen förefinnas utsikt till att den här förordade frivilliglinjen inom en snar framtid skall möjliggöra, att den övervägande delen av den nu okontrollerade slakten skall komma under hygieniskt betryggande kontroll.

Därest detta förslag genomföres torde enahanda svårigheter som nyss påtalats i avsnittet om köttbesiktningsens förläggande till annan kommun eller till kontrollslakteri, kunna uppstå även då det är fråga om ersättning för anlåtande av annan kommuns slakthus eller av kontrollslakteri för utförande av statskontrollerad slakt. Det synes därför nödvändigt att i lagen, liksom i nyssnämnda fall, intages en bestämmelse att, därest överenskommelse om ersättningen kommunerna emellan eller mellan kommun och kontrollslakteri ej kan ernås, ärendet skall underställas länsstyrelsen för fastställande av ersättningsgrunderna.

De överenskommelser, varom här är fråga, böra beträffande kontrollslakteri tillika angiva efter vilka grunder vederbörande djurägare skall ersätta slakteriet för med slakten förenade särskilda kostnader. I fråga om offentligt slakthus kan nämligen icke ifrågakomma andra avgifter än de, som slakthuset jämlikt fastställd taxa har rätt att uttaga av djurägaren.

Veterinärstyrelsen föreslår, att liksom nu *v i s s t u n d a n t a g* från slakteritvånget skall göras för *n ö d s l a k t*. Härom anför styrelsen följande.

Till den bibehållna bestämmelsen att slakteritvånget icke skall utgöra hinder för att djur av de slag, som här avses, nedslaktas utom det offentliga slakthuset om nedslaktandet föranletts av hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse bör självfallet det tillägget göras att detsamma skall gälla kontrollslakteri, som åtagit sig samma funktioner som ett offentligt slakthus. Vidare har veterinärstyrelsen på grund av senare årens erfarenheter funnit, att föreskriften att köttet skall ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor utom tarmar föras till offentligt slakthus för att där besiktigas i många fall kan föranleda sanitära vådor. Genom att urtagningen av tarmar skall ske utom slakthuset eller kontrollslakteriet är det att befara att djurkroppens transport till slakthuset eller slakteriet fördröjes, att djurkroppen anländer till slakteriet i nedblodat och smutsbemat tillstånd, samt att tarmarna icke på ett betryggande sätt oskadliggöras. Vidare undergå tarmarna icke veterinärbesiktning. Därest det sedan visar sig att djuret varit angripet av smittsam sjukdom, föreligger självfallet stor risk för att smittämnet genom tarmurlagningen, i synnerhet om den utförts av därvid ovana personer, förts vidare. De fördelar, som man tidigare trodde sig vinna genom att tarmurtagningen skedde i samband med nedslaktningen, ha genom nuvarande bättre transportmöjligheter i stort sett mist sin betydelse. Med anledning härav föreslår veterinärstyrelsen sådan ändring av ifrågavarande bestämmelse att de djurkroppar, som här avses, skola ostyckade jämte alla därtill hörande inälvor överföras till slakthus eller kontrollslakteri för besiktning. Vidare

har veterinärstyrelsen i ett senare avsnitt framlagt förslag i syfte att beträffande djur, som befinnes böra avlivas på grund av sjukdom eller olyckshändelse, skall inom hela riket iakttagas samma förfarande som inom område med slakteritvång.

Gällande undantag för hemsakt, som visserligen sker inom område med slakteritvång men utom stadsplanlagt område, bör enligt styrelsen bibehållas utom beträffande nödslakt.

Nödslakt

Som jag tidigare nämnt gäller nu särskilda bestämmelser för nödslakt inom område med slakthustvång. Även för sådan slakt vid kontrollslakteri har meddelats särskilda föreskrifter. I övrigt kan sådan slakt fritt ske. Inom områden med köttbesiktningstvång gäller dock vid försäljning och annan kommersiell användning av köttet samma bestämmelser som för annat kött.

I cirkulärskrivelse den 19 juni 1946 (intagen i medicinalstyrelsens författningssamling 1946: ser B nr 15) har medicinalstyrelsen anmodat besiktningsveterinärerna vid offentliga slakthus och kontrollslakterier att vidtaga vissa åtgärder för att vid nödslakt djurägaren skall avlämna en skriftlig rapport om de sjukdomstecken djuret visat och försäkran att djuret icke är självdött.

Veterinärstyrelsen uttalar, att den visserligen icke ansett sig böra föreslå obligatoriskt slakteritvång för hela riket men att det framstod som en nödvändighet att de garantier, som slakthustvånget medförde i fråga om djur, som nedslaktats på grund av sjukdom eller olyckshändelse, redan nu utsträcktes att omfatta hela landet. Därest så ej skedde, vore nämligen riskerna för spridande av för såväl husdjur som människor farliga sjukdomar uppenbara. Även då sjukdomsfallet eller olyckshändelsen inträffade inom ett område med köttbesiktningstvång, kunde nämligen befaras att förekommande smittfarlig sjukdom ej blev uppmärksammas på grund av att veterinären vid besiktning å köttbesiktningshyrå stundom endast hade tillgång till ett begränsat besiktningmaterial, exempelvis en del av djurkroppen, och mestadels ej bereddes tillfälle besiktiga därtill hörande organ. Självfallet vore här påtalade risker ännu större inom område, där varken slakthustvång eller köttbesiktningstvång rådde. Nödvändigheten av obligatorisk veterinärbesiktning av nödslaktade djur hade man sedan länge insett i andra länder. Därvid kunde särskilt nämnas Danmark, Nederländerna och Västtyskland, där man vanligen hade upprättat speciella anstalter dit slakt av de djur, varom här vore fråga, obligatoriskt var förlagd. Ur hygienisk synpunkt vore detta givetvis den mest betryggande lösningen.

I fråga om de praktiska anordningarna för kontrollerad nödslakt anför styrelsen följande.

Veterinärstyrelsen har för sin del tagit initiativet till uppförande av särskilda sanitetsavdelningar hos de olika kontrollslakterierna, och styrelsens

önskemål i dessa avseenden ha i stort sett blivit tillfredsställande tillgodosedda. Med hänsyn till att härigenom inom större delen av riket skapats möjligheter att omhändertaga och veterinärundersöka de djurkroppar, varom här är fråga, synes man ej längre böra dröja med genomförandet av den nu föreslagna reformen. Självfallet måste undantag därvid göras för vissa delar av Norrland med alltför långa avstånd från slakteri med sanitetsavdelning. Veterinärstyrelsen föreslår därför att länsstyrelsen må, då särskilda omständigheter föreligga, efter framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet samt efter hörande av veterinstyrelsen, medgiva, att viss kommun eller del därav icke skall omfattas av det föreslagna obligatoriska partiella slakterivånget.

Veterinärstyrelsen anser, att med hänsyn till den sanitära betydelsen av veterinärkontroll av all nödslakt något undantag ej bör göras för h e m s l a k t. Även i dessa fall bör därför djuret eller djurkroppen föras till sanitetsavdelning. I detta sammanhang nämner styrelsen, att det förhållandet att ett kontrollslakteri ombesörjer besiktning av kött, härrörande från hemslaktade eller privatslaktade djur, varit föremål för en i viss mån berättigad kritik, i det man framhållit de risker, som därmed följde, då fråga vore om nödslakt. Därest styrelsens förslag om obligatoriskt slakterivång i sådana fall kom till utförande, syntes vägande skäl mot köttbesiktningens förläggande till kontrollslakteris nödslaktavdelning dock icke kunna anföras.

Organtvång

Med stöd av bemyndigande i 5 § 3 mom. 1934 års lag har Kungl. Maj:t i kungörelse den 30 november 1934 (nr 558) meddelat bestämmelser om besiktning och stämpling av kött m. m. I 3 § 1 mom. av kungörelsen anges i detalj vilka delar av djurkroppen, som vid besiktning skall företes. I 3 § 2 stadgas om *organtvång*, som genom beslut av veterinärstyrelsen kan införas efter framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet inom område, varest köttbesiktningstvång är gällande. Organtvång innebär, att färskt kött i vanlig bemärkelse icke får saluhållas m. m. inom området utan att det vid föreläggande till besiktning varit naturligt förrenat med lungor, hjärta och lever samt, i fråga om kött av svin, även med huvud. Vissa undantagsbestämmelser meddelas i 3 mom. av samma paragraf.

I 6 § 3 mom. 1934 års lag stadgas:

Färskt kött, som blivit vid besiktning, anställd enligt denna lag, godkänt, må utan ytterligare besiktning saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i 2 § omförmåles, inom annat område med köttbesiktningstvång, allenast om besiktningen skett vid slakt i offentligt slakthus eller eljest med tillämpning av enahanda föreskrifter, som gälla angående besiktning för nämnda område.

Salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid besiktning, anställd enligt denna lag, ävensom annan vara, beredd av sålunda godkänt kött, må saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, på sätt i 2 § sägs, jämväl inom annat område med köttbesiktningstvång.

Veterinärstyrelsen anser, att motsvarighet till stadgandena i 6 § 3 mom. ej bör inflyta i den nya lagen och anför till stöd härför följande.

Med nu gällande lydelse av 6 § 3 mom. åsyftas, såsom departementschefen i propositionen nr 31 till 1934 års riksdag uttalat, att samhälle, som påtagit sig köttbesiktningstväng med organtväng, icke skall behöva finna sig i tillförsel från andra orter av ej organbesiktigat kött.

I fråga om organtväng torde väl den så gott som enhälliga uppfattningen bland sakkunskapen råda att möjlighet att besiktiga organen är synnerligen betydelsefull med hänsyn till att därigenom de flesta sjukdomar kunna på ett tidigt stadium upptäckas.

Veterinärstyrelsen har emellertid under sin verksamhet kommit till den uppfattningen, att transporten av kött med vidsittande organ till köttbesiktningssbyråerna medför så stora svårigheter och risker för förskämning m. m. att ovan framhållna fördelar komma att sakna praktisk betydelse. I betraktande härav och den ringa del av slaktdjurstillförseln, som numera besiktigas på byråerna, har veterinärstyrelsen funnit att ett strikt fasthållande vid gällande bestämmelser i dessa avseenden icke kan anses påkallat. Därtill kommer att det ofta visat sig svårt att få kommunerna att påtaga sig organtväng. Vidare torde, enligt vad veterinärstyrelsen erfarit, gällande bestämmelser i 6 § 3 mom. i allmänhet icke efterlevas.

Efter övervägande av dessa förhållanden har veterinärstyrelsen funnit lämpligast låta 3 mom. i dess nu gällande lydelse helt utgå.

Spädkalvar

Veterinärstyrelsen föreslår förbud för offentligt slakthus eller kontrollslakteri att för slakt eller besiktning mottaga kalv, som är mindre än 10 dagar gammal. Den föreslagna bestämmelsen har ingen motsvarighet i gällande föreskrifter. Styrelsen anför till stöd för detta förslag följande.

I vissa trakter av landet är det vanligt att nyfödda kalvar avlivas under de närmaste dyggen efter födelsen. Kött av sådana kalvar måste i många fall betraktas såsom omoget och mindervärdigt som människoföda. Den vid slakthus och kontrollslakterier — dit det övervägande antalet spädkalvar införes till slakt — påbudna levandedjursbesiktningen måste i fråga om dessa nyfödda djur betraktas som mer eller mindre värdelös, då oftast inga direkta sjukdomssymptom äro särskilt påtagliga. Erfarenheten har också visat att spädkalvar kunna vara bärare av salmonellainfektioner — en erfarenhet som också bekräftats vid import av spädkalvkött — och då insjuknandet i dessa tarmlidanden mestadels drabbar kalvarna första levnadsveckan är det av stor betydelse att de ej inlevereras till slakterierna på så tidigt stadium att eventuella manifesta symptom icke äro för handen. Därtill kommer att köttbedömningen av spädkalvkött alltid erbjuder svårigheter.

Remissyttranden m. m.

Allmänt köttbesiktningstväng m. m.

I princip är remissinstanserna eniga om att man bör eftersträva att allt salufört kött blir besiktigat, varvid man dock måste räkna med vissa undantag på grund av geografiska eller andra förhållanden. I 25 av de 30 yttrandena biträdades veterinärstyrelsens förslag att detta mål bör förverkligas genom ett lagstadgat obligatoriskt köttbesiktningstväng. Statens jordbruks-

nämnd anser, att kommunernas självbestämmanderätt väl mycket inskränkes i veterinärstyrelsens förslag och förordar en modifierad lösning. Övriga fyra remissinstanser anser, att avsett resultat i stort sett kan uppnås genom fortsatt frivillig utveckling och avstyrker därför skärpt tvångslagstiftning.

Som ett särskilt skäl för att allmänt köttbesiktningstvång införes åberopar *skördeskadeutredningen* vissa förhållanden i samband med prisregleringen. Utredningen anför härom följande.

Enligt nu gällande bestämmelser är köttbesiktningstvång endast i vissa fall obligatoriskt och förutsätter i övrigt frivillig anslutning. Enligt veterinärstyrelsens uppgifter saknades köttbesiktningstvång den 1 juli 1957 i 1 stad, 5 köpingar, 79 municipalsamhällen och 193 landskommuner. Sålunda saknar stora delar av norra Sverige köttbesiktningstvång. I övriga Sverige förekommer kommuner som saknar köttbesiktningstvång spridda här och var. Medan avsaknaden av köttbesiktningstvång i norra Sverige ofta har en naturlig förklaring i de stora avstånden till lämplig besiktningsslokal och i en mera omfattande hemslakt, är den i övriga Sverige förorsakad särskilt av de merkostnader som köttbesiktningen betingar. Detta senare förhållande skapar risker för att det till kommuner utan köttbesiktningstvång kommer att föras köttvaror, som inte skulle blivit godkända till människoföda vid veterinärbesiktning. Genom upptagande av slaktdjursavgifter enligt KF den 7 juni 1956 (nr 408) tillkommer ytterligare kostnadsbelastning på köttbesiktigad vara. Skulle dessa slaktdjursavgifter komma att höjas utöver nuvarande maximibelopp, vilket kan bli fallet om vissa av skördeskadeutredningens förslag till finansiering av ett permanent skördeskadeskydd vinner bifall, kan kostnadsökningen för besiktning av slakt göra ett överförande av djur för slakt i kommuner utan besiktningstvång i hög grad ekonomiskt fördelaktigt. Kostnadsökningen kan också medföra en prisskillnad som stimulerar handeln med obesiktigat kött. I samband därmed ökas riskerna för hygieniska vådor, i synnerhet som det kan befaras att det är kött av låg hygienisk kvalitet som söker sig dylika vägar. Skördeskadeutredningen anser det sålunda angeläget att besiktningstvång så snart som möjligt införes i hela södra och mellersta Sverige. Vad beträffar norra Sverige är risken för ökade hygieniska vådor mindre framträdande, då stora sammanhängande områden saknar besiktningstvång och kostnadsskillnader mellan besiktigad och obesiktigad slakt således ej leder till överföringar av slaktdjur. För dessa områden är det likväl ur allmänna hygieniska synpunkter angeläget att besiktning genomföres så snart transportförhållanden och ökad slakt för avsalu gör detta önskvärt och nödvändigt.

Övriga remissinstanser som tillstyrkt veterinärstyrelsens förslag, understryker i stort sett blott vikten av de motiv för detta som veterinärstyrelsen anför.

De remissinstanser, som helt avstyrkt att allmänt köttbesiktningstvång införes, är Kooperativa förbundet, Sveriges charkuteri- och slakteriidkares riksförbund, Svenska stadsförbundet och Föreningen Svenska släders offentliga slakthus. Samtliga åberopar, att den icke besiktigade slakten nu blott utgör en obetydlighet på 2—3 % av all slakt. Vidare uttalas, att de föreslagna bestämmelserna om köttbesiktningss- och slakteritvång torde kunna innebära kvalitetsrisker och fördyring på grund av långa transportavstånd samt att bestämmelserna synes komma att gynna monopolsträvanden hos

jordbrukarnas slakteriföreningar. *Kooperativa förbundet* anför i denna del följande.

Fördelarna med veterinärstyrelsens förslag, vilket alltså går ut på att påskynda utvecklingen mot allmänt gällande obligatorisk besiktning genom att göra denna till allmän regel samt att bespara kommunerna kostnader genom att avtalsvägen förlägga slakt och besiktning till auktoriserade slakteri-rättningar, motväges, enligt *Kooperativa förbundets* styrelses mening, av ganska tungt vägande nackdelar. Visserligen skulle enligt veterinärstyrelsens förslag till lag undantag från köttbesiktningstvångets införande kunna medges i betraktande av särskilda omständigheter — såsom t. ex. glesbebyggelsen i Norrland och vissa skärgårdsområden — men risk torde dock kunna föreligga för att den obligatoriska besiktningen utsträcker också till sådana kommuner, där säsongmässiga väghinder och andra transportsvårigheter medför fara för kvalitetsförsämring. Där slakteritvång införes i stället för besiktningstvång synes den koncentration av slakt och besiktning, som får anses åtfölja denna anordning, kunna leda till varans onödiga förädling genom att transportavstånden förlänges. Beträffande införande av allmänt gällande besiktningstvång — enligt förslaget kompletterat med slakteritvång — kan visserligen anföras, att härigenom vissa administrativa fördelar skulle vinnas för uppörden av slaktdjursavgifterna och registrering av de olika slakteriföretagens verksamhet och omfattning. Mot detta väger dock det starka konsumentintresset av att besiktning- och slakteritvånget inte utnyttjas för att i sin mån inskränka konkurrensen på köttmarknaden och bidra till uppkomsten av monopolställning för slakteriorganisationerna på denna marknad. Särskilt denna omständighet gör att *Kooperativa förbundets* styrelse anser sig böra avstyrka veterinärstyrelsens förslag i detta stycke. Härvid bör tagas i betraktande att en allt större del av slakten i landet har på senare år övertagits av slakteriorganisationernas kontrollslakterier, medan slakten i de offentliga slakthus, som finnes i sju av rikets städer, gått starkt tillbaka. Enligt de uppgifter, som lämnas i veterinärstyrelsens promemoria, fördelade sig slakten mellan de offentliga slakthusen och kontrollslakterierna år 1936 så att i slakthusen uppslaktades 26 procent av det sammanlagda djurantalet och i kontrollslakterierna 74 procent, medan år 1956 proportionerna utgjorde respektive 9,5 och 90,5 procent.

Kooperativa förbundets styrelse anser, att de sanitära fördelar, som en utvidgad köttkontroll medför, i starkt ökad omfattning kunnat utnyttjas i konsumenternas intresse genom de stora framsteg, som det på frivillighetens väg av kommunerna införda köttbesiktningstvånget gjort och fortfarande gör. I den mån denna utveckling fortgår kommer enligt styrelsens mening det gagn för folkhälsan att i största möjliga utsträckning vinnas, vilket är den obligatoriska köttkontrollens syfte. På denna väg minskas de risker, som finnes för att en generell tvångslagstiftning kan komma att utnyttjas för annat syfte än det rent sanitära. De kommuner, som inom några år allttjämt kan antagas stå utanför obligatorisk köttbesiktning, torde till större delen bli sådana, för vilka enligt veterinärstyrelsens nu framlagda lagförslag undantag från obligatorisk besiktning är befogat.

Sveriges charkuteri- och slakteriödkares riksförbund framhåller den gynnsamma utveckling, som den frivilliga köttbesiktningens verksamheten även enligt veterinärstyrelsens uppfattning visat, samt uttalar, att den obesiktade slaktens andel i den totalt marknadsförda nu torde ha sjunkit till ungefär 2 %. Förbundet fortsätter.

Med hänsyn tagen till denna bakgrund och utveckling, som ostridigt måste betecknas som gynnsam, kunde med skäl ha förväntats en veterinärstyrelsens utförliga analys av de förhållanden, som enligt dess mening motiverade det nu framförda lagförslaget om bl. a. ett allmänt lagfäst köttbesiktningstvång. Någon sådan styrelsens motivering har dock icke lämnats i förslaget. På intet sätt har sålunda blivit belyst, vare sig de näringshygieniska vådor, som är förenade med den köttbesiktning, som i dag är rådande, eller de kostnader och praktiska olägenheter, som ett obligatoriskt köttbesiktningstvång skulle föranleda. I avsaknad av ett material, som talar för att faktiska hygieniska vådor måste begränsas, och att de hygieniska vinsterna av ett obligatoriskt tvång måste anses överväga härav föranledda kostnader och olägenheter, finner sig förbundet icke vara övertygat om nödvändigheten av den föreslagna skärpta lagstiftningen.

I fråga om slakteritvånget framhåller förbundet särskilt faran för monopol och anför härom följande.

Vad gäller förslaget i den del, att slakteritvång skulle innebära förbud mot slakt annorledes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri, ser sig förbundet nödsakat att påpeka, att stor makt kommer att ligga vid slakteriägarens objektivitet i förhållande till på området i fråga verkande skilda näringsutövare och grupper av sådana. Kontrollslakterierna ägs i övervägande grad av producentorganisationerna, och dessa behärskar i dag ca 80 procent av slakten. Den föreslagna ordningen skulle, med lagförslaget som motiv, ge jordbruksorganisationen möjlighet till en utbyggnad av sin ställning på slaktområdet i riktning mot ett hundraprocentigt monopol. Accepteras tankarna om slakteritvång, antages och erhåller det en vidare spridning, åligger det enligt förbundets mening sålunda det allmänna att se till, att olika företagare och företagargrupper möter en i sammanhanget fullt objektiv behandling.

Svenska stadsförbundet erinrar om att förbundet i yttrande över 1946 års förslag tillstyrkt obligatoriskt köttbesiktningstvång. Trots detta ställde sig förbundet nu tveksamt, främst på grund av att man vid bedömningen av behovet att tillgripa ytterligare tvångsåtgärder borde beakta den utveckling som ägt rum sedan 1946 års kommitté utförde sina undersökningar. Då år 1945 endast 4 % av den marknadsförda slakten var obesiktigad torde de allmänna uppgifter om utvecklingen som veterinärstyrelsen lämnat tyda på att procenttalet nu har reducerats till en obetydlighet. Det vore en påtaglig brist, att styrelsen icke närmare undersökt denna fråga. Då de fördelar som nu stod att vinna med ett fullständigt köttbesiktningstvång icke syntes vara stora, borde dessa vägas mot kostnader och praktiska svårigheter vid genomförandet. Angående dessa svårigheter anför förbundet följande.

För att på allt sätt söka underlätta det praktiska genomförandet av ett obligatoriskt köttbesiktningstvång har veterinärstyrelsen ägnat stort utrymme åt köttbesiktningens verksamhetens rent organisatoriska problem, varvid veterinärstyrelsen utarbetat bestämmelser i syfte att underlätta sådan samverkan kommuner emellan samt mellan kommuner och kontrollslakterier som redan förekommer i stor utsträckning. Styrelsen har för sin del med stort intresse tagit del av detta avsnitt av veterinärstyrelsens skrivelse eftersom de regler veterinärstyrelsen här föreslår icke i och för sig äga något samband med frågan om ett obligatoriskt köttbesiktningstvång utan skulle

— givetvis under förutsättning att de kunna anses acceptabla enligt vedertagna kommunaljuridiska principer — få betydelse även vid ett bibehållande av det gällande frivilligsystemet. Styrelsen får emellertid framhålla att den icke anser sig kunna taga ställning till förslaget i denna del då varken själva lagtexten eller den allmänna motiveringen ger någon klar bild av de nya bestämmelsernas innebörd. Med hänsyn till de nya tankegångar som här framförts hade det varit naturligt om veterinärstyrelsen lämnat en utförlig redogörelse för hur man sett på problemet ur rent juridisk synpunkt.

I samband med behandling av frågan om slakteritvång gör även förbundet gällande, att detta skulle kunna underlätta *m o n o p o l s t r ä v a n d e n* och anför härom.

Mot själva tanken att genom införandet av slakteritvång förhindra förekomsten av köttvaror som härröra från djur, vilka slaktats under hygieniskt otillfredsställande förhållanden har styrelsen givetvis icke något att erinra. Styrelsen finner däremot förslaget i den föreliggande utformningen mindre tillfredsställande ur den synpunkten att det till sina praktiska verkningar kommer att innebära ett kraftigt gynnande av de redan inom slakteribranschen dominerande jordbrukarorganisationerna med därav följande risk för köttmonopol. För att i någon mån mildra dessa verkningar bör enligt styrelsens mening undersökas huruvida icke även större privatslakterier skall kunna komma i fråga såsom grundval för införandet av ett slakteritvång. Såvitt styrelsen kan förstå bör det icke vara ogörligt att i ett dylikt fall låta kommunens hälsovårdsnämnd utöva sådan kontroll över verksamheten att nödiga garantier vinnes för att slakten verkställes under i hygieniskt avseende betryggande förhållanden.

Föreningen Svenska städers offentliga slakthus anlägger i stort sett samma synpunkter som Svenska stadsförbundet. Förbundet berör särskilt frågan om *s a m v e r k a n m e l l a n k o m m u n e r o c h k o n t r o l l s l a k t e r i e r* och anför härom följande.

Bortsett från att förutsättningar att allmänt bedöma behovet av en skärpt lagstiftning på här ifrågavarande område i stort sett saknas, finnas i förslaget en del föreskrifter, beträffande vilka ytterligare överväganden synas erforderliga. Hittills har köttbesiktningstvånget och slakthustvånget byggt på kommunal, d. v. s. opartisk medverkan. I fortsättningen skulle den obligatoriska besiktningen i huvudsak grundas på medverkan från kontrollslakterierna, d. v. s. jordbrukarnas producentorganisationer, som redan nu behärska den övervägande delen av kötthandeln. Denna anordning är icke tillfredsställande. Den fria sektorn av kötthandeln skulle för framtiden icke kunna fungera, varigenom ett köttmonopol kunde befaras. Man föreslår t. o. m. åtgärder, som skulle tvinga nu arbetande firmor att upphöra med sin verksamhet. Dessa firmor skulle inlösas av vederbörande kommun.

De rättsliga förhållandena kommunerna emellan och mellan kommunerna och kontrollslakterierna äro icke heller tillfredsställande klarlagda. Den kommunala självbestämmanderätten skulle också i hög grad trädas för nära genom att länsstyrelserna skulle få beslutanderätten i frågor, som direkt påverka den kommunala uttaxeringen. Kommunernas beroende av kontrollslakterierna vid besiktningen kunde för övrigt få den kostnadskrävande följden, att kontrollslakterierna i fortsättningen komme att söka övervältra kostnaderna för sin veterinärbesiktning på vederbörande kommun. Försök i denna riktning lära redan ha förekommit. Det är sålunda åtskilliga omständigheter, som göra, att förslaget måste bli föremål för nya överväganden och

alltså i befintligt skick icke kan läggas till grund för ny lagstiftning, därest en sådan trots allt anses önskvärd.

Statens jordbruksnämnd uppskattar, att den obesiktigade slaktens andel i all marknadsförd slakt nu gått ned till mindre än 3 procent. Nämnden anför emellertid, att en fortsatt uppbyggnad av köttbesiktningen vore av värde ur såväl hygienisk och veterinär synpunkt som prisregleringssynpunkt och anför härom följande.

På slaktvaruområdet bygger denna reglering bland annat på principen, att producenterna genom de s. k. slaktdjursavgifterna på marknadsförda slaktvaror skall själva finansiera den erforderliga utjämningen mellan de inhemska priserna och de priser, som kan erhållas vid export. Av upphörds- och kontrolltekniska skäl har emellertid den förekommande avgiftsbeläggningen av slaktvaror måst begränsas till varor, som undergår föreskriven köttbesiktning. Med hänsyn till att slaktdjursavgiften i princip skall bäras av den samlade produktionen av slaktvaror, måste det sålunda anses eftersträfvansvärt, att man gör köttbesiktningen så omfattande som möjligt och därmed skapar ökade förutsättningar för att uppbära en allmän slaktdjursavgift.

Ur hygieniska och veterinära synpunkter måste en ytterligare utvidgning av köttbesiktningen helt allmänt framstå som ett självklart önskemål. Vad särskilt angår importköttet har för övrigt en sådan utvidgning nyligen genomförts genom skärpningar i gällande författningsbestämmelser om veterinärundersökning av importerat kött (K.F. 1921:581 ändr. senast 1955:434). Riskerna för spridning av sjukdomar eller epizootier genom saluförande av slaktvaror, torde — även om de hithörande förhållandena icke har närmare belysts av veterinärstyrelsen — enligt sakens natur kunna bedömas bli större om slaktvaran är obesiktigad än om varan har undergått vederbörlig besiktning. Enligt nämndens uppfattning bör i detta sammanhang särskilt beaktas de av veterinärstyrelsen påvisade riskerna av att föräljningen av slaktvaror, som befaras ej bli godkända vid en veterinärbesiktning, alltmer koncentreras till de »enklaver», där obesiktigade slaktvaror alltjämt får saluföras, varigenom befolkningen i dylika områden utsätts för större faror än dem som i allmänhet följer med förtäring av obesiktigat kött.

Områden, där ett besiktningstvång och kostnaderna för besiktning på grund av de långa avstånden till besiktningssinrättning måste bli oskäligt betungande, finns enligt nämndens uppfattning icke endast — såsom veterinärstyrelsen har påvisat — i nordliga Sverige och i vissa skärgårdsområden utan även i det inre av Götaland och Svealand. Nämnden anser sig å andra sidan kunna förutsätta, att bärande skäl mot införande av ett köttbesiktningstvång icke längre kan förebringas i fråga om det stora flertalet av de besiktning fria »enklaver» som alltjämt existerar inom mellersta och södra Sverige, exempelvis de besiktning fria områdena i Skånelänen och i Skaraborgs län. Vid övervägandena om obligatorisk utvidgning av köttbesiktningstvånget måste uppenbarlig hänsyn alltid tagas till de särskilda förhållandena i orten. Övervägandena måste ske under beaktande såväl av de för kommunen uppkommande kostnaderna som av de enskilda ekonomiska intressen, vilka kan beröras av ett köttbesiktningstvång.

Jordbruksnämnden uttalar, att lagstiftningen bör utformas så att starka garantier skapas för att samtliga berörda intressen i de olika orterna blir tillräckligt beaktade och att kommunerna själva bestämma en

derätt ej allt för mycket sättes ur funktion. Nämnden ifrågasätter från dessa utgångspunkter om ej lagstiftningen angående obligatorisk utvidgning av köttbesiktningstvånget kunde ges ungefär följande innebörd.

Kungl. Maj:t skulle i de områden, där besiktningstvång redan har införts, ensam äga medge undantag från sådant tvång. Nya områden skulle kunna läggas under köttbesiktningstvång, även om detta icke har begärts eller tillstyrkts av vederbörande kommun. Beslut om sådan utvidgning av besiktningstvånget skulle meddelas av Kungl. Maj:t efter framställning av veterinärstyrelsen och sedan vederbörande kommun och, i förekommande fall, de av utvidgningen berörda näringsidkarna i orten — själva eller genom sina intresseorganisationer — har fått tillfälle att framföra sina synpunkter. Veterinärstyrelsen förutsätts, innan beslut meddelas av Kungl. Maj:t, ha sökt nå överenskommelse om besiktningstvånget och därmed sammanhängande förhållanden med såväl de berörda kommunerna som övriga lokala intressenter. Även där överenskommelser ej har uppnåtts, skulle köttbesiktningstvånget genomföras, såvida icke vägande skäl i det särskilda fallet befinns tala mot ett besiktningstvång. Jordbruksnämnden ifrågasätter om icke det här skisserade modifierade systemet bör, som ett alternativ till de av veterinärstyrelsen föreslagna anordningarna, bli föremål för en närmare undersökning.

Besiktning av renkött m. m.

Remissinstanserna

Som tidigare nämnts föreslår veterinärstyrelsen, att köttbesiktningen utökas till att omfatta även kött av ren och sumpbäver samt att bestämmelserna om försäljning m. m. av kött inom område med slakteritvång skall avse — förutom färsk vara — även salt, rökt och torkat kött samt av kött beredd vara. I fråga om renköttet föreslås en övergångstid och i fråga om allt kött vissa dispensmöjligheter. Dessa förslag tillstyrkes eller lämnas i huvudsak utan erinran av samtliga remissinstanser utom Föreningen Svenska städers offentliga slakthus, som icke anser det vara välbetänkt att lagstifta om besiktning av renkött utan att det redovisats hur de praktiska svårigheterna bör lösas. Beträffande renköttet ifrågasätter vissa andra remissinstanser jämkningar i veterinärstyrelsens förslag, varjämte synpunkter framlägges på frågan om tiden för ikraftträdandet av bestämmelserna.

Till stöd för sin ståndpunkt i fråga om besiktning av renkött åberopar *Föreningen Svenska städers offentliga slakthus* vissa uttalanden i samband med behandlingen av 1946 års förslag och anför följande.

Här må erinras om att 1946 års köttbesiktningsskommitté år 1947 framlade ett förslag om rationalisering av renslakten. Kommittén uttalade därvid bland annat beträffande möjligheterna att genomföra ett köttbesiktningstvång, att de praktiska förutsättningarna för att göra ett sådant besiktningstvång tillämpligt även i fråga om renkött då ännu icke vore

för handen. Möjlighet kunde enligt kommitténs mening ej föreligga att inom de vidsträckta områden, där slakt av ren äger rum, organisera en tillfredsställande köttkontroll. En ifrågasatt auktorisation av renköttförsäljningen ansåg kommittén utgöra ett icke tillämpligt intrång i näringsfriheten. Däremot föreslog kommittén vissa åtgärder beträffande renslaktens utförande.

Köttbesiktningsskommitténs förslag upptogs i Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglering av jordbrukets produkter (245/1950) och avlogs i detta sammanhang. Föredragande departementschefen anförde härvid bland annat: »1946 års köttbesiktningsskommittés förslag om, att lagen den 4 juni 1937 om slakt av husdjur skulle göras tillämplig även vid slakt av ren övervägs för närvarande inom justitiedepartementet. Beträffande kommitténs övriga förslag anser jag — framför allt på grund av det motstånd, som rests från lapparnas sida — tiden icke vara mogen för att genomföra dessa.»

Kommittén ansåg alltså vid denna tidpunkt, att ett köttbesiktningstvång beträffande renkött icke vore genomförbart. Utan att närmare redovisa, hur de praktiska svårigheter, som då ansågs föreligga, skola kunna undanröjas, anser sig veterinärstyrelsen nu beredd att förorda obligatorisk köttbesiktning även i detta avseende. Detta synes icke välbetänkt särskilt som möjligheterna att kontrollera lagens efterföljd här måste bedömas såsom små.

Länsstyrelsen i Jämtlands län uttalar sig bl. a. angående de praktiska möjligheterna för att genomföra obligatorisk besiktning av renkött och anför följande.

Länsstyrelsen vill till en början erinra om att inom länet finnas två fasta och tre ambulerande renslakterier. Den försöksverksamhet, som härutinnan bedrivits, har utfallit väl. Och — som lappfogden i sitt yttrande anført — torde renslaktproblemet vara i princip löst, även om ytterligare utredning erfordras, innan problemet belysts ur alla aspekter.

Från hygienisk synpunkt måste det betecknas som högst angeläget, att renköttet underkastas besiktningstvång. Därtill kommer, att införandet av tvånget skulle ge lapparna möjlighet att utfå ett högre pris för köttet, eftersom renköttet, om det underkastas besiktningstvång, bättre skulle kunna hävda sig i konkurrensen med annat kött. Detta inses också av lapparna själva, som i allmänhet torde vara positivt inställda till frågan om veterinärbesiktning vid renslakten.

På grund av det anförda vill länsstyrelsen tillstyrka förslaget om att upptaga renen bland de djur, vars kött skall vara underkastat besiktningstvång. Emellertid böra länsstyrelserna ges rätt att medge undantag från detta tvång icke endast — såsom föreslagits — generellt för viss kommun eller del därav utan även i särskilt fall, t. ex. då besiktningsveterinär icke kan erhållas till en slakt, som icke utan olägenhet kan uppskjutas och som avser att frambringa kött, vilket skall försäljas till konsumtion inom område, där besiktningstvång gäller.

Denna reform bör dock — som veterinärstyrelsen också framhåller — med hänsyn till pågående utredningar genomföras först när Kungl. Maj:t så finner lämpligt.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser, att en övergångstid på 3 år fordras innan erforderliga anordningar för allmän besiktning av renkött kan föreligga. Länsstyrelsen anför följande.

Renslakten har hittills icke skett på sådant sätt, som tillfredsställer de hygieniska kraven. Länsstyrelsen hyser den uppfattningen att renslakten, för att renköttet skall vinna önskvärd marknad, bör tillgå under sådana former och sådan kontroll, som anses böra gälla för slakt av vanlig boskap. Tidigare har det på grund av bristen på lämpliga slakterier saknats möjligheter att ordna renslakten på ett ur hygienisk synpunkt godtagbart sätt. Utvecklingen har emellertid numera kommit så långt att möjligheter kan anses föreligga att i erforderlig omfattning ordna slakterier för renslakten. Emellertid är icke det antal renslakterier, som behövs, på långt när ännu uppbyggt. Om renköttet skall kunna inräknas under köttbesiktningstväng, bör därför lagstiftningen ifråga om denna produkt icke träda i kraft vid tidpunkt, då lagen i övrigt skall tillämpas, utan först efter en viss övergångstid, förslagsvis tre år. Enligt vad länsstyrelsen erfarit bör under en sådan övergångstid den erforderliga utbyggnaden av slakterier kunna genomföras. Den renskötande lappbefolkningen synes numera i allmänhet vara inställd på att renslakten bör ordnas enligt de former, som äro gällande för nötboskap.

Även *renutredningen* anser, att en tid av minst 3 år åtgår innan erforderliga organisatoriska åtgärder för renköttbesiktningen kan ha genomförts. Vidare bör, framhåller utredningen, omedelbart erforderligt kapital ställas till förfogande och en organisation bildas bland rennäringens utövare, som kan påtaga sig den ledande uppgiften och huvudmannskapet för de behövliga anläggningarna. Utredningen anför följande.

Det är naturligt, att den övergång till en modern form av renslakt, som måste ske, innan renköttet kan läggas under obligatorisk besiktning, kräver åtskilliga förändringar i äldre traditioner, vid vilka, bland andra, renskötseutövarna själva på sina håll fäster rätt stort avseende. Utredningen är emellertid av den uppfattningen, att en övergång till moderna slaktmetoder mycket gynnsamt kommer att påverka renskötselns avkastning för näringsutövarna särskilt på lång sikt.

Helt avgörande för besiktningstvängets införande på renkött är möjligheterna att ordna förhållandena vid renslakt på ett sätt, som uppfyller villkoren för utförande av veterinärbesiktning vid slakten. De försök i sådant avseende, som på senare år bedrivits på olika håll i renskötseltrakterna, har visat, att man härvidlag icke är bunden till slakterier av konventionell typ. Slakt kan utföras på ett från hygienisk synpunkt tillfredsställande sätt i fältslakterier av förhållandevis enkel beskaffenhet. Utförandet av dessa kan också anpassas efter de särskilda förutsättningarna vid varje enskild slaktplats, varigenom det är möjligt att tillgodose olika praktiska och ekonomiska behov.

Vidare är det enligt utredningens mening nödvändigt att ha tillgång till lämplig ledning för verksamheten vid renslakt dels en under övergångstiden och dels en sedan reformen blivit genomförd. För närvarande finnes bland rennäringens utövare icke någon organisation, som kan påtaga sig den ledande uppgiften och huvudmannskapet för de behövliga anläggningarna. Lappväsendet, som är den statliga administrationen för renskötseln, är ej anpassat för sådan verksamhet, och det saknar också förutsättningar att ta hand om renslakten. Det vore för övrigt olämpligt, att renskötselnäringens ekonomiska angelägenheter omhänderhades av en statlig myndighet.

Ett tredje väsentligt villkor för att besiktningstväng skall kunna införas på renkött är slutligen, att behövt kapital står till förfogande för anskaf-

fande av slakterier och för övriga engångsutgifter i samband med övergången till en ny slaktform. Såvitt utredningen nu kan bedöma, blir anläggningskostnaderna för slakterier med tillhörande utrustning av storleksordningen 1,5 milj. kronor. Detta kapital måste tillgängligt, för att reformen skall kunna genomföras under en begränsad och rimlig övergångstid.

För att ordna de praktiska förutsättningarna för modern renslakt inom hela renskötselområdet, med undantag möjligen för några mindre, mycket ogynnsamt belägna renskötselenheter, erfordras enligt utredningens mening en övergångstid av minst tre år. Lagbestämmelserna om obligatorisk köttbesiktning kan följaktligen icke utsträckas att omfatta renkött förrän tidigast från och med den 1 juli 1961, och i sådant fall endast under förutsättning att ett organ för genomförande av reformen kan träda i verksamhet redan den 1 juli 1958 och samtidigt får tillgång till behövt kapital. Engångskostnaden kan under nuvarande förhållanden, om man siktar på förverkligande av reformen inom överskådlig tid, icke påläggas näringen som sådan. Det erforderliga startkapitalet måste följaktligen tillskjutas från annat håll, exempelvis från statens lappfond.

Utredningen anser sålunda, att bestämmelserna om obligatorisk köttbesiktning under angivna förutsättningar kan givas tillämpning även på ren efter en lämplig övergångstid. Härvid förutsättes dock, att renkött, som går till lokal konsumtion inom glesbebyggda områden i de trakter, där renskötsel bedrivs, alltjämt skall vara befriat från besiktningstvång.

I yttrande till länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar *lappfogdarna i Norrbottens södra distrikt* och *skogsdistrikt* att något undantag i fråga om tiden för lagens ikraftträdande knappast erfordras beträffande besiktningen av renkött. De anför till stöd härför följande.

Lappväsendet delade redan i ett yttrande i december 1955 i princip veterinärstyrelsens uppfattning, att även renköttet borde underkastas besiktningstvång. Lappväsendet framhöll emellertid att förutsättningar ännu saknades för att ett besiktningstvång av angivet slag mera allmänt skulle kunna genomföras i länet. Här funnes nämligen då endast ett ändamålsenligt renslakteri, lappväsendets under år 1954 färdigställda slaktanläggning i Varjisträsk. Inom dess räckvidd hölls icke mera än ca 10 000 renar, det vill säga blott ungefär 1/20 av länets dåvarande renstam. Huvudparten av renslakten vore med andra ord ännu hänvisad att ske i fältet under former, som icke kunde godkännas vid ett besiktningsförfarande. Lappväsendet ansåg sig med hänsyn härtill icke då kunna biträda förslaget om att renköttet omedelbart skulle underkastas besiktningstvång.

Sedan detta uttalande gjordes ha förhållandena undergått en avsevärd förändring. Förutsättningar finnas nu att förlägga en icke obetydlig del av renslakten till ändamålsenliga slakterier. Kiruna stad har anordnat ett flyttbart renslakteri åt lapparna inom stadens område, och lappväsendet har anskaffat tre sådana anläggningar förutom det fasta renslakteriet i Varjisträsk, nämligen ett för användning i Gällivare socken, ett i Jokkmokks socken och ett i Arjeplogs socken. Vidare har länets slakteriförening anskaffat en slaktbuss speciellt avsedd för renslakt i fältet. Försöken med denna synas ha utfallit väl; inga hygieniska krav lära behöva bli eftersatta.

På grund av den utveckling, som sålunda skett i fråga om möjligheterna att förlägga renslakten till ordentliga slakterier, anser lappväsendet i likhet med veterinärstyrelsen tiden nu vara mogen för ett införande av besiktningstvång å renköttet. Vi förmena till och med att något undantag icke be-

höver föreskrivas ens beträffande renköttet i fråga om tiden för lagens ikraftträdande. Renköttet bör med andra ord genast vid den nya lagens ikraftträdande underkastas samma allmänna bestämmelser som övrigt kött. Lappväsendet förutsätter dock, att tillämpningskungörelserna till köttbesiktning-lagen givas sådan utformning, att de ge länsstyrelse vidsträckt möjlighet att i fråga om renköttet meddela av lokala förhållanden betingade undantag från besiktningstvånget, exempelvis när det gäller renkött, som försäljes för konsumtion bland ortsbefolkningen i renskötseltrakterna.

Länsveterinären i Norrbottens län anför i yttrande till länsstyrelsen, att dagen för lagens tillämpning på renkött bör fixeras. Han anför härom följande.

Det är olämpligt om beslut om införande av köttbesiktningstvång på ren uppskjutes och ställes på framtiden. Det är bättre att man fixerar redan nu det datum, då lagen kan träda i kraft, så att man vet vilken tid som kan disponeras för att iordningställa de slakterier och andra anordningar, som behövs för att kunna infoga renköttet bland annat kött. För att påskynda detta skulle en bestämmelse, som förhindrade försäljning av obesiktligt renkött inom de stora konsumtionsorterna i landets södra och mellersta delar vara lämplig som en försiktig övergång till köttbesiktningstvångets införande även för kött av ren. Om köttbesiktningstvång infördes i Svea- och Götaland redan den 1 juli 1958 och i Norrland exempelvis den 1 juli 1961 för renkött, skulle ikraftträdandet kunna ske på ett smidigt sätt.

Lappfogden i Jämtlands län uttalar i yttrande till länsstyrelsen, att köttbesiktningstvång för renkött snarast bör införas, men framhåller, att brist på veterinärer f. n. lägger hinder i vägen. Han anför härom.

Den fråga emellertid, som närmast pochar på sin lösning, torde för detta läns vidkommande vara, huru veterinär skall erhållas i samband med kontrollslakter. Erfarenheterna har nämligen visat, att tjänsteveterinärerna är helt sysselsatta med sjukbesök inom sina distrikt, varför de ogärna önskar tjänstgöra vid kontrollslakter. Denna fråga bör snarast lösas.

Svenska samernas riksförbund gör genom sin styrelse följande uttalande.

Styrelsen är principiellt ense med veterinärstyrelsen om att besiktningstvång bör införas för renkött, dock med de undantagsbestämmelser som Kungl. Maj:t med anledning av framställning härom från länsstyrelserna i de tre nordligaste länen kan finna lämpligt att bevilja. Beträffande den gängse handeln med renstekar framhåller styrelsen, att denna handel bör begränsas till lappmarkssocknarna och fjälltrakterna i Jämtlands län och Idre socken i Dalarna. Det förutsättes sålunda, att sådant kött inte får salubjudas utanför ovannämnda områden. Enligt styrelsens uppfattning kommer denna handel att minska i samma mån som besiktningstvång för renkött införes i tätorterna inom ifrågavarande områden.

Skrivelse från Norrbottens läns hälsovårdsförbund

I detta sammanhang torde jag få redogöra för den tidigare omnämnda skrivelsen från Norrbottens läns hälsovårdsförbund angående renslakten. Till en början omnämnes däri, att den 6 februari 1955 hållits ett sammanträde i Jokkmokk, varvid var närvarande representanter för länsstyrelsen, hälsovårdsförbundet, lappväsendet, samerna och skilda slakteriföretag. Vid sammanträdet uttalade man sig allmänt för att fortsätta den inslagna vägen

med särskilda renslakterier. Även vid andra sammanträden hade frågan behandlats. Härom anför förbundet följande.

För tillkomsten av ett permanent renslakteri inom Karesuando har hälsovårdsförbundet deltagit i vissa utredningar enligt bifogade memorialanteckningar från ett sammanträde den 26 oktober 1955 och en p. m. angående renslakteri i Karesuando kommun av den 23 november 1955. Den 5 mars 1956 hade hälsovårdsförbundet tillsammans med Kiruna stads hälsovårdsnämnd anordnat en renkonferens i Kiruna med deltagande av experter inom renskötseln och renköttshanteringen från Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, varvid ytterligare framhölls vikten av en hygienisk behandling av renköttet. Vid Svenska Samernas Riksförbunds årsmöte i Gällivare i mars 1957 framhöll hälsovårdsförbundets representanter ytterligare vikten av renköttets hygieniska behandling, vilket även vid detta tillfälle bestyrktes av såväl samer som andra deltagare. I övrigt har man från hälsovårdsförbundets sida följt utvecklingen av renköttshanteringen dels vid studier av renslakten, dels vid inspektion av lokaler för förvaring av renkött till avsalu, dels vid överläggningar etc.

Efter av hälsovårdsförbundet företagen utredning om bestämmelserna för renslakt och renköttshandel utfärdade länsstyrelsen i Norrbottens län den 6 april 1957 på begäran av hälsovårdsförbundet vissa anvisningar till hälsovårdsnämnderna angående gällande bestämmelser för renslakt och renköttshandel samt en uppmaning att genomföra dem åvilande kontroll av renköttshandeln. Vid de inspektioner, som nyss nämnts, och vid andra besök tillsammans med hälsovårdsnämnderna på slaktplatser och i renköttsmagasin har emellertid konstaterats, att både renslakten och behandlingen av renköttet fortfarande sker under i hygieniskt avseende mycket otillfredsställande former. — — —

Vid en av förbundet anordnad kurs i allmän hälsovård den 21 november 1957 har bl. a. avhandlats frågor rörande renslakten och renköttshandeln. Länsveterinären Nils Enequist höll vid detta tillfälle en orientering över nu gällande bestämmelser härvidlag, om renutredningens arbete och andra därmed sammanhängande spörsmål. Vid den efterföljande diskussionen enades de närvarande 60 representanterna för så gott som samtliga hälsovårdsnämnder inom Norrbottens län om ett uttalande, att nuvarande förhållanden med renslakten och distributionen av renkött äro i hög grad otillfredsställande, samt att skyndsamma åtgärder häremot äro nödvändiga.

Rörande behovet av skärpta kontrollåtgärder i fråga om renslakten och renköttshandeln anför förbundet för egen del.

Renslakten liksom den renköttshandel, som av många personer vanligen idkas som binäring till andra sysselsättningar vintertid i både parti och minut, har tidigare bedrivits med ringa eller ingen kontroll från hälsovårdande myndigheter. De långa avstånden till otillgängliga slaktplatser, vissa undantagsbestämmelser i de tidigare födoämnesparagraferna i hälsovårdsstadgan och i nu gällande livsmedelsstadga, oklarhet i tolkningen av dessa bestämmelser samt en viss återhållsamhet med att röra vid eller ändra gamla traditioner har varit några skäl till att kontrollen varit famlande eller obefintlig.

Förbundet ger exempel på att renslakt nu ofta sker under ytterst ohygieniska förhållanden och anför härom följande.

Vid det permanenta renslakteriet i Varjisträsk och vid de fyra flyttbara renslakterierna inom länet finns numera möjligheter att slakta renar på

i hygieniskt avseende tillfredsställande sätt samt att verkställa veterinärbesiktning av renköttet. Vissa detaljförbättringar äro önskvärda, men i stort sett kunna slaktmöjligheterna anses acceptabla. Trots detta och trots uttalanden vid tidigare berörda konferenser etc. har erfarits, att endast en ringa del av renslakten sker i dessa renslakterier. Huvuddelen av slakten sker invid renhagar i samband med renskiljningar, varvid slakten sker utomhus på marken. Någon anmälan eller underrättelse till hälsovårdsnämnderna att renslakt skall företagas lämnas aldrig. Skyldighet härtill synes tyvärr icke föreligga vare sig i livsmedelsstadgan eller i andra ordningsföreskrifter. Vid flera tillfällen, då hälsovårdsnämnd eller hälsovårdsförbundets representanter under resor tillfälligtvis »kommit på» renslakter, har observerats, att lappordningsmän, lapptillsyningsmän, polis eller andra övervakare av ordningen många gånger saknats vid slaktplatserna. Det har observerats, att urtagning av inälvor ibland icke företagits på slaktplatsen, utan detta har uppskjutits till efter hemkomsten, i så fall flera timmar efter djurens avlivande. Vidare har som regel kunnat konstateras, att såväl hela renkroppar som lever, hjärtslag och andra till förtäring avsedda smärre delar av renkropparna utlagts på marken utan underlag, samtidigt som hundar sprungit lösa inom slaktområdet. Tydliga tecken efter urinerings av såväl människor som hundar inom slaktområdet och i omedelbar närhet av det till avsalu avsedda renköttet på marken har också konstaterats. Så sent som den 27 november 1957 konstaterades på nytt ovan redogjorda förhållanden vid en tillfälligt anordnad slakt av en skock om 60 renar i skogen vid Gräsviken inom Jokkmokks kommun cirka 3 mil från det då uppsatta fältslakteriet för renar vid Nautijaur. Vid detta tillfälle konstaterades också bl. a. att ingen av de med slakten sysselsatta hade överdragskläder i någon form, att slidknivar med slutna slidor användes, att tillgång till vatten saknades, att våmmar, tarmar och annat slaktavfall i huvudsak uppsamlades i en cirka 20 kvm. vid hög mitt på slaktområdet, men att här berörda inälvor även slängdes här och var inom området. Det upplystes, att de 60 renarna uttagits ur en renhjord på annat håll och drivits till Gräsviken för slakt samt att köttet skulle utan veterinärbesiktning i parti levereras till livsmedelshandlare i Stockholm.

Ytterligare kan framhållas, att ett av fältslakterierna nyligen placerats i Idivuoma inom Karesuando kommun. Det avprovades första gången den 4 december 1957 i närvaro av länsveterinären N. Enequist och besiktningsveterinären O. Tillström, Vittangi, varvid riktig renslakt demonstrerades. Cirka 250 renar slaktades under denna och påföljande dag enligt godtagbara hygieniska principer. Den 13 i samma månad rapporterade hälsovårdsnämndens ordförande i Karesuando, att slakt etablerats av renköttshandlare från Kiruna och Gällivare utomhus i slakteriets omedelbara närhet och enligt de gamla ohygieniska metoderna. Anledningen skulle vara att det enligt renköttshandlarna var för dyrt att slakta i slakteriet. Flera liknande exempel kunna andragas.

Vid besök hos ovannämnda kategori av renköttshandlare har konstaterats, att dessa som regel lagra renköttet i uthusbodar, ibland på jordgolv, eller också hänger renköttet på rostiga spikar. Försäljning i såväl parti som minut äger rum från dessa bodar. Allmänheten tillåtes därvid att komma i magasinerna och att känna på renköttet före köpet. Magasinerna sakna så gott som utan undantag de hygieniska anordningar, som alltid krävas vid övrig kötthandel, såsom t. ex. tvättbara väggar och golv, hyllor och annan inredning, särskild försäljningsbutik, diskningsanordningar, tvättställ, rengöringsbara köttkrokar etc. Efter länsstyrelsens ovannämnda cirkulär har hälsovårdsnämnderna emellertid med framgång ingripit med

förelägganden och förbud mot kända lagrings- och försäljningsställen, och det synes som man skall inom en ej alltför avlägsen framtid kunna erhålla en viss reda på själva parti- och minuthandeln med renkött inom länet.

Emellertid har vid samtal med dessa renköttshandlare efter särskilda frågor framhållits, att de föredraga att slakta på slaktplatser i skogen framför att slakta inom de uppförda renslakterierna. Flera av dem uppge, att själva slakten tillgår som ovan beskrivits, och det är även vanligt, att renköttet styckas vid slaktplatsen och att det lägges kvar på marken eller upphänges i träden för frysning under någon tid, varefter det hämtas till magasinet för att säljas. På särskild fråga har uppgivits, att bevakning av köttet i skogen under frysningen icke ansetts erforderlig.

Hälsovårdsförbundet sammanfattar sin uppfattning efter tre års deltagande i arbetet för en mera hygienisk behandling av renköttet på följande sätt.

Ett permanent och fyra flyttbara renslakterier har under denna tid tagits i bruk i Norrbottens län. Vid årligen upprepade konferenser och övriga samtal har alltid hävdats, att renslakten med nödvändighet måste ske i slakterier och att renköttet måste veterinärbesiktigas, vilket i varje fall samerna uttalat sin förståelse för. Frivillig veterinärbesiktning har också anvisats. Hälsovårdsförbundets insats utgör endast en liten del av det sammanlagda arbete organisationer och experter nedlagt för förbättrade hygieniska förhållanden vid renslakten och renköttshandeln. I trots härav försiggår i stort sett renslakten emellertid fortfarande efter ålderdomliga, primitiva och i hygieniskt avseende icke tillfredsställande principer. Trots att själva renköttshandeln i fråga om lokaler och andra anordningar är på väg att förbättras, förefaller slakten av ren och köttets hantering vid slaktplatserna utomhus icke att på frivillig väg kunna ändras till det bättre.

För att få en bättre ordning till stånd anser förbundet, att man i första hand skall införa skyldighet att till hälsovårdsnämnd anmäla plats och tid för renslakt till avsalu. Förbundet anför härom följande.

Skyldigheten bör i sådana fall åvila den som ämnar företaga sådan slakt. Här må inskjutas, att den för närvarande vanligaste formen för renhandeln är att renägarna säljer ett antal renar levande till uppköpare, vilka därefter slakta renarna. Genom införande av sådan anmälningsskyldighet gives en möjlighet för hälsovårdsnämnderna att kunna verksamt kontrollera den hygieniska behandlingen av renköttet på slaktplatsen samt dess vidare transport till lager och konsumenter. Bestämmelser om dagsböter vid underlåtenhet att anmäla slakttillfälle bör givetvis införas.

Vad så beträffar själva utomhusslakten och renköttets behandling i samband därmed och dess vidare transport och lagring, torde bestämmelserna i livsmedelsstadgan lämna tillräckligt stöd för ingripanden från hälsovårdsnämndernas sida. Dock vore önskvärt med lämpliga kommentarer beträffande utomhusslakten av ren, t. ex. i form av anvisningar från veterinärstyrelsen. Den här skisserade anmälningsplikten bör oberoende av andra planer för kontroll av renköttet omedelbart införas.

Förbundet anser vidare, att besiktningstvång på renkött successivt bör införas och att tillräckliga anordningar härför redan nu står till buds. Förbundet uttalar i denna del följande.

Utom de nämnda renslakterierna i Norrbottens län finnas renslakterier även i Västerbottens och Jämtlands län. Enligt vad som framkommit vid överläggningar och i redogörelser för renslakterierna har dessa ej i någon större utsträckning använts för sitt ändamål. Detta skäl, att renslakterierna äro otillräckliga, kan därför diskuteras. Nya platser för slakterierna liksom vissa detaljutföranden äro också föremål för skiljaktiga meningar, enligt hälsovårdsförbundets uppfattning beroende av att man ännu icke lyckats få med renköttshandlarna på slakteri- och besiktningstanken.

Nuvarande anordningar böra emellertid i varje fall vara tillfyllest för ett successivt införande av besiktningstvång på renkött. Det är hälsovårdsförbundets uppfattning, att det är att föredraga, att besiktningstvånget omedelbart införes i begränsad omfattning inom landet mot att man dröjer flera år och då genomför besiktningstvånget på en gång i full utsträckning i likhet med vad som gäller kött av nötkreatur och häst samt övriga uppräknade djurslag i lag ang. köttbesiktning och slakthus. Uppfattningen stödes bland annat på det förhållandet, att det här mer än i andra fall gäller att bryta gammal tradition, och att en mjuk övergång till totalt besiktningstvång på renkött borde vara till nytta för rennäringen som sådan.

Förbundet diskuterar därefter hur ett gradvis införande av besiktningstvång lämpligen bör ske och anför härom följande.

Ett gradvis införande av besiktningstvång på renkött bör kunna ske på flera sätt. Rent principiellt är väl frågan om besiktningstvång eller ej i första hand en angelägenhet för konsumtionsorten, ej för produktionsorten. Med andra ord bör det vara konsumenten eller konsumtionsorten, som avgör om obesiktigt renkött skall få saluföras inom hans område eller ej. En möjlighet vore därför att i orter med slakthustvång enligt nuvarande bestämmelser införa besiktningstvång på renkött. Det borde vara angeläget, att dessa orter, som ha sin kötthandel i övrigt skyddad enligt strängare normer, i första hand undandragas från den risk, som kan föreligga med användande av det i skogarna slaktade och icke veterinärbesiktigade renköttet. På detta sätt begränsas möjligheterna till försäljning av obesiktigt renkött. En annan utväg, vilken också kan kompletteras med ovannämnda, är att intill dess besiktningstvånget blir totalt bestämmelsen om tidpunkten för införande av besiktningstvång på renkött gives en sådan utformning, att veterinärstyrelsen efter framställning från städer och kommuner i landet erhöi befogenhet att lokalt införa besiktningstvånget.

På detta sätt skulle, såsom tidigare framhållits, erhållas en mjuk övergång till totalt besiktningstvång på renkött. Renköttshandlarna tvingas till att börja med till besiktning av renköttet endast om köttet skall försäljas i vissa begränsade områden, och man bör kunna räkna med, att utvidgningen av besiktningstvånget icke kommer att ske snabbare, än att ev. ytterligare anordningar för slakt och besiktning av ren kunna vidtagas i takt med det ökade behovet av dessa anordningar.

Det finns säkerligen flera lösningar till att omedelbart påbörja ett gradvis införande av besiktningstvång på renkött. Hälsovårdsförbundet har endast velat peka på en av möjligheterna.

Förbundet påpekar vidare, att behovet av veterinärbesiktning aktualiserats av vissa sjukdomsfall i Nord-Norge och anför härom följande.

De senaste dagarna har ytterligare en faktor tillkommit, vilken understryker behovet av veterinärbesiktning av renköttet. Fylkesveterinären för Nord-Norge har den 27 november 1957 i skrivelse till länsveterinären i Norrbottens län påtalat, att en påfallande mängd personer i renskötselområdena i Nord-Norge är angripna av echinococcus, vilken masksjukdom förekommer hos renarna och på olika sätt sprides till människor. Enligt muntliga uppgifter från läkare i Norrbottens län har echinococcusfrekvensen minskat här påtagligt de sista 10 åren, men det är uppenbart att risk förefinnes, att sjukdomen ånyo kan blossa upp i Sverige. Tills vidare har Statens veterinärmedicinska anstalt påbörjat en utredning över sjukdomens förekomst i Sverige. Genom veterinärbesiktning av renköttet observeras bl. a. förekomsten av echinococcoser, och genom denna kontroll skulle en spridning av sjukdomen kunna förhindras.

Förbundets skrivelse utmynnar i en hemställan, att skyndsamma åtgärder vidtages dels för införande av bestämmelser om skyldighet att före slakt till avsalu av ren anmäla förhållandet till hälsovårdsnämnden, samt dels för införande av besiktningstvång på renkött i lämplig omfattning inom landet.

Vid hälsovårdsförbundets framställning har fogats kopia av *skrivelse den 6 april 1957 från länsstyrelsen i Norrbottens län till samtliga hälsovårdsnämnder i länet*. I skrivelsen redogöres för de föreskrifter rörande renslakt, som införts i byordningarna för de olika lappbyarna, och de allmänna bestämmelser i livsmedelsstadgan, vilka är tillämpliga vid slakt av ren och handel med renkött. Skrivelsen utmynnar i en uppmaning till hälsovårdsnämnderna att genomföra dem åvilande kontroll av renköttshandeln.

Från hälsovårdsförbundet har vidare ingivits kopia av en den 8 mars 1958 till veterinärstyrelsen avlåten skrivelse, vari förbundet hemställt, att styrelsen måtte utfärda anvisningar till hälsovårdsnämnderna för kontroll av renslakt utomhus. Vid skrivelsen har såsom bilaga fogats ett utkast till sådana anvisningar.

Yttranden över hälsovårdsförbundets skrivelse

Över hälsovårdsförbundets framställning har efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, länsstyrelserna i Jämtlands och Norrbottens län, renutredningen och Svenska samernas riksförbund. Länsstyrelserna har vid sina utlåtanden fogat yttranden från länsveterinärerna och lappfogdarna i länen.

Veterinärstyrelsen förklarar, att styrelsen känner till de missförhållanden, som i hälsovårdsförbundets skrivelse beskrivits, samt uttalar, att strävandena att utbreda den veterinärkontrollerade renslakten torde motarbetas av renuppköparna.

Övriga remissinstanser hänvisar rörande renslakten och försäljningen av renkött i stort sett till vad de anfört i anledning av veterinärstyrelsens förslag om köttbesiktningstvång m. m.

Hälsovårdsförbundets förslag om införande av anmälningsskyldighet beträffande renslakt tillstyrkes av *medicinalstyrelsen*. *Svenska samernas riksförbund* uttalar, att alla renuppköpare bör förpliktigas att till hälsovårdsnämnden göra anmälan före slakt av renar, om produkterna avses för distribution till olika konsumenter.

Även övriga remissinstanser anser i allmänhet, att det skulle vara av stort värde för hälsovårdsmyndigheterna att få kännedom om var och när renslakt i större omfattning kommer att ske. Instanserna anser emellertid, att upplysning härom bör kunna vinnas utan att de slaktande vid straffansvar åläggas anmälningsskyldighet.

Veterinärstyrelsen uttalar, att länsstyrelserna med stöd av livsmedelsstadgan torde kunna föreskriva skyldighet att lämna uppgifter om renslakterna. Styrelsen anför härom.

Länsstyrelsen har enligt 87 § livsmedelsstadgan ålagts tillse att tjänliga åtgärder vidtages för avhjälpan av missförhållanden inom livsmedels-hanteringen. Såvitt veterinärstyrelsen kan finna bör de relaterade förhållandena inom renkötthanteringen utgöra tillräcklig grund för att de länsstyrelser, inom vars områden renskötsel bedrivs, med stöd av nämnda författningsrum antingen via lappväsendet eller på annat effektivt sätt utfärdar föreskrifter om skyldighet för vederbörande att i god tid underätta hälsovårdsnämnden om planerade slakter av ren till avsalu. Härigenom skulle den lokala hälsovårdsmyndigheten få tillfälle att verkställa erforderlig övervakning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar, att erforderliga uppgifter bör kunna erhållas genom lappväsendet och anför härom följande.

För att åstadkomma bästa möjliga kontroll är det nödvändigt att vederbörande hälsovårdsmyndighet erhåller kännedom om när renslakt avses förekomma. De större slakterna torde framför allt ske vid **renskiljningar**. Om dessa får lappväsendets statliga administration (lappfogdarna) regelmässigt uppgift. Om lappfogdarna ålades att underrätta vederbörande hälsovårdsnämnd när renskiljning skall äga rum, skulle hälsovårdsnämnden få tillfälle att ordna hygienisk kontroll vid så gott som all renslakt.

Länsstyrelsen avser även att lämna lappfogdarna föreskrift om att de eller deras tillsynsmän har att meddela vederbörande hälsovårdsnämnd då de få kännedom om att renskiljning skall äga rum.

Renutredningen och länsstyrelsen i Jämtlands län anser, att hälsovårdsnämnderna själva torde kunna skaffa sig kännedom om planerade renslakter. Renutredningen, vars yttrande i denna del i stort sett överensstämmer med länsstyrelsens, uttalar i denna del följande.

Möjligheterna att uppnå bättre förhållanden i hygieniskt avseende vid renslakt är begränsade, så länge slakten företages ute i mark. En naturlig och positiv handlingslinje i detta avseende vore — enligt utredningens mening — att upplysning om hithörande förhållanden meddelades på lämpligt sätt åt den personal, som utför slakten. Detta borde kunna ske utan att straffbelagd anmälningsskyldighet införes på sätt Norrbottens läns hälsovårdsförbund föreslagit för den som ämnar utföra renslakt. I detta sammanhang torde också böra uppmärksammas de kommunala hälsovårds-

nämndernas förutsättningar i olika hänseenden att fullgöra ifrågasatt särskild tillsyn över renslakt. Nämnderna torde oftast bestå av lekmän utan särskilda insikter i hithörande frågor. Med hänsyn härtill är det knappast troligt, att några avsevärda förbättringar i praktiken skulle kunna uppnås genom att införa straffbelagd anmälningsplikt beträffande renslakt. Hälsovårdsnämnderna torde också, utan att sådan anmälningskyldighet stadgas, på eget initiativ kunna få upplysningar om förekommande renslakter, om de blott på ett aktivt sätt intresserade sig för dessa förhållanden.

I samband med frågan om anmälningskyldigheten yttrar sig några remissinstanser om hälsovårdsförbundets önskemål om att anvisningar rörande kontroll av renslakt utomhus centralt utfärdas av veterinärstyrelsen. *Veterinärstyrelsen* anför härom följande.

Vid framställningen har såsom bilaga fogats avskrift av länsstyrelsens i Norrbottens län cirkulärskrivelse den 6 april 1957 till länets samtliga hälsovårdsnämnder. I denna har erinrats om här aktuella bestämmelser i byordningarna för lappbyarna samt livsmedelsstadgan, varjämte lämnats vissa råd rörande uppslaktningen. *Veterinärstyrelsen* finner att nämnda cirkulärskrivelse är väl ägnad att tillgodose det behov av anvisningar, som påtalats av hälsovårdsförbundet, och finner sig därför böra föreslå, att övriga berörda länsstyrelser, i den mån så ej redan skett, utfärda motsvarande föreskrifter.

Därest så skulle befinnas erforderligt är veterinärstyrelsen beredd att därutöver utfärda kompletterande råd och anvisningar.

Länsstyrelsen i Jämtlands län uttalar, att hälsovårdsnämndernas tillsyn torde underlättas om veterinärstyrelsen utfärdade anvisningar rörande utomhusslaktens lämpliga bedrivande.

Hälsovårdsförbundets förslag att besiktningstvång på renkött gradvis borde införas med början omedelbart efter det den nya lagen trätt i kraft tillstyrkes av medicinalstyrelsen och i stort sett även av veterinärstyrelsen. Övriga remissinstanser anser, att de praktiska förutsättningarna för en sådan lösning ännu ej föreligger.

Medicinalstyrelsen anför i denna del följande.

Införande av besiktningstvång skulle utan tvivel utgöra en skarp brytning med det hävdvunna, och en omedelbar övergång till en dylik kontroll utan hänsyn till de lokala förhållandena torde knappast kunna påräkna önskvärd förståelse från samernas sida. Även om renköttet inte längre kan få intaga någon principiell särställning mot annat kött, finner medicinalstyrelsen sig under sådana förhållanden kunna biträda hälsovårdsförbundets förslag att införandet av besiktningstvånget för renkött bör ske gradvis. Det synes härvid lämpligt att veterinärstyrelsen anförtros att bedöma tids-schemat för och omfattningen av införandet av besiktningstvång för renkött i landet.

Styrelsen vill i detta sammanhang understryka att ur hygienisk synpunkt renköttets fortsatta hantering efter slakten, särskilt dess skyddande mot föroreningar och andra skadliga förändringar i samband med transport och förvaring, är av minst lika stor betydelse som förhållandena vid slakten. Införande av besiktningstvång bör vara ägnat att även i detta hänseende medföra påtagliga förbättringar.

Veterinärstyrelsen vidhåller sitt tidigare förslag, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för den nya köttbesiktningens tillämpning på renkött men uttalar nu att införandet av slakteri- eller besiktningstvång lämpligen borde kunna ske gradvis. Styrelsen anför följande.

Vad beträffar hälsovårdsförbundets förslag om successivt införande av köttbesiktning- och slakteritvång för kött av ren har veterinärstyrelsen funnit att detsamma synes bliva till fördel för frågans lösning, ej minst genom att därigenom övergången till den nya ordningen kan förväntas ske på ett mera friktionsfritt sätt än vad som eljest skulle bliva fallet. Därest Kungl. Maj:t enligt veterinärstyrelsens tidigare ingivna förslag erhåller bemyndigande att bestämma tidpunkten för den nya köttbesiktningens tillämpning å kött av ren, vill veterinärstyrelsen därför föreslå att därvid i första hand överväges möjligheterna att införa slakteritvång inom de områden, där möjlighet finnes till slakt å renkontrollslakteri. Vidare bör övervägas att bereda de samhällen, där slakthustvång för närvarande råder, eller de områden, där slakteritvång kan komma att gälla enligt den nya lagen, möjlighet att begära, att renköttet även skall innefattas i slakteritvånget. Detta skulle innebära ett värdefullt pådrivande moment i strävandena att genom förbättrad hygien vid renslakten tillföra de renskötande samerna bästa ekonomiska utbyte av deras näringsfång.

Länsstyrelsen i Jämtlands län avstyrker förslaget i denna del och uttalar följande.

För detta läns vidkommande finner länsstyrelsen icke lämpligt, att besiktningstvånget, som Norrbottens läns hälsovårdsförbund föreslår, omedelbart införes i begränsad omfattning. En dylik åtgärd skulle nämligen för lapparna med deras nuvarande sätt att bedriva renskötelsen medföra sådana ekonomiska konsekvenser, att åtgärden icke är tillräddlig. Frågan om tidpunkten för besiktningstvångets ikraftträdande måste bedömas i samband med de förslag till bl. a. en rationellare ordning för renskötelsens utövande, som för närvarande äro föremål för övervägande inom renutredningen.

Innan denna utredning slutfört sitt arbete samt erforderliga renslakterier anskaffats och för slakten behövliga vägar utbyggts, bör, enligt länsstyrelsens mening, besiktningstvånget icke ens partiellt införas. Länsstyrelsen förmenar, att den ökade efterfrågan på besiktigt renkött, som alltmer gör sig gällande från konsumenthåll, innebär en smidig och successiv anpassning till besiktningstvångets generella genomförande.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anlägger i stort sett samma synpunkter.

Lappfogdarna i Norrbottens län anför i gemensamt yttrande till länsstyrelsen följande.

Enligt vår uppfattning finnes för närvarande inom renskötelsesområdet ej över hela linjen förutsättningar för införande av ifrågasatt köttbesiktning. De få renslakterier, som hittills anskaffats i länet, täcker ej tillnärmelsevis hela produktionsområdet för renkött. Slakterier för ren finns i Ringselet, Arjeplogs socken, Varjisträsk och Nautijaure, Jokkmokks socken, Laimoviken och Rensjön, Kiruna stad, samt Idivuoma, Karesuando socken (alternativt uppställningsplats i Lappberg, Gällivare socken). Med dessa anläggningar kan man i bästa fall täcka ett tillförselområde omfattande fyrtio- å femtiotusen renar. Normalt kan man dock ej räkna med att ens för detta tillförselområde all avsaluslakt kan sammanföras till slakterierna. Detta in-

nebär att knappt en fjärdedel av renproduktionsområdet i länet tillgodoses genom nuvarande slakterianordningar. Vid sådant förhållande kan vi ej rekommendera omedelbara åtgärder för införande av besiktningstvång på renkött; deras verkan i praktiken kan ännu icke helt överblickas.

Beträffande renköttets avsättningsområde rent geografiskt saknar man för närvarande säkra uppgifter. Till följd därav är det ej möjligt att bedöma vilken verkan ett ifrågasatt regionalt besiktningstvång i södra Sverige kan få för renköttproducenterna.

Med hänsyn till dessa förutsättningar är det från näringsekonomisk synpunkt vanskligt att tillgripa åtgärder av det slag hälsovårdsförbundet föreslagit, nämligen införande av obligatorisk besiktning även i fråga om renkött för vissa områden i södra Sverige.

Även *renutredningen* vidhåller sin tidigare uttalade uppfattning, att besiktningstvång beträffande renkött först efter en övergångstid bör införas och anför i sitt yttrande följande.

En summarisk uppskattning av de praktiska möjligheterna att vid nuvarande förhållanden företa renslakt i kontrollslakterier ger vid handen, att inom Jämtlands län, där årsproduktionen av renkött torde vara ca 300 ton, kan inemot 3/4 av renslakten äga rum i renkontrollslakterier. För Västerbottens län är motsvarande tal ca 300 ton respektive 1/5 å 1/4 och för Norrbottens län ca 1 600 ton respektive 1/5 å 1/4.

Renköttets avsättningsområde rent geografiskt är ej känt av utredningen. Ej heller har utredningen kännedom om de kvantiteter, som under skilda tider av slaktsäsongen under nuvarande förhållanden avsättes inom olika geografiska områden. Till följd härav kan utredningen ej bedöma av vilken omfattning de ekonomiska följderna skulle bli för renköttproducenterna, därest besiktningstvång skulle införas i den utsträckning Norrbottens läns hälsovårdsförbund föreslagit och innan förutsättningar mera allmänt tillskapats för att utföra renslakt på ett sådant sätt, att veterinärbesiktning kan företagas i samband med slakten.

Med hänsyn till det ogynnsamma ekonomiska utfall, som kan förväntas för renköttproducenterna, därest besiktningstvång införas i nuvarande läge och utan iakttagande av erforderlig övergångstid även om besiktningstvånget blott gives begränsad geografisk omfattning, anser *renutredningen*, att det ej är tillrådligt att nu införa sådant besiktningstvång. Utredningen håller före, att den naturliga utveckling mot ökad efterfrågan på besiktigt renkött och minskad efterfrågan på icke besiktigt renkött, vilken efter vad utredningen erfarit från kötthandelshåll nu sker utan tvångsingripande från myndigheterna, är den som bäst främjar en positiv utveckling på detta område och bidrar till att göra övergången till allmän besiktningssplikt smidig och successiv. I varje fall kan statsmyndigheterna icke lastas för att i sådant fall genom förhastade åtgärder ha ställt rennäringens utöware i ett ogynnsamt läge.

Svenska samernas riksförbund bekräftar sitt tidigare uttalande om, att rensamerna principiellt förordar att besiktningstvång på renkött införas, dock med den förutsättningen att dels vissa fasta renslakterier och dels även flyttbara sådana kommer till stånd för möjliggörandet av besiktningen. Förbundet uttalar vidare, att *renutredningen* i sinom tid torde komma med definitiva förslag om hur besiktningstvånget på renkött bäst skall kunna genomföras.

Skrivelse från hälsovårdsförbundet i anledning av remissyttrandena

Hälsovårdsförbundet har, som jag tidigare nämnt, i skrivelse den 4 oktober 1958 uttalat sig över remissyttrandena och vidhållit sin framställning. Förbundet finner det vara av största betydelse, inte blott av hygieniska skäl utan även för rennäringen som sådan, att den föreslagna anmälningsplikten införes. Förbundet delar ej veterinärstyrelsens uppfattning att sådan anmälningsplikt lokalt kan föreskrivas med stöd av livsmedelsstadgan.

Köttbesiktningens organisation

Remissinstansernas uttalanden om organisationen av besiktningen i fråga om renkött har redan behandlats. Även remissinstansernas allmänna synpunkter på de organisatoriska frågor, som uppkommer i samband med införande av slakteritvång och allmänt köttbesiktningstvång har tidigare berörts. Här skall redogöras för remissinstansernas inställning till vissa mera speciella organisationsfrågor.

Statens jordbruksnämnd ansluter sig till veterinärstyrelsens förslag att s. k. besiktningstationer skall kunna användas och anför härom.

Jordbruksnämnden anser, liksom veterinärstyrelsen, att en utvidgning av köttbesiktningstvånget för ett flertal kommuners vidkommande kan väsentligt underlättas, om särskild, fristående besiktningebyrå icke behöver inrättas i kommunen och de besiktningsskyldiga icke heller behöver hänvisas till besiktningebyrå eller kontrollslakteri utanför den egna kommunen, utan i stället någon lämplig slaktplats i kommunen godkänns som »besiktningebyrå» eller s. k. besiktningstation och sålunda blir föremål för regelbundna besök av besiktningsveterinär. Härigenom undviker kommunen onödiga kostnader för en egen byrå, samtidigt som de berörda näringsidkarna besparas långa, kostsamma transporter till annan kommun och undgår de därmed förenade riskerna för förskämning av de transporterade varorna. Den här skisserade anordningen med besiktningstationer torde emellertid enligt nämndens mening vara påkallad av förhållandena icke endast i nordliga Sverige — såsom veterinärstyrelsen har ansett — utan lokalt även i de mellersta och sydliga delarna av landet.

Jämväl länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att köttbesiktning bör få ske även vid privata slakterier, där godkänd besiktningsslokal finnes.

Statskontoret gör ett allmänt uttalande i kostnadsfrågan och anför därvid följande.

Veterinärstyrelsen har funnit det ur folkhälsosynpunkt påkallat, att ett hela riket omfattande köttbesiktningstvång nu genomföres. Vad en dylik åtgärd skulle komma att innebära ur ekonomisk synpunkt har dock icke berörts i förslaget. Under hand har emellertid upplysts, att styrelsen räknat med att den förordade utvidgningen icke skulle komma att medföra några kostnader för staten och att de utgifter, som i vissa fall torde bli ofrånkomliga för kommunerna, ansetts icke behöva bli alltför betungande. Enligt statskontorets mening hade det varit önskvärt, att åtminstone approximativa kostnadsberäkningar hade fogats till förslaget.

Därest ett allmänt köttbesiktningstvång skulle anses nu böra införas, synes — såvitt statskontoret kan bedöma — de av veterinärstyrelsen i an-

slutning därtill förordade åtgärderna vara lämpliga och ägnade att för kommunernas del mildra verkningarna av reformen.

Föreningen Svenska städers offentliga slakthus, som motsatt sig att allmänt köttbesiktningstvång införes, anser att de praktiska och ekonomiska följderna av förslaget närmare borde ha utretts och anför härom följande.

Vinsten av totalt köttbesiktningstvång måste bli obetydlig och därför noga vägas mot kostnader och praktiska svårigheter i samband med dess förverkligande. Dessa omständigheter ha icke alls utretts av veterinärstyrelsen, vilket hade varit så mycket angelägnare som invändningarna mot 1946 års köttbesiktningsskommittés förslag just gällde de praktiska och ekonomiska följderna av ett genomförande av obligatorisk köttbesiktning. Det hade sålunda varit av stort intresse för bedömandet av frågan, om en belysning kunnat ske beträffande de näringshygieniska vådor, som äro förknippade med den nu gällande frivilliglinjen. Utredningar skulle också ha gjorts för att belysa de praktiska möjligheterna att genomföra ett allmänt köttbesiktningstvång och då närmast gälla frågan om antalet nya besiktningstillfällen, transportsträckor, kostnader o. dyl. Viktigt är givetvis, att transporter till en köttbesiktningssbyrå icke bli för långa. Skulle så bli förhållandet, kan ju köttets kvalitet hinna bli försämrade under transporten till och från köttbesiktningssbyrån. Utan klarläggande utredningar i dessa avseenden är det icke möjligt att bedöma den praktiska och ekonomiska innebörden av förslaget om obligatorisk köttbesiktningstvång.

Medicinalstyrelsen uttalar, att den föreslagna lagstiftningen medför behov av veterinärmedicinsk sakkunskap hos hälsovårdsnämnder och slakthusstyrelser, en ökad arbetsbelastning för såväl dessa som förste provinsialläkare och länsveterinärer samt behov av ökade laboratorieresurser vid offentliga slakthus och kontrollslakterier. Styrelsen anför härom följande.

Under senare år har veterinärstyrelsen lämnat direktiv och anvisningar, som föranlett en betydande upprustning på förevarande område. Förhållandena torde dock kräva en ökad insats från såväl hälsovårdsnämndernas som förste provinsialläkarnas och länsveterinärernas sida för att åstadkomma en intensifiering av denna hygieniska övervakning. Härjämte bör en ökad utbyggnad ske av laboratorieresurserna för bakteriologisk kontroll vid offentliga slakthus och kontrollslakterier.

Förslagets genomförande kommer att ställa såväl länsstyrelser som hälsovårdsnämnder inför uppgifter på området, vilka erfordrar betryggande tillgång till veterinärmedicinsk sakkunskap. Medicinalstyrelsen vill för den skull understryka angelägenheten av att länsveterinärerna städse får medverka vid länsstyrelsernas handläggning av hithörande frågor. Samma synpunkter som redan 1948 års hälsovårdsstadgekommitté framfört angående behovet av att hälsovårdsnämnderna snarast förstärkes med veterinärmedicinsk sakkunskap gör sig gällande beträffande säkerställande av veterinärhygienisk representation i slakthusstyrelserna.

Nödslakt

Remissinstanserna

Veterinärstyrelsens förslag rörande nödslakten tillstyrkes helt av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Södermanlands, Skaraborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska landskommunernas förbund, Föreningen av besiktningsveterinärer vid Sveriges kontrollslakterier, Svenska stadsveterinärföreningen, Sveriges pälsdjursuppfödarens riksförbund och Hushållningssällskapens förbund. Flera av dessa remissinstanser framhåller dock, att dispens från bestämmelserna i avsevärd utsträckning måste lämnas, särskilt för stora områden i Norrland. I yttrande till Sveriges lantbruksförbund framhåller Sveriges slakteriförbund, att nödslaktsavdelningarna vid förbundets slakterier i allmänhet vore dimensionerade endast för medlemmars slakt, varför det vore självklart att, för att överenskommelse skulle kunna träffas, nödslakten från medlemmarna måste gå i första hand. Skördeskadekommitén, renutredningen och Svenska samernas riksförbund har ej yttrat sig i denna del.

De remissinstanser, som tillstyrkt förslaget, har i regel instämt i de av veterinärstyrelsen framlagda motiven. *Sveriges pälsdjursuppfödarens riksförbund* har emellertid framfört vissa nya synpunkter och anför i denna del.

Då det visat sig, att riskerna för foderinfektioner och foderintoxikationer är mycket stora vid användning av kött och organ från nödslaktade och självdöda, icke veterinärbesiktigade djur, har kött och organ från sådana djur under senare år tagits i anspråk som pälsdjursfoder i allt mindre utsträckning. Det kan dock icke undvikas, att kött och organ från nödslaktade och självdöda djur i viss utsträckning alltid kommer till användning, och årligen har ett antal fall av svåra infektionssjukdomar och intoxicationer inträffat i anslutning därtill, framför allt mjältbrand och botulism. Veterinärstyrelsens förslag om införande av slakteritvång för djur, som slaktas på grund av sjukdom eller olyckshändelse, varvid kropparna ostyckade jämte alla därtill hörande inälvor skall överföras till slakthus eller kontrollslakteri för besiktning, måste sålunda hälsas med tillfredsställelse av pälsdjursuppfödarna.

Kooperativa förbundet, Svenska stadsförbundet och Föreningen Svenska städernas offentliga slakthus, vilka avstyrkt veterinärstyrelsens förslag rörande köttbesiktningstvång och slakteritvång, har ej särskilt uttalat sig angående nödslakten.

Statens jordbruksnämnd avstyrker förslaget i vad det avser nödslakten och anför som motiv härför följande.

Att slakteritvång införs för nödslakt vill nämnden i dagens läge avstyrka. Än så länge torde kontrollslakteriernas möjligheter att ta emot nödslakt knappast vara fullt tillräckliga för att omhändertaga all den slakt eller de uppslaktade djurkroppar, som det här kan bli fråga om. Ett slakteritvång för nödslakt skulle också under alla förhållanden vara ägnat att öka transportavstånden och i många fall kunna medföra högst betydande transportkostnader. Kvalitetsförsämringar skulle även lätt kunna uppstå i samband

med de långa transporterna och riskerna skulle öka för kassation av det nödslaktade köttet. Djurägarna skulle vid sådant förhållande kunna frestas att i stället, efter slakt hemma på gården, försöka få köttet använt till människoföda utan att köttet först underkastats veterinärbesiktning vid köttbesiktningensbyrå. Kontrollmöjligheterna mot missbruk måste betecknas såsom ringa.

Även länsstyrelsen i Malmöhus län anser, att de praktiska förutsättningarna för att genomföra veterinärstyrelsens förslag beträffande nödslakt för närvarande måste bedömas som otillräckliga. Däremot bör enligt länsstyrelsens uppfattning hinder ej möta att tillämpa de föreslagna bestämmelse na inom områden, där slakteritvång införes. Därvid torde emellertid undantag böra göras för djur, avsedda att förbrukas i ägarens hushåll.

Sveriges charkuteri- och slakteriädkares riksförbund avstyrker förslaget på den grund att nödslakten på sätt den hittills skett icke skulle ha medfört några sanitära olägenheter medan smittoriskerna skulle öka om förslaget genomfördes. Förbundet anför härom följande.

För en riktig bedömning av veterinärstyrelsens förslag, att bestämmelserna om nödslakt göres obligatoriska för hela riket, hade det enligt förbundets uppfattning varit angeläget, att redovisning skett av såväl hur stor del som nödslakten representerar, som innebörden av de »allt starkare behov av veterinärbesiktning», som enligt styrelsens uttalande skulle ha framträtt under senare år. Förbundet hävdar, att nödslakten på sätt den hittills bedrivits i vårt land icke medfört några sanitära olägenheter.

Ett djur som befinner sig böra avlivas på grund av sjukdom eller olyckshändelse bör, av hänsyn såväl till djuret som till de hygieniska riskerna, slaktas snarast möjligt. För övrigt måste riskerna för smittospridning självfallet vara större i ett större slakteri, än då slakten utföres i ett mindre slakteri i närheten av djurets hemort. Efter slakt därstädes kan veterinären vidare ge anvisningar om tillbörlig desinficering, som med de medel som i dag står till förfogande, kan ske fullt betryggande.

Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien samt Svenska länsveterinärföreningen ställer sig tveksamma till förslaget och förordar i stället, att man i princip skall kräva levandedjursbesiktning även av djur som måste nödslaktas. Förstnämnda förening anför i denna del följande.

Föreningen vill framhålla det olämpliga i, att alla nödslaktade djur okontrollerat tillföras slakthusens och kontrollslakteriernas sanitetsavdelningar, då härvid risk kan uppstå, att höggradigt infekterade djur där uppslaktas med risk att lokaler, inventarier och kött nedsmittas, liksom möjligheten kommer att förefinnas, att kadaver insändas som nödslakt. Vi vilja därför i slakthuslagens anda i princip fasthålla vid kravet på levandedjursbesiktning även på nödslaktade djur. Då ett dylikt arrangemang många gånger kan erbjuda praktiskt oöverstigliga hinder vilja vi emellertid föreslå, att dispens skall kunna lämnas djurägaren, sedan denne konsulterat besiktningsveterinären eller annan veterinär, varvid dock skriftlig försäkran från trovärdig person att djuret icke är självdött, skall medfölja kroppen till slakteriet.

Svenska länsveterinärföreningen anser, att levandedjursbesiktning vid nödslakt särskilt ur epizootilagens synpunkt är så viktig, att kostnaderna

därför i vissa fall bör bestridas av allmänna medel. Föreningen anför följande.

Den föreslagna landsomfattande och skärpta kontrollen över s. k. nödslakt anser styrelsen vara en viktig angelägenhet till minskande av risker för epizootier, zoonoser och annan livsmedelssmitta. Särskilt betydelsefullt är att även inälvor o. d. avses bli införda till sanitetsavdelning vid slakthus eller kontrollslakteri. Styrelsen ställer sig emellertid tveksam till möjligheterna att alltid på ett tillräckligt snabbt och ändamålsenligt sätt ordna intransport av de djur som måst avlivas ute på gårdarna. Ävenså får man icke bortse från riskerna för smittspridning, ifall djuret lidit av exempelvis mjältbrand eller annan smittfarlig sjukdom, eller snabb köttförstöring under den varma årstiden vid transport långa vägar utan att djurens inälvor uttagits. Undersökning av sådana fall är icke enbart en livsmedelshygienisk angelägenhet utan i kanske hög grad viktig som åtgärd enligt epizootilagen. Den är sålunda lika mycket en samhällets angelägenhet som djurägarens enskilda. Det vore därför önskvärt, om man kunde finna ett tillvägagångssätt, där undersökning av det avlivade djuret kunde ske på dettas hemgård och att tjänsteveterinär skulle äga att företaga tjänsteresa dit för undersökningen. Kostnaderna härför böra bäras av det allmänna, icke den enskilde i vars intresse det knappast ligger att vidkännas kostnader för fall, som redan på förhand kan befaras gå till kassation. Överväganden angående sådana falls behandling böra ske med hänsyn till bl. a. epizootilagen.

Även *Sveriges veterinärförbund* hyser tvekan inför de föreslagna bestämmelserna, särskilt med hänsyn till praktiska svårigheter och hygieniska risker vid transport av djur, vars tarmar och magar ej uttagits. Förbundet anför följande.

I fråga om s. k. nödslakt är förbundet icke ense med förslagsställaren. Nödslakterna inom riket ha stor omfattning och äro av stor ekonomisk betydelse samt innebära avsevärda sanitära risker. Kontrollslakterierna ha ålagts att uppföra sanitetsavdelningar och laboratorier och ha därmed fått möjlighet att bättre än förr tillvarataga stora mängder kött och köttvaror. Dessa avdelningar äro endast projekterade för att tillvarataga företagens egna nödslaktsfall och kunna näppeligen för närvarande belastas med ytterligare tillförsel. Då ofta avsevärd tid förflyter från djurets avlivande på gården till uppslaktningen, varunder köttet lätt kan bli infekterat med ex. tarmbakterier och därmed kassabelt, ha vissa slakterier konstruerat s. k. nödslaktbilar, på vilka djurets magar och tarmar kunna urtagas och medföras i slutna behållare för senare besiktning å slakteriet. Vid rätt utförd urtagning behöver någon nedsmutsning av köttet icke förekomma och knappast behöver heller någon större smittspridning än den genom blodavtappningen befaras. Däremot har genom detta förfaringssätt en bakteriell infektion från tarmkanalen efter djurets avlivande eliminerats och ett stort antal slaktdjur räddats till människoföda. Detta tillvägagångssätt skulle enligt förslaget förbjudas. Skulle veterinärstyrelsens förslag genomföras måste i lagen fastställas den maximitid som får förflyta mellan djurets avlivande och uppslaktning för att köttet över huvud taget får besiktigas för ev. förtäring såsom människoföda, så som förhållandet är i ex. Norge. Dessa skärpta bestämmelser skulle å sin sida medföra, att de djur, som rätteligen skulle ha inkommit såsom nödslakter, i stället skulle intransporteras i levande tillstånd till slakteriet, vilket dels orsakar djuret onödigt lidande, dels medför risk att de införas i den ordinarie slakten med stora infektionsmöjligheter som följd. Enligt förbundets åsikt bör en sådan angiven maximitid fastställas i lagen,

men dock med möjlighet för slakterierna att kunna rädda längre bort belägna nödslakter med hjälp av ovan nämnda specialkonstruerade nödslaktbilar. I S.F.S. ser. B nr 15 år 1946 har medicinalstyrelsen föreskrivit om rapportskyldighet vid nödslakt avseende orsak till nödslakt m. m. samt ett intygande från djurägaren att djuret icke är självdött. Förbundet anser att ovan nämnda rapportskyldighet skall föreskrivas i lagen. En önskvärd veterinärbesiktning av nödslakt före avlivningen är enligt förbundets åsikt icke praktiskt genomförbar. Även om »slakterivång» å nödslaktade djur skulle införas, måste man dock räkna med att sjuka djur kommer att slaktas hemma och senare tillföras köttbesiktningensbyråerna. Då de sjukliga förändringarna bäst komma till synes på organen och ett betydligt säkrare bedömande av köttets duglighet kan ske, om organen medföras vid besiktningen, anser förbundet att organtvång bör införas och att detta mer än väl uppväger ev. hygieniska nackdelar, samtidigt som ev. smittfarliga organ förhindras bli konsumerade av ägaren och hans familj. Även för det bakteriologiska undersökningsresultatet är provtagning från organen av stort värde.

Flera av de remissinstanser, som i huvudsak tillstyrkt veterinärstyrelsens förslag, anser att enklare regler bör gälla för nödslakt av mindre djur på grund av olyckshändelse. Veterinärhögskolan framhåller, att får, kalv, gris eller föl, som på grund av olyckshändelse måste avlivas på platsen, i regel har så ringa slaktvärde, att det ofta skulle vara ekonomiskt att bekosta särskild transport till slakteri. I sådana fall syntes det därför vara nödvändigt, att ägaren — under förutsättning att djuret avlivats och uppslaktats omedelbart efter olyckshändelsen — kunde erhålla rätt att efter samråd med tjänsteveterinär använda köttet för eget hushåll. Lantbruksstyrelsen och statens institut för folkhälsan intager i denna del i stort sett samma ståndpunkt som veterinärhögskolan.

Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien anser det vara tveksamt, om djurägaren skall berövas rätt till hemslacht för egen räkning vid sådana fall av nödslakt, där det är påtagligt för envar att risk för förtäring av köttet icke finnes, t. ex. vid färska, okomplicerade benbrott. Även länsstyrelsen i Jönköpings län uttalar, att kravet på att genom olyckshändelse skadade djur ovillkorligen skall införas till slakteriinrättning för att där uppslaktas synes vara väl strängt. Länsstyrelsen framhåller, att en hushållsgris, som råkat ut för benbrott, ofta nog, trots lagens föreskrifter, torde komma att slaktas hemma på gården. Som tidigare nämnts ifrågasätter länsstyrelsen i Malmöhus län om icke generellt undantag från bestämmelserna om nödslakt bör göras för djur, avsedda att förbrukas i ägarens hushåll.

Veterinärstyrelsens skrivelse den 4 februari 1958

Veterinärstyrelsen, som tagit del av remissyttrandena såvitt de avser bestämmelserna om nödslakt, har i den tidigare omnämnda skrivelsen den 4 februari 1958 bemött vissa däri gjorda uttalanden och understrukit vikten av att styrelsens förslag på denna punkt genomföres. Styrelsen säger i skrivelsen bl. a. följande.

Vissa av de i ärendet hörda myndigheterna och föreningarna ha i sina avgivna utlåtanden framfört invändningar mot att den föreslagna bestämmelsen skulle omfatta även de fall då mindre djur såsom kalv, får, get, svin

eller föl utsatts för olyckshändelse och ägaren hade för avsikt att använda köttet i eget hushåll. Veterinärstyrelsen har i anledning av de synpunkter, som däri anförts, ansett sig böra i följande framställning närmare redogöra för de omständigheter, som ligga till grund för styrelsens förslag i denna del.

Med anledning av erfarenheter, som vunnos i samband med bekämpandet av paratyfusedidemien under åren 1953 och 1954, fann veterinärstyrelsen sig föranlåten vidtaga vissa åtgärder i syfte att minska riskerna för spridning via animala livsmedel av nämnda sjukdom och andra zoonoser. Sålunda införde styrelsen genom ett cirkulär den 19 mars 1954 (nr 7) en skärpning av gällande köttbedömningsföreskrifter särskilt i vad avser nödslakt. Dittills hade bakteriologisk undersökning endast varit föreskriven i de fall av nödslakt, då septikämi kunde misstänkas. Genom nämnda kungörelse ålades besiktningsveterinärerna att företaga fullständig bakteriologisk undersökning beträffande alla fall av nödslakt, således även beträffande djur, som måste avlivas på grund av olyckshändelse. Tilläggas må att det under paratyfusedidemien 1953 först påträffade fallet av *Salmonella*-infektion konstaterades hos ett djur som nödslaktats på grund av benbrott. — — — Med hänsyn till att sanitetsavdelningar åtminstone i de södra och mellersta delarna av riket för närvarande förekomma i relativt tillfredsställande antal anser veterinärstyrelsen att förutsättningar föreligga för införande av obligatoriskt slakteritvång i fråga om nödslakt av nötkreatur, får, get, svin och häst. Genom en sådan bestämmelse skulle även större delen av den nödslakt, som nu förekommer vid de slakteriföretag, vilka ej äro underkastade bestämmelserna om kontrollslakterier, bliva på ett betryggande sätt omhändertagen. — — —

Veterinärstyrelsen finner för sin del att det föreslagna undantaget för mindre djur helt saknar berättigande ur de synpunkter, som här böra vara utslagsgivande. Ett benbrott exempelvis medför en snabb nedsättning av motståndskraften med åtföljande risk att den skyddsbarriär, som tarmlymfkörtlarna utgöra, försvagas, varigenom tarmbakterier spridas till köttet. Gjorda erfarenheter giva dessutom vid handen att olycksfallet kan ha sin grund i att hos djuret finnes en latent infektion, varigenom det försvagats och lättare utsättes för olyckshändelse. Vidare är att märka att ett olycksfall i fråga om ett yngre djur medför snabbare nedsättning av konditionen med därav följande större risk för spridning av förefintliga infektiösa ämnen. I fråga om svin må därjämte framhållas nödvändigheten av att trikinundersökning sker. Det föreslagna undantaget innebär dessutom ett avsteg från de av erfarenheterna framtvingade skyddsåtgärderna särskilt i vad rör de numera gällande köttbedömningsföreskrifterna, enligt vilka, såsom ovan anförts, samtliga fall av nödslakt skola undergå fullständig bakteriologisk undersökning.

Veterinärstyrelsen vill även framhålla vissa omständigheter som sannolikt komma att medföra att den föreslagna bestämmelsen om hemsakt av mindre djur icke kommer att utnyttjas i nämnvärd utsträckning. Inom större delen av riket torde nämligen hemslakten vara stadd på avskrivning, enär lantbrukarna ha vant sig vid att anlita närmaste slakteri, som låter hämta djurkroppen och uppslakta den i sina lokaler. Därtill kommer att enligt erfarenhet djurägarna merendels draga sig för att i sitt eget hushåll använda kött efter nödslaktade djur.

Förslaget att djurägaren i dessa fall skall få för eget bruk förfoga över djuret, därest tjänsteveterinär finner så lämpligt, är även mindre välbetänkt och strider i övrigt mot veterinärstyrelsens föreskrifter. En tjänsteveterinär, vanligen en distriktsveterinär, kan icke enbart på grundval av

kännedom om sjukdomsförloppet och klinisk undersökning vid besök på platsen avgiva ett tillförlitligt omdöme rörande köttets tjänlighet till människoföda. Självfallet kan detta i ännu mindre grad ske om tjänsteveterinären — såsom kan befaras bliva regeln — rådfrågas telefonledes. Veterinärstyrelsen har också i förekommande fall uppmanat tjänsteveterinärer och övriga praktiserande veterinärer att icke inför djurägaren göra något uttalande i detta hänseende, enär en fullt tillförlitlig bedömning av köttets tjänlighet till människoföda endast kan göras av besiktningsveterinär i samband med uppslaktningen.

Veterinärstyrelsen torde sålunda med det anförda ha tillfredsställande bemött vad veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien anfört om undantag för de fall, då »det är uppenbart för envar» att förtärandet av köttet icke kan medföra några vådor. »Envar» är nämligen icke i stånd att med tillförlitlighet yttra sig härom.

I skrivelsen föreslår veterinärstyrelsen en jämkning av sitt förslag såtillvida, att nödslakt även skall få utföras vid sanitetsavdelning hos privat slakteri under förutsättning, att kommunal köttbesiktning är förlagd till slakteriinnrättningen. Som motiv för detta ändringsförslag anför styrelsen följande.

Beträffande den av veterinärhögskolans lärarkollegium framförda invändningen att det i de flesta fall skulle ställa sig oekonomiskt att låta transportera mindre djur till slakteri, vill veterinärstyrelsen framhålla, att det säkerligen ofta ställer sig fördelaktigt för djurägaren att anlita sanitetsavdelning. I vissa fall kan dock avståndet till sanitetsavdelning antagas bliva avsevärt. För att minska därmed förknippade olägenheter är emellertid veterinärstyrelsen beredd att låta nödslakt utföras vid sanitetsavdelning, som inrättats jämväl av annan slakteriinnrättning än offentligt slakthus eller kontrollslakteri, under förutsättning att kommunal köttbesiktning är förlagd till slakteriinnrättningen i fråga. Det förekommer nämligen, att köttbesiktningsbyrå av praktiska skäl förlägges till ett större slakteri, som icke är ställt under veterinärstyrelsens speciella kontroll, och med hänsyn till att besiktningsveterinär härigenom vanligen är i tillfälle att jämväl handhava kontrollen av sanitetsavdelning, synes icke vara något att erinra mot en sådan anordning.

Organtvång

Som tidigare nämnts har veterinärstyrelsen föreslagit, att vid besiktning av nödslakt inälvorna skall medföras fast förenade med kroppen. Remissinstanserna har i allmänhet tillstyrkt detta, varvid dock från några håll föreslagits, att tarmar och magar skall få urtagas på slaktplatsen och i särskilda behållare medföras till besiktningsstället. Till denna fråga torde jag få återkomma i den speciella motiveringen.

Frågan om organtvång i övrigt har blott behandlats i ett par remissyttranden.

Svenska länsveterinärföreningen har intet emot veterinärstyrelsens förslag i denna del, men kan ej helt dela dess motivering. Föreningens styrelse anför härom följande.

Styrelsen är av den uppfattningen att de hygieniska nackdelarna icke äro så stora att organtvånget av denna anledning bör slopas. Organens besiktning samtidigt med slaktkroppens i övrigt är av största vikt för en rätt köttbedömning, och något slags organtvång bör enligt styrelsens mening alltid finnas. Men eftersom förslaget innebär, att slakteritvång i görligaste mån bör införas, har styrelsen i detta avseende intet att erinra mot dess genomförande.

I ett yttrande till medicinalstyrelsen uttalar *statsepidemiologen*, att det med tanke på bekämpandet av zoonoser icke kan sakna betydelse, att veterinären får tillfälle att besiktiga organen. Med hänsyn till de praktiska svårigheter, som veterinärstyrelsen framhållit, ansåg *statsepidemiologen* sig dock icke kunna avstyrka förslaget.

Spädkalvar

Veterinärstyrelsens förslag, att kalvar som är mindre än 10 dagar gamla icke skall få mottagas för slakt eller besiktning vid offentligt slakthus eller kontrollslakteri, har föranlett yttranden från några remissinstansers sida.

Förslaget tillstyrkes av *medicinalstyrelsen*, *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *Föreningen av besiktningsveterinärer vid Sveriges kontrollslakterier* och *Svenska länsveterinärföreningen*. Dessa remissinstanser framhåller emellertid, att tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen kommer att medföra avsevärda praktiska svårigheter. *Statens institut för folkhälsan* anser, att förslaget i och för sig är befogat, men ifrågasätter lämpligheten av att införa en föreskrift, vars efterlevnad icke på tillfredsställande sätt kan kontrolleras. *Svenska stadsveterinärföreningen* uttalar, att det f. n. icke finns någon lämplig metod att säkert avgöra huruvida en kalv uppnått 10 dagars ålder. Det syntes därför vara bättre att i följdföreskrifter till lagen införa definition å begreppet omogen kalv jämte bestämmelse, att sådan kalv i sin helhet skall kasseras. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* åberopar ett uttalande av länsveterinären, vari denne framhåller att spädkalv vid besiktning f. n. belastas med en slaktdjursavgift av 8 kr., vilket åtminstone i Östersund medfört att spädkalvskött praktiskt taget helt försvunnit från köttbesiktningsbyrån. Köttet konsumerades i stället av djurägarna utan besiktning.

Förslaget avstyrkes uttryckligen av statens jordbruksnämnd, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk, vilka förordar att i stället u p p l y s n i n g s v e r k s a m h e t bedrivs.

Statens jordbruksnämnd anför härom följande.

Förslaget om att spädkalv med en ålder understigande 10 dagar ej skulle få mottagas vare sig för slakt eller för besiktning är enligt nämndens mening, även om syftemålet ter sig önskvärt, redan av kontrollskäl svårt att genomföra. Goda resultat i samma syfte bör i stället kunna uppnås genom en upplysningsverksamhet, som riktar sig mot slakt av spädkalv strax efter födelsen. Enligt vad nämnden erfarit, torde också de olika organisationerna inom slakteribranschen vara beredda att medverka vid en sådan upplysning.

Sveriges lantbruksförbund ansluter sig till följande uttalande av Sveriges slakteriförbund.

Att spädkalvar levereras till slakt praktiskt taget nyfödda eller vid endast några dagars ålder är icke tillfredsställande ur flera synpunkter, bland annat ur försäljningssynpunkt. En dagskontroll är emellertid mycket svår att genomföra. Förbundets uppfattning är, att detta inte är en fråga som bör lösas lagstiftningsvägen, utan i stället genom upplysning. Vi är beredda att medverka genom sådan upplysning.

Även Riksförbundet Landsbygdens folk förklarar sig berett att medverka till ökad upplysning på detta område.

Departementschefen

Såsom jag inledningsvis anfört tillkom gällande bestämmelser om köttbesiktning för mer än 20 år sedan. Enligt dessa bestämmelser är köttbesiktning endast i vissa fall obligatorisk. Önskemål om att ett generellt köttbesiktnings tvång skall införas har vid flera tillfällen framförts, och konkret förslag här om har framlagts av 1946 års köttbesiktningskommitté i dess den 18 december 1946 avgivna betänkande. Betänkandet har dock icke föranlett någon åtgärd. Sedan dess har emellertid de hygieniska kraven på livsmedel i allmänhet skärpts och alla torde vara eniga om att man bör sträva efter största möjliga garantier för att kött, som tillföres konsumtionen, har en god hygienisk standard. Vidare har under senare tid en väsentlig omläggning skett av slaktens organisation och därmed även av köttbesiktningsverksamheten. Framst nu nämnda omständigheter har föranlett den översyn av gällande bestämmelser om köttbesiktning och slakthus, som veterinärstyrelsen verkställt.

Av veterinärstyrelsens utredning framgår, att det besiktigade köttets andel av de saluförda slaktprodukterna icke oväsentligt ökat sedan 1946. Emellertid föreligger alltså områden, även inom södra och mellersta Sverige, där köttbesiktningstvång ej råder. Till sådana områden kan införas obesiktigt kött även från angränsande delar av landet, där köttbesiktning är obligatorisk. I dessa enklaver försäljes alltså såväl inom dem producerad obesiktigt kött som infört obesiktigt kött. Det är naturligt, att köttbesiktning icke utan stora olägenheter kan ordnas i vissa glesbygder, särskilt i norra Sverige och i skärgårdsområdena. Enligt uppgifter, som jag erhållit i mars 1958, saknas köttbesiktningstvång emellertid även i ett flertal relativt tätbefolkade kommuner i södra och mellersta Sverige. Som exempel må nämnas 3 i Södermanlands län, 6 i Kalmar län, 10 i Gotlands län, 4 i Blekinge län, 2 i Kristianstads län, 9 i Malmöhus län, 3 i Älvsborgs län och 1 i Skaraborgs län. Dessutom saknas köttbesiktningstvång i ett flertal municipalsamhällen, bl. a. 9 i Kristianstads län, 5 i Malmöhus län och 4 i Skaraborgs län. Inom några kommuner gäller köttbesiktningstvång blott viss eller vissa församlingar.

Veterinärstyrelsen har uttalat, att styrelsen under arbetet med att på frivillig väg öka anslutningen till köttbesiktningstvånget kommit till den be-

stämnda uppfattningen, att det icke kan förväntas att man på sådan väg har utsikter att inom rimlig tid uppnå en total anslutning. Enligt styrelsen har underlåtenhet att införa köttbesiktningstvång ofta motiverats med ekonomiska och praktiska svårigheter, som styrelsen för sin del funnit överkomliga, eller andra förhållanden av ovidkommande art.

Remissinstanserna är eniga om att man bör sträva efter att allt salufört kött blir besiktigt och förordar i allmänhet sådan ändring av lagstiftningen att köttbesiktning blir obligatorisk. Några remissinstanser anser emellertid, att detta resultat i stort sett bör kunna uppnås på frivillig väg utan skärpt tvångslagstiftning. Därvid åberopas främst, att den obesiktigade slaktens andel i den totalt marknadsförda, vilken år 1945 utgjorde 4 procent, nu sannolikt nedgått till 2 å 3 procent. Vidare göres gällande, att fördelarna av ett allmänt köttbesiktningstvång knappast skulle motväga kostnaderna för och de praktiska svårigheterna vid dess genomförande. I några remissyttranden befaras att ett sådant tvång skulle medföra risk för ett köttmonopol, utövat av producentorganisationerna.

I likhet med veterinärstyrelsen anser jag tiden nu vara mogen för att införa *allmänt köttbesiktningstvång* med möjlighet till undantag i sådana fall, då geografiska eller andra förhållanden nödvändiggör detta. Såsom jag tidigare framhållit saknas köttbesiktningstvång i en hel del kommuner icke blott i Norrland utan även i södra och mellersta delarna av vårt land. I delar av Norrland och även vissa skärgårdsområden eller andra utpräglade glesbygdsområden i andra delar av landet torde fortfarande kostnaderna för och olägenheterna av långa transporter till köttbesiktningssinrättning utgöra motiv för att köttbesiktningstvång där ej införes. Det måste emellertid anses mycket otillfredsställande, att till vissa enklaver skall från närliggande områden med besiktningstvång kunna föras och försäljas obesiktigt kött utan att dess kvalitet kontrolleras på annat sätt än stickprovsvi i butiker genom hälsovårdsnämnderna. Av nu angivna skäl delar jag veterinärstyrelsens mening, att undantag från köttbesiktningstvånget endast bör medgivas tills vidare och efter noggrann prövning. Några remissinstanser har uttalat farhågor för att allmänt köttbesiktningstvång skulle gynna monopolsträvanden. Då den obesiktigade slaktens andel i den totalt marknadsförda nu icke torde överstiga 3 % och undantag från besiktningstvång även i fortsättningen torde få lämnas i viss utsträckning, synes den ökning i tillförseln till producentorganisationernas slakterier, som ett genomförande av veterinärstyrelsens förslag i fråga om besiktningen kan komma att medföra, icke kunna röra sig om mer än en relativt obetydlig del av den totala kommersiella slakten. Större betydelse i detta avseende har däremot veterinärstyrelsens förslag rörande *slakteritvång*, vilket innebär, att endast sådana köttvaror får saluhållas, som härrör från slakt vid offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Emellertid är enligt förslaget införande av slakteritvång en åtgärd, som förutsätter initiativ från kommunens sida och prövning av länsstyrelsen. Vidare förutsättes, att innehavare av slakterirörelse, vilken vållas

väsentligt intrång genom slakteritvångets införande, skall kunna få skälig ersättning av kommunen. Inom sådana kommuner, där varken hemslacht till avsalu eller s. k. privatslacht förekommer eller där sådan slakt endast förekommer i ringa omfattning, torde det vara ur såväl ekonomisk som praktisk synpunkt olämpligt att kommunerna skall behöva vidtaga särskilda åtgärder för besiktning. Såsom veterinärstyrelsen föreslagit bör sådana kommuner därför ha möjlighet att få slakteritvång infört, varvid de undgår de med köttbesiktningstvång förenade årliga kostnaderna. Därest härvid en kommun nödgas utgiva ersättning till slakteriföretag, får kommunen bedöma om kostnaderna härför uppväges av fördelen av att slippa vidtaga anordningar för besiktning.

Vid övervägande av skälen för och emot veterinärstyrelsens förslag om allmänt köttbesiktningstvång och möjlighet för kommunerna att få slakteritvång infört har jag kommit till den uppfattningen, att styrelsens förslag i stort sett är välgrundat och med vissa jämkningar, vilka jag närmare ämnar behandla i de speciella motiven, bör genomföras.

I fråga om *nödslakten* innebär veterinärstyrelsens förslag i huvudsak att lagstadgat slakteritvång med vissa undantag skall gälla, alltså oberoende av ansökan från kommun. Grunden härtill är främst den ökade risken för att köttet är infekterat om det härrör från djur, som nedslaktats på grund av sjukdom eller olyckshändelse. Veterinärbesiktning av djuret före slakten bör därför om möjligt ske. Eljest kan befaras att förekomst av smittfarlig sjukdom ej blir uppmärksammas, särskilt om veterinären vid besiktningen blott har tillgång till en del av djurkroppen. Styrelsen framhåller vidare, att obligatorisk veterinärbesiktning av nödslaktade djur införts i flera andra länder, bl. a. Danmark, Nederländerna och Västtyskland. Vanligen gäller därvid, att all nödslakt skall ske i speciella anstalter. I huvudsaklig överensstämmelse härmed föreslår styrelsen, att nödslakt endast skall få ske vid särskild sanitetsavdelning inom offentligt slakthus eller kontrollslakteri. I en efter remissbehandlingen avgiven skrivelse har styrelsen emellertid föreslagit sådan jämkning, att nödslakt även skall få utföras vid sanitetsavdelning hos privat slakteri under förutsättning, att kommunal köttbesiktning är förlagd till slakteriinnrättningen.

Styrelsen anser, att något allmänt undantag för hemslacht av sjukt eller skadat djur ej bör göras. Även i sådana fall gäller enligt förslaget som huvudregel, att djuret i levande tillstånd skall fraktas till sanitetsavdelning. Endast om det på grund av sjukdomsförloppet eller olycksfallets svårhetsgrad anses att djuret omgående bör avlivas, får så ske på platsen. I sådant fall skall emellertid köttet, om det är avsett till människoföda, genast efter djurets avlivning ostyckat jämte alla inälvor föras till sanitetsavdelning för uppslaktning under veterinär kontroll. Länsstyrelsen skall på framställning av kommun och efter hörande av veterinärstyrelsen, om särskilda omständigheter föreligger, kunna medgiva att bestämmelserna rörande nödslakt icke skall omfatta kommunen eller del därav.

Veterinärstyrelsens förslag rörande nödslakten har tillstyrkts i omkring halva antalet remissyttranden. Av övriga remissinstanser, som särskilt yttrat sig i denna del, har några helt avstyrkt förslaget, några förordat vissa ändringar och några uttalat tvekan främst med hänsyn till de praktiska möjligheterna att genomföra förslaget. För egen del anser jag det vara av stort värde att sjuka eller skadade djur i största möjliga utsträckning såväl avlivas som uppslaktas vid sanitetsavdelning. Veterinär får då tillfälle besiktiga dem i levande tillstånd, varvid smittsam sjukdom lättare kan upptäckas. Vidare är risken för spridning av smitta mindre då djuren intages på särskild avdelning. Emellertid torde det vara nödvändigt att företaga vissa jämkningar i förslaget. Av Sveriges slakteriförbunds, statens jordbruksnämnds och länsstyrelsens i Malmöhus län yttranden synes framgå, att de offentliga slakthusens och kontrollslakteriernas sanitetsavdelningar knappast är fullt tillräckliga för att mottaga all den slakt och de uppslaktade djurkroppar det kan bli fråga om. I viss mån torde denna brist kunna avhjälpas om, såsom veterinärstyrelsen i skrivelsen den 4 februari 1958 föreslagit, nödslakt efter medgivande av styrelsen skall få mottagas även av sanitetsavdelning vid annan slakteriinrättning än offentligt slaktbus eller kontrollslakteri, därest inrättningen utnyttjas för kommunal köttbesiktning. Sådan ändring av veterinärstyrelsens ursprungliga förslag bör därför göras. Emellertid bör enligt min mening här avsett medgivande kunna lämnas slakteri med sanitetsavdelning även om kommunal köttbesiktningsbyrå ej finns vid slakteriet. I sådana fall torde veterinärstyrelsen i samband med medgivandet få lämna föreskrift om hur besiktningen skall ske. Därest det även med dessa ökade möjligheter till nödslakt skulle visa sig att inom en kommun anordningarna för sådan slakt är otillräckliga, torde dispens få lämnas intill dess bristen är avhjälpd.

I några remissyttranden har påyrkats jämkning i veterinärstyrelsens förslag, att nödslaktade djurkroppar skall föras till sanitetsavdelning för besiktning även då ägaren avser att använda köttet i eget hushåll. Veterinärhögskolan och några andra remissinstanser har sålunda föreslagit, att hemslakt för egen förbrukning skall få ske av mindre djur, som skadats genom olyckshändelse, under förutsättning att medgivande härtill erhålles av tjänsteveterinär. Veterinärstyrelsen har i skrivelsen den 4 februari 1958 bestämt vidhållit, att sådant undantag icke bör göras. Därvid har styrelsen bl. a. framhållit, att genom t. ex. ett benbrott motståndskraften hos djuret snabbt kan nedsättas, varvid risken för att köttet blir infekterat av tarmbakterier ökas. En olyckshändelse kan enligt styrelsen vidare ha sin grund i att djuret på grund av en latent infektion försvagats. Hemslakt av svin skulle dessutom omöjliggöra nödvändig trikinundersökning och önskvärd bakteriologisk undersökning av köttet. Jag delar emellertid nämnda remissinstansers uppfattning att viss uppmjukning bör ske i veterinärstyrelsens förslag såvitt det avser slakt på platsen av mindre djur, som skadats vid olyckshändelse. Det torde säkerligen för mången lantbrukare framstå som

ekonomiskt betungande och oförståeligt om han skulle tvingas att sända t. ex. en kalv, som brutit benet, till sanitetsavdelning. I sådana fall bör han själv få slakta djuret och utan besiktning använda köttet i sitt eget hushåll. De fall, då hemsakt av skadade mindre djur kommer att ske, torde, såsom veterinärstyrelsen framhållit, bli få, och den ökning i risken för spridning av smittsam sjukdom, som härvid kan uppkomma, torde enligt min mening bli obetydlig. Jag förordar därför att i lagen införes en undantagsbestämmelse av i stort sett det innehåll, som jag nu angivit.

Sveriges veterinärförbund och några andra remissinstanser har vänt sig mot veterinärstyrelsens förslag att, då nödslakt måst ske på platsen, köttet, om det är avsett till människoföda, genast efter djurets avlivning skall »ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor» föras till sanitetsavdelning. Man har därvid framhållit, att stora infektionsrisker förelåg om djurkroppen skulle fraktas längre sträckor utan att tarmar och magar uttagits. I förhållande till vad som nu gäller för nödslakt inom område med slakthustvång innebär veterinärstyrelsens förslag den skärpningen, att jämväl tarmar skall medfölja djurkroppen till slakteriet. Av styrelsens uttalanden framgår att därmed avsetts att urtagning av tarmarna skall ske först vid slakteriet. Härigenom skulle förhindras, att djurkroppen blir nedblodad och smutsbemängd och vinnas den fördelen att transporten snabbare kunde påbörjas. Även jag anser, att vid nödslakt alla inälvor bör för besiktning medföras till slakteriet. Såsom Sveriges veterinärförbund framhållit bör emellertid, med hänsyn till risken för infektion av köttet, tarmar och magar därvid få vara urtagna under förutsättning att de förvaras på ett betryggande sätt. Det föreslagna stadgandet synes emellertid enligt ordalydelsen ej lägga hinder i vägen för en sådan tillämpning. Jag anser därför att lagförslaget i denna del kan godtagas. Emellertid bör i tillämpningsföreskrifter meddelas närmare bestämmelser. I dessa synes i avbidan på ytterligare erfarenhet, böra stadgas, att tarmar och magar må uttagas och vid transporten förvaras i slutna behållare, medan övriga inälvor och organ skall vara fast förenade med djurkroppen.

Beträffande de varor, som köttbesiktningen bör avse, har veterinärstyrelsen föreslagit, att dessa utökas till att omfatta jämväl *kött av ren och sumpbäver*. Mot förslaget att kött av sumpbäver skall omfattas av besiktningstvång har ingen erinran gjorts av remissinstanserna. Även jag anser att det bör genomföras.

I fråga om renköttet är samtliga remissinstanser överens med veterinärstyrelsen om att det är önskvärt, att det underkastas besiktningstvång. Den tveksamhet, som från några håll uttalats, avser de praktiska möjligheterna att nu genomföra sådant tvång. Med hänsyn till vad som upplysts om de ofta mycket ohygieniska förhållanden, under vilka renslakt fortfarande äger rum, och samernas positiva inställning till införande av besiktningstvång anser jag, att bestämmelser härom bör införas i lagen. I fråga om lämpliga tidpunkten för sådana bestämmelsers ikraftträdande råder delade meningar.

Norrbottnens läns hälsovårdsförbund påyrkar, att skyldighet stadgas för den som ämnar företaga renslakt, att dessförinnan göra anmälan om den planerade slakten till vederbörande hälsovårdsnämnd samt att besiktningstvånget gradvis införes redan från den tidpunkt, då lagen i övrigt träder i kraft. Förbundet uttalar, att enligt dess mening tillräckliga anordningar för sådan åtgärd finnes i form av fasta och flyttbara renslakterier såväl i Norrbottens som i Västerbottens och Jämtlands län. Länsstyrelserna i Norrbottens och Jämtlands län samt lappfogdarna i förstnämnda län anser emellertid, att nuvarande anordningar icke är tillfyllest för besiktning av allt renkött. Vidare påpekas, att renutredningen undersöker möjligheterna för att rationalisera renslakten och att resultatet härav bör avvaktas. Renutredningen anser för sin del att en övergångstid är nödvändig. Vid bedömandet av hur lång tid, som erfordras innan besiktningstvång beträffande renkött kan genomföras, anser utredningen att främst tre omständigheter är avgörande. Tillräckliga möjligheter bör finnas att ordna förhållandena vid renslakt på ett sätt, som uppfyller villkoren för utförande av veterinärbesiktning vid slakten. Vidare bör det bland renägarna skapas någon organisation som kan leda slakteriverksamheten. Slutligen erfordras visst kapital för anskaffande av ytterligare slakterier och för övriga engångsutgifter. Utredningen har bedömt, att anläggningskostnaderna för erforderliga slakterier med tillhörande utrustning är av storleksordningen 1,5 miljoner kronor. Även om den avsedda organisationen omedelbart bildas och behövt startkapital ställes till förfogande anser utredningen att en övergångstid av minst 3 år erfordras.

För egen del har jag kommit till den uppfattningen, att i enlighet med veterinärstyrelsens förslag frågan om ikraftträdandet av besiktningstvånget rörande renkött bör bli beroende på senare beslut av Kungl. Maj:t. Övergångstiden bör emellertid icke bli längre än vad som är ofrånkomligt. Såsom Norrbottens läns hälsovårdsförbund påpekat torde det vara av stort värde, att hälsovårdsnämnderna får kännedom om planerade renslakter. I likhet med länsstyrelsen i Norrbottens län samt några andra remissinstanser anser jag dock icke, att bestämmelser om skyldighet för enskilda att göra anmälan härom bör införas. Däremot torde länsstyrelserna böra anmoda befattningshavarna inom lappväsendet att göra anmälan till hälsovårdsnämnden om planerade slakter, varom de erhåller kännedom. Vidare bör, såsom veterinärstyrelsen föreslagit, anvisningar till ledning för hälsovårdsnämndernas kontroll av renslakt utomhus i mån av behov utfärdas av länsstyrelserna eller veterinärstyrelsen.

I enlighet med det anförda föreslår jag att i lagen skall införas bestämmelser om köttbesiktningstvång även på renkött. Till några mindre frågor i samband härmed torde jag få återkomma i den speciella motiveringen.

Veterinärstyrelsen har framhållit, att det nu inom områden med slakthus tvång gällande förbudet att sälja, använda eller på visst sätt förvara kött av djur, som ej slaktats vid offentligt slakthus eller kontrollslakteri, endast avser färsk vara. Styrelsen föreslår att motsvarande förbud inom område med slakteritvång skall omfatta även salt, rökt eller torkat kött eller annan

vara, beredd av kött av de djur, som avses. Mot detta förslag har erinran ej gjorts av remissinstanserna. Även jag anser, att förslaget bör genomföras, dock med den jämkningen att förbudet ej skall gälla av kött beredd vara.

Mot vad veterinärstyrelsen anfört rörande *organlvång* har jag intet att erinra. Såsom veterinärstyrelsen och några remissinstanser påpekat bör emellertid veterinärbesiktning i största möjliga utsträckning omfatta även organ och inälvor. Då slakten nu i övervägande antalet fall sker vid kontrollslakterier och offentliga slakthus samt bestämmelserna om besiktning av kött av nödslaktat djur innefattar organlvång, torde ytterligare lagbestämmelser härom ej erfordras. I tillämpningsföreskrifter bör dock liksom nu givas bestämmelser om att vissa organ, bl. a. lymfkörtlar och njure, skall åtfölja kött vid besiktning.

Veterinärstyrelsen har föreslagit, att i lagen skall intagas bestämmelse om att *spädkalv*, som är mindre än tio dagar gammal, icke skall få mottagas för slakt eller besiktning. Mot detta förslag har ett flertal remissinstanser invänt, att det i praktiken är svårt att genomföra, bl. a. på grund av att det icke finns någon lämplig metod att säkert avgöra huruvida en kalv uppnått tio dagars ålder. Från jordbruksnämndens och lantbruksorganisationernas sida avstyrkes förslaget och förordas, att i stället genom upplysningsverksamhet för djurägarna klarlägges, att slakt av spädkalvar strax efter födseln ej bör ske. Jag ansluter mig till den uppfattning, som dessa remissinstanser uttalat, och förordar alltså, att denna fråga i stället för genom lagstiftning löses genom upplysningsverksamhet från slakteriorganisationernas sida.

I fråga om *organisationen av slakten och besiktningen* kan jag i stort sett ansluta mig till veterinärstyrelsens förslag. Smidig samverkan bör ske mellan kommuner och slakteriföretag. Anordningarna bör anpassas efter de skilda förhållandena i olika delar av landet. Det bör alltså ankomma på kommunerna att vidtaga erforderliga åtgärder för köttbesiktning. Därvid kan, som veterinärstyrelsen framhållit, många alternativa lösningar tillgripas. Besiktning kan ske vid offentligt slakthus och kommunal köttbesiktningssbyrå. Vidare kan kommunerna komma överens med kontrollslakterierna att dessa för besiktning mottager köttvaror från jämväl andra än medlemmar eller andelsägare. Sådan överenskommelse bör vara frivillig även i vad den avser den ekonomiska sidan. Jag kan därför ej biträda veterinärstyrelsens förslag, att frågan om villkoren för besiktning förläggande till kontrollslakteri skall kunna hänskjutas till länsstyrelsens prövning. Emellertid bör i överenskommelserna angivas enligt vilka grunder de avgifter, som djurägarna har att betala för besiktningen, skall beräknas. Ej heller finner jag tillräckliga skäl föreligga för att såsom veterinärstyrelsen föreslagit, ålägga kommun, inom vilken finnes offentligt slakthus eller kommunal köttbesiktningssbyrå, att mot skäligen ersättning låta verkställa besiktning jämväl åt annan eller andra kommuner. Även i denna del bör samordningen av verksamhet ske på frivillig väg. Vad nu sagts bör i tillämpliga delar gälla jämväl för överenskommelse som träffas i samband med att framställning om införande av slakterivång göres.

Såsom veterinärstyrelsen föreslagit bör kommunala köttbesiktningsbyråer, jämväl i form av s. k. köttbesiktningsstationer, under hälsovårdsnämnds kontroll och ansvar kunna ordnas även vid privata slakterier, vilka ej står under statlig kontroll.

Till frågorna om styrelse för offentligt slakthus och vissa andra detaljfrågor rörande anordningen för slakt och besiktning samt avgifterna härför torde jag få återkomma i den speciella motiveringen.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till lag om köttbesiktning m. m. Innehållet i de särskilda bestämmelserna kommer att närmare belysas i följande specialmotivering.

Specialmotivering

1 §.

1 § motsvarar 1 § första stycket i veterinärstyrelsens förslag. I förhållande till gällande bestämmelser innebär departementsförslaget en utvidgning såtillvida att även kött av ren och sumpbäver omfattas av lagens bestämmelser.

2 §.

Första och andra styckena i 2 § motsvarar 1 § andra stycket och 2 § 2 mom. andra stycket i veterinärstyrelsens förslag samt 1 § och delvis 2 § 1 mom. i gällande lag. De här givna definitionerna har utformats i nära överensstämmelse med motsvarande stadganden i 65 § 1 mom. och 2 § livsmedelsstadgan. Veterinärstyrelsen har i 2 § 2 mom. av sitt förslag särskilt angivit, att köttbesiktningsstämningen avser såväl färskt som salt, rökt eller torakat kött. Enär uttrycket kött måste anses omfatta även kött, som på skilda sätt beretts, har i departementsförslaget blott detta uttryck använts. Då i några fall endast färskt vara avsetts har detta särskilt angivits. I anledning av ett uttalande av Sveriges veterinärförbund får jag framhålla, att även vara, som i färskt tillstånd djupfrysts, i detta sammanhang bör anses som färsk.

I tredje stycket har angivits vad som menas med nödslakt. Att objektivt klart angiva när en nödslaktssituation föreligger torde ej vara möjligt. Av ordalydelsen framgår, att man i varje särskilt fall får avgöra, om sjukdomen eller olyckshändelsen är sådan att djuret måste slaktas. Denna bedömning bör givetvis helst göras av veterinär, men omständigheterna är stundom sådana att avgörandet måste träffas av djurägaren. Bestämmelserna i tredje stycket har viss motsvarighet i bestämmelser i 4 § 1 mom. av veterinärstyrelsens förslag och 3 § 1 mom. tredje stycket i gällande lag.

I fjärde stycket har givits en definition av uttrycket sanitetsavdelning, vilket förekommer i 12 § samt i 4 § 1 mom. första stycket av veterinärstyrelsens förslag.

3 §.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har föreslagit, att i början av lagtexten definitioner lämnas jämväl av uttrycken köttbesiktningstvång och slakteritvång. Då jag funnit detta förslag lämpligt har sådana definitioner införts i 3 §.

Första stycket motsvarar 2 § 2 mom. första stycket i veterinärstyrelsens förslag och 2 § 1 mom. i gällande lag. Stadgandet ersätter jämväl 9 § första och tredje styckena i sistnämnda lag. I sak har veterinärstyrelsens förslag endast ändrats såtillvida, att — i huvudsaklig överensstämmelse med vad som för visst fall stadgas i 65 § 3 mom. livsmedelsstadgan — bland de åtgärder, som icke får vidtagas med obesiktigat kött, även upptagits överlämnande av sådant kött till annan för att användas vid beredning av livsmedel, som är avsett att saluhållas. Bestämmelserna i första stycket gälla givetvis icke saluhållande m. m. inom område, för vilket undantag från köttbesiktningstvånget medgivits.

Bestämmelserna i andra stycket handlar om innebörden av slakteritvång och har motsvarighet i 3 § 1 mom. andra stycket samt 3 och 4 mom. i veterinärstyrelsens förslag. I gällande lag finns stadganden av liknande innebörd i 3 § 1 mom. första punkten och 2 mom. första stycket samt 9 § andra stycket. Mot veterinärstyrelsens förslag i denna del har statens jordbruksnämnd — i anslutning till stadgandet i 9 § av veterinärstyrelsens förslag — framhållit, att vederbörligen kontrollerat importkött bör få saluhållas i områden med slakteritvång utan hinder av att köttet icke härrör från djur, som slaktats i svenskt slakteri. Det borde därför finnas möjligheter att i fråga om importkött meddela undantag från köttbesiktningens bestämmelser. Särskilda föreskrifter om undersökning av kött vid införsel till riket gäller enligt förordningen den 30 september 1921 (nr 581) angående kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett. Enligt förordningen, som avser kött av alla varmblodiga djur, skall köttvaror ha undersökts och godkänts vid veterinärundersökning innan de får införas till riket. Enligt 21 § i förordningen kan godkänd vara därefter saluhållas jämväl inom område med köttbesiktningstvång utan hinder av bestämmelserna i lagen angående köttbesiktning och slakthus.

Enligt min mening bör frågan om importköttet lämpligen lösas så att de särskilda bestämmelserna om saluhållande m. m. av kött och köttvaror inom område med slakteritvång endast skall gälla kött, som härrör från djur vilket slaktats inom riket, samt att Konungen bemyndigas att beträffande importerad vara utfärda särskilda bestämmelser. Stadganden härom har införts i 3 § andra stycket och 22 §.

I 3 § 3 mom. och 4 mom. av veterinärstyrelsens förslag har intagits stadganden av innebörd, att nödslakt, utan hinder av att slakteritvång gäller, får ske om de särskilda bestämmelserna för sådan slakt iakttages samt att inom ej stadsplanelagt område djurägare må för förbrukning i eget hushåll slakta djur, som tillhör honom, såvida det ej är fråga om nödslakt. I departementsförslaget har bestämmelser av samma sakliga innebörd införts redan i den definition på slakteritvång som lämnas i 3 § andra stycket.

4 §.

4 § motsvarar 1 § kungörelsen den 27 mars 1942 (nr 142) angående besiktning av kött av älg med flera djur. Bestämmelsen synes vara av den art att den lämpligen bör överföras till denna lag.

5 §.

5 § motsvaras av 2 § 1 mom. i veterinärstyrelsens förslag och 2 § 2 mom. i gällande lag.

I allmänna motiveringen har givits vissa riktlinjer efter vilka frågor om undantag från köttbesiktningstvång bör bedömas. I lagtexten torde blott böra angivas, att särskilda skäl för undantag skall föreligga.

Såsom framgår av vad jag tidigare anfört har såväl veterinärstyrelsen som några remissinstanser framhållit, att obesiktigtat renkött bör få säljas inom vissa glesbebyggda områden. Svenska samernas riksförbund uttalar sålunda, att Kungl. Maj:t på framställning av länsstyrelsen bör äga meddela undantag. Enligt förbundets mening bör den nu gängse handeln med obesiktigade renstekar få fortsätta men begränsas till lappmarkssocknarna och fjälltrakterna i Jämtlands län och Idre socken i Dalarna. Länsstyrelsen i Jämtlands län samt lappfogdarna i Norrbottens södra distrikt och skogsdistrikt föreslår, att länsstyrelserna skall få befogenhet att medgiva undantag från besiktningstvånget på renkött, när detta är motiverat av lokala förhållanden.

Även jag anser att efter särskilt tillstånd obesiktigtat renkött bör inom vissa områden få försälas t. ex. till ortsbefolkningen och till turister utan hinder av att köttbesiktningstvång i övrigt gäller inom området. För vinnande av enhetlighet vid bedömningen synes dessa frågor böra prövas av veterinärstyrelsen. I enlighet härmed har i 5 § införts ett stadgande om att veterinärstyrelsen äger medgiva, att inom visst område renkött må försälas utan att det är besiktigtat.

6 §.

6 § överensstämmer i sak med 2 § 3 mom. första och andra styckena i veterinärstyrelsens förslag utom såtillvida, att den föreslagna bestämmelsen om skyldighet för kommun att låta verkställa besiktning jämväl åt annan kommun utgått. Bestämmelser motsvarande de i 6 § intagna återfinnes i 2 § 3 mom. i gällande lag.

I fråga om de olika möjligheter en kommun har att anordna köttbesiktning hänvisas till den allmänna motiveringen. Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien föreslår, att i lagtexten infördes en bestämmelse om att veterinärstyrelsen skall fastställa det antal besiktningsveterinärer som i varje fall är behövt för besiktningens genomförande. För min del anser jag ej att särskilda bestämmelser härom erfordras.

7 §.

Såsom jag uttalat i den allmänna motiveringen bör kommun ofta kunna lösa köttbesiktningfrågan genom samverkan med annan kommun eller med

kontrollslakteri. Stadgandena i 7 § ger uttryck åt denna tanke och motsvarar i veterinärstyrelsens förslag bestämmelserna i 2 § 3 mom. andra stycket. I enlighet med vad jag tidigare anfört bör här avsedda överenskommelser vara frivilliga. I departementsförslaget har därför icke intagits någon motsvarighet till 2 § 3 mom. tredje stycket i veterinärstyrelsens förslag. Viss motsvarighet till stadgandena i 7 § återfinnes i 2 § 3 mom. gällande lag.

8 §.

8 § motsvaras i såväl veterinärstyrelsens förslag som gällande lag av 5 § 1 och 2 mom.

Mot veterinärstyrelsens förslag har länsstyrelsen i Norrbottens län under åberopande av ett yttrande från länsveterinären framhållit, att möjlighet bör finnas för veterinärstyrelsen att meddela dispens från stadgandet om levandedjursbesiktning av ren. Vidare har förste provinsialläkaren i Luleå i yttrande till länsstyrelsen framhållit, att föreskriften i 5 § 1 mom. veterinärstyrelsens förslag föreföll att icke stämma med följande uttalande av styrelsen: »Man kan även tänka sig den anordningen att renarna, såsom nu sker, slaktas på den för säsongen valda slaktplatsen men att de urtagna kropparna omgående efter slakten transporteras till kontrollslakteri för uppslaktning.» I anledning härav må framhållas, att stadgandet i 5 § 1 mom. av veterinärstyrelsens förslag endast avser det fall då djuret slaktas på offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Därvid torde även beträffande ren levandebesiktning i regel utan olägenhet kunna ske. Slaktas renen utanför slakteriet blir enligt förslaget bestämmelserna i 2 mom. tillämpliga. Såsom länsstyrelsen framhållit, torde emellertid även om slakten sker vid renkontrollslakteri förhållandena stundom kunna påfordra att undantag från kravet på levandebesiktning göres. Jag tänker därvid särskilt på tillfällena, då renar i stort antal skall slaktas vid ambulera kontrollslakteri. I departementsförslaget har därför införts ett stadgande om att veterinärstyrelsen, när förhållandena så påkallar, kan meddela dispens från kravet på levandebesiktning av ren.

9 §.

9 § motsvaras i veterinärstyrelsens förslag av 6 § och i gällande författningar av 6 § 1, 2, 4 och 5 mom. lagen angående köttbesiktning och slakthus samt 1 § förordningen den 11 maj 1934 (nr 141) angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara.

Vid utformningen av departementsförslaget har vidtagits — förutom rent redaktionella jämkningar — den ändringen i veterinärstyrelsens förslag, att möjligheten att förordna om stämpling eller märkning av beredd vara icke medtagits. Sådan möjlighet finnes visserligen enligt gällande lag, men har aldrig utnyttjats. Då vid beredning av livsmedel enligt förevarande förslag endast får användas besiktigt och godkänt kött, är det tillräckligt att beredd vara omfattas av de i 4 mom. föreslagna bestämmelserna mot att

stämpel eller märke missbrukas. Vidare har den ändringen i veterinärstyrelsens förslag gjorts, att styrelsens dispensmöjligheter i fråga om användandet av kasserat kött (3 mom.) något inskränkts. Enligt huvudstadgandet kan sådant kött få användas för tekniskt bruk. Veterinärstyrelsen bör därutöver kunna medgiva användning till föda åt djur. Styrelsen har föreslagit, att dispensmöjlighet skall finnas även för användning till »annat ändamål», varvid styrelsen framförallt avsett vetenskapligt bruk. Enligt min mening ligger det i sakens natur att kött, som vid besiktning befunnits otjänligt till människoföda, skall få ställas till förfogande för vetenskapliga undersökningar. Något särskilt stadgande härom torde därför ej erfordras och har ej heller intagits i gällande lag angående köttbesiktning och slakthus eller i kungörelsen den 21 mars 1958 (nr 116) om viss offentlig kontroll av fjäderfäslakterier. I likhet med vad som gäller enligt dessa två författningar och enligt 94 § 3 mom. andra stycket livsmedelsstadgan torde det därför vara tillräckligt, att veterinärstyrelsens dispensmöjlighet avser användning till föda åt djur.

6 § 4 mom. i veterinärstyrelsens förslag överensstämmer nästan helt med gällande bestämmelser. Då det knappast kan föreligga något skäl för att stämpel eller märke skall få åsättas obesiktigad vara, som icke är avsedd för försäljning, har bestämmelsen i departementsförslaget omformulerats.

10 §.

10 § 1 och 2 mom. har motsvarighet i 3 § 1 mom. första och tredje styckena, 2 mom., 4 mom. andra stycket och 6 mom. i veterinärstyrelsens förslag samt i 3 § 1 mom. första och andra styckena och 3 mom. gällande lag. 3 mom. i departementsförslaget är nytt. Av samma skäl som jag tidigare anfört i samband med anordningarna för köttbesiktning bör överenskommelser mellan kommuner samt mellan kommun och kontrollslakteri vara frivilliga. Någon motsvarighet till bestämmelserna i 3 § 1 mom. fjärde stycket och 5 mom. i veterinärstyrelsens förslag har därför ej intagits i departementsförslaget.

I veterinärstyrelsens förslag i denna del har för övrigt i huvudsak blott formella ändringar gjorts. Såsom jag anfört i den allmänna motiveringen bör kommunerna få fria händer att ordna lämpliga slaktmöjligheter, varvid även anlitande av slakterier utanför kommunen kan ifrågakomma. Det synes därför vara tillräckligt att som villkor för att slakteritvång skall kunna införas stadga, att kommunen på ändamålsenligt sätt sørjt för att förekommande slakt utan tidsutdräkt kan utföras. Det ankommer på länsstyrelsen att innan förordnande om slakteritvång meddelas konstatera, att erforderliga slaktmöjligheter finnes.

Över framställning om införande av slakteritvång bör veterinärstyrelsen alltid höras. Lagbestämmelse härom föreslås. I övrigt bör länsstyrelsen själv få avgöra vilka myndigheter och organisationer, som lämpligen skall få

tillfälle yttra sig. Veterinärstyrelsens förslag, att hushållningssällskapets förvaltningsutskott alltid skall höras har jag därför ej biträtt. Veterinärstyrelsen har i 3 § 4 mom. andra stycket föreslagit en bestämmelse om att styrelsen, om till följd av ogynnsamma transportförhållanden eller eljest synnerliga skäl därtill är, skall äga medgiva undantag från förbudet att inom område med slakteritvång saluhålla, använda eller förvara kött eller köttvara, som härrör från djur vilket ej slaktats på offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Styrelsen torde därvid särskilt ha tänkt på avsättningen av kött från skärgården. Då det ankommer på länsstyrelsen att förordna om slakteritvång bör enligt min mening samma myndighet vara behörig att medgiva undantag från eller inskränkning i tvångsbestämmelserna. Något särskilt stadgande härom synes ej vara erforderligt.

I yttrande över Norrbottens läns hälsovårdsförbunds skrivelse rörande renslakten har veterinärstyrelsen uttalat, att möjlighet borde öppnas att införa slakteritvång även beträffande ren. Då jag är av samma uppfattning har i 10 § 3 mom. av departementsförslaget intagits en bestämmelse om att Konungen skall äga förordna, att slakteritvång må införas jämväl beträffande ren.

11 §.

11 § har motsvarighet i 3 § 1 mom. tredje stycket och 7 mom. i veterinärstyrelsens förslag samt 3 § 1 mom. andra stycket och 4 mom. i gällande lag.

1 mom. Som jag tidigare nämnt är uppförande av offentligt slakthus ingen förutsättning för att slakteritvång skall kunna införas och utvecklingen tyder på att sådana slakthus endast i undantagsfall kommer att uppföras. Emellertid bör liksom nu tillsynsmyndigheten äga övervaka att de offentliga slakthusen inrättas på lämpligt sätt. I enlighet härmed har i departementsförslagets 1 mom. stadgats att plan för slakthus skall godkännas av veterinärstyrelsen. Däremot är det enligt min mening onödigt att i lagen införa bestämmelser om att vid slakthus skall vara anställda besiktningsveterinärer och i övrigt vidtagna de åtgärder, som erfordras för slakthusets skötsel.

2 mom. Veterinärstyrelsen har föreslagit, att i slakthusstyrelse bl. a. skall ingå en ledamot utsedd av hushållningssällskapet samt att överveterinären vid slakthuset skall vara självskriven ledamot av styrelsen och därjämte föredragande i ärenden som rör hygienin inom slakthuset eller eljest är av veterinärmedicinsk art. Styrelsen anför till stöd för detta förslag följande.

Enligt 3 § 4 mom. i gällande lag skall offentligt slakthus stå under förvaltning av en särskild styrelse. Beträffande dess sammansättning föreskrives att ledamöterna skola vara fem, av vilka en utses av hushållningssällskapet.

Överinseendet över de offentliga slakthusen handhaves sålunda ej av vederbörande hälsovårdsnämnder. Beträffande de senares sammansättning tillåter sig veterinärstyrelsen här erinra att 1948 års hälsovårdsstadgekommité i sitt förslag till hälsovårdsstadga, under hänvisning till det ökade behov

av veterinärmedicinsk sakkunskap, som allt mer gjort sig gällande, föreslagit dels att i stad stadsveterinären eller, om flera sådana finnas, förste stadsveterinären skall vara självskriven ledamot av hälsovårdsnämnden, dels att veterinär-medicinsk sakkunskap om möjligt bör vara företrädd i sådan hälsovårdsnämnd, där veterinär icke är självskriven ledamot.

Med hänsyn härtill och då slakthusstyrelserna, i motsats till hälsovårdsnämnderna, ha överinseendet över anstalter, där så gott som enbart veterinärhygieniska krav skola tillgodoses, framstår det som en nödvändighet att sådan sakkunskap blir representerad i dessa styrelser. Liksom stadsveterinär föreslagits skola vara självskriven ledamot av hälsovårdsnämnd, bör även den till tjänsteställningen främste besiktningsveterinären vid offentligt slakthus vara självskriven ledamot av slakthusets styrelse. Han bör tillika vara föredragande inför styrelsen i ärenden, som rör hygienin inom slakthuset samt övriga ärenden av veterinärmedicinsk art. Eventuellt bör därvid styrelsemedlemmarnas antal kunna ökas till sex.

Remissinstanserna

I fråga om veterinärstyrelsens förslag i denna del uttalar sig några remissinstanser. *Länstyrelsen i Malmöhus län* finner det mycket lämpligt, att slakthusdriftens viktiga hygieniska intressen blir företrädda i styrelsen därigenom att den till tjänsteställningen främste besiktningsveterinären ingår som självskriven ledamot. Motsatt uppfattning uttalas emellertid av *Svenska stadsförbundet* och *Föreningen Svenska städers offentliga slakthus*, vilka även vänder sig mot att en representant för hushållningssällskapet skall vara ledamot av styrelsen. Förbundet, som i stort sett har samma motivering som föreningen, anför i dessa delar följande.

Beträffande sammansättningen av styrelserna för de offentliga slakthusen har veterinärstyrelsen föreslagit den nyheten att överveterinären hos slakthuset skall vara självskriven ledamot samt föredragande inför styrelsen i ärenden som rör hygienin inom slakthuset ävensom övriga ärenden av veterinärmedicinsk natur. Med anledning av att det förekommer att slakthusdirektören tillika är veterinär vill styrelsen erinra om det av kommunallagskommittén gjorda uttalandet (sid. 211—212 i kommunallagskommitténs betänkande III) att man vid kommande revisioner av specialförfattningar rörande kommunala organ liksom vid lagstiftning om nya dylika organ i görligaste mån borde tillämpa kommunallagens regler om bl. a. valbarhet. Ett motsvarande betraktelsesätt bör i än högre grad gälla då man överväger att komplettera en redan gällande bestämmelse. Med hänsyn härtill synes det styrelsen olämpligt att nu införa en föreskrift som i många fall kommer i påtaglig strid med grunderna för gällande kommunallagstiftning enligt vilken chefstjänsteman icke kan vara ledamot av nämnd eller styrelse varunder han sorterar. Enligt styrelsens mening föreligger ej heller något sakligt motiv för den av veterinärstyrelsen föreslagna kompletteringen av styrelserna för de offentliga slakthusen. — — — Om en förnyad lagstiftning rörande köttbesiktning m. m. kommer till stånd bör enligt förbundsstyrelsens mening även uppmärksammas frågan huruvida vederbörande hushållningssällskap alltjämt skall äga utse en ledamot i de kommunala slakthusstyrelserna. Enligt styrelsens mening finnes numera intet fog för ett bibehållande av denna ordning enär bestämmelsen härom tillkom vid en tidpunkt då förhållandena voro helt andra än nu. Med bestämmelsen åsyftades att åstadkomma ett samarbete mellan slakthusrörel-

sen och jordbrukarnas intresseorganisationer som på den tiden endast voro avsedda att fungera som kreatursförsäljningsföreningar. Numera då dessa föreningar bedriva egna slakteriföretag och sålunda uppträda som konkurrenter till de kommunala slakthusen måste det berörda ledamotskapet anses direkt olämpligt. Många gånger torde nämligen hushållningssällskapens representanter tillika vara tjänstemän i jordbrukarnas slakteriorganisationer.

Även *Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien* vänder sig mot förslaget, att överveterinären skall vara självskriven ledamot i slakthusstyrelse. Föreningen föreslår i stället, att stadsveterinär eller länsveterinär skall vara ledamot och överveterinären blott föredragande. Föreningen anför härom närmare.

Veterinärstyrelsen föreslår, att överveterinären skall vara självskriven ledamot av slakthusets styrelse samt föredragande inför styrelsen i ärende, som rör hygienin inom slakthuset. Föreningen har efter noggrant övervägande kommit till den uppfattningen, att en dylik ordning kan komma att medföra administrativa svårigheter. Föreningen föreslår i stället, att stadsveterinären eller, där sådan ej finnes, länsveterinären ingår som ledamot i slakthusets styrelse men att den till tjänsten främste veterinären vid slakthuset är föredragande i hygienfrågor inför styrelsen med rätt att få sin mening antecknad till protokollet. Likaledes bör vid kontrollslakterier den till tjänsten främste veterinären vara föredragande inför styrelsen i hygienfrågor. Detta motiveras bl. a. med den föreslagna jämställdheten mellan slakthus och kontrollslakterier. Enligt senare års erfarenheter äro nämligen de hygieniska frågorna av en sådan väsentlig betydelse för slakthusens och kontrollslakteriernas ostörda verksamhet att större tyngd måste ges de hygieniska kraven inför den administrativa och ekonomiska ledningen.

Föreningen av besiktningsveterinärer vid Sveriges kontrollslakterier förordar ett stadgande av innebörd, att förste besiktningsveterinären vid kontrollslakteri skall närvara vid styrelsesammanträde med rätt att yttra sig och få avvikande mening antecknad till protokollet.

Svenska länsveterinärföreningen uttalar, att det knappast är behöfligt att representant för hushållningssällskapet skall finnas i styrelse för slakthus, som ju är en stads egen angelägenhet i ekonomiskt avseende.

Departementschefen

För egen del förordar jag, att slakthusstyrelsens organisation och arbetsformer bestämmas i huvudsak enligt samma regler, som gälla för de efter kommunallagens tillkomst specialreglerade nämnderna, bl. a. nykterhetsnämnd, socialhjälpnämnd och hälsovårdsnämnd. Emellertid torde det vara möjligt att, i större utsträckning än som skett beträffande dessa nämnder, ansluta till bestämmelserna för sådana nämnder som regleras uteslutande i kommunallagen och överlåta åt kommunens fullmäktige att meddela i övrigt erforderliga föreskrifter. Fullmäktige i annan kommun än Stockholm bör sålunda ha frihet att bestämma över slakthusstyrelsens sammansättning, tidpunkt för val av styrelsen, mandatperiodens längd, början och slut, utseende av ordförande och vice ordförande m. m. Stadsfullmäktige i Stockholm bör äga meddela föreskrifter om vilket organ som skall välja slakt-

husstyrelse, styrelsens sammansättning, tidpunkt för valförrättning samt utseende av ordförande och vice ordförande. Behovet av veterinärmedicinsk sakkunskap i slakthusstyrelse synes lämpligen kunna tillgodoses genom att skyldighet stadgas att kalla läns- eller stadsveterinären samt den främste veterinären vid slakthuset till styrelsens sammanträden med rätt för dem att delta i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet. Det synes också naturligt att den främste veterinären vid slakthuset utses till föredragande i ärenden av veterinärmedicinsk natur, men det bör överlämnas åt slakthusstyrelsen att själv besluta härom.

12 §.

12 § innehåller särskilda bestämmelser om nödslakt. Rörande motivet till dessa torde jag få hänvisa till den allmänna motiveringen. I fråga om innebörden av uttrycket nödslakt får jag hänvisa till 2 § tredje stycket i departementsförslaget.

12 § motsvaras av 4 § 1 och 2 mom. i veterinärstyrelsens förslag. De i 4 § 3 mom. av samma förslag upptagna bestämmelserna torde vara av den art att de lämpligen böra intagas i tillämpningsföreskrifter. I sådana föreskrifter bör även, såsom jag tidigare påpekat, meddelas närmare bestämmelser om på vilket sätt inälvor av nödslaktat djur skall medföras för besiktning.

12 § motsvaras i gällande lag av 3 § 1 mom. tredje stycket och 2 mom. andra och tredje styckena.

13 §.

13 § motsvarar 8 § 1 och 2 mom. i veterinärstyrelsens förslag. Bestämelsen i 8 § 3 mom. av samma förslag torde lämpligen böra intagas i tillämpningsföreskrifter. I gällande lag finns motsvarighet till 13 § i 8 §.

Veterinärstyrelsen har i fråga om avgifterna för köttbesiktning m. m. anfört följande.

Enligt 8 § 1 mom. nu gällande lag äger samhället eller kommunen för köttbesiktning, för viss behandling av kött samt för begagnande av offentligt slakthus uppbära avgifter enligt taxa, som fastställs av veterinärstyrelsen. Förslag till taxa avgives, i fråga om avgifter för köttbesiktning och viss behandling av köttet, av hälsovårdsnämnden eller särskild myndighet, under vars inseende köttbesiktningen är ställd, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt i fråga om avgifter för begagnande av offentligt slakthus av dess styrelse.

Orsaken till att fastställelsen av taxorna ansetts skola ske centralt — tidigare av Kungl. Maj:t, nu av veterinärstyrelsen — har varit den att kontroll borde utövas i syfte att förhindra att kommunerna skulle av ekonomiska skäl uttaga högre avgifter än som kunde anses erforderliga för täckande av de med verksamheten förenade kostnaderna. Veterinärstyrelsen har emellertid under den tid som styrelsen handhaft fastställelsen i ytterligt få fall haft anledning ingripa mot sådana tendenser. Vidare har besiktningens frekvens hos byråerna successivt nedgått, vilket nödvändiggjort att ungefär två tredjedelar av antalet byråer måst tillämpa maximitaxan och övriga en taxa med som regel obetydligt lägre avgifter.

Dessa årligen återkommande fastställelser av köttbesiktningstaxor handhavas av styrelsens hygienbyrå och åstadkomma där en ur praktisk synpunkt onödig belastning av arbetsbördan. Veterinärstyrelsen har nämligen möjlighet att utöva erforderlig kontroll i nyssnämnda hänseenden genom de ekonomiska redogörelser, som byråerna ha att årligen ingiva till styrelsen före den 1 april och vilka läggas till grund för styrelsens förslag till maximitaxa.

Veterinärstyrelsen anser därför att den hittillsvarande fastställelseproceduren — utom i vad angår maximitaxan — kan slopas och att kommunerna således skola äga rätt att, vare sig det är fråga om slakthus eller köttbesiktningbyrå, inom ramen för maximitaxans belopp för olika besiktningsobjekt fastställa köttbesiktningstaxa för kommunen. Detsamma bör gälla beträffande avgifterna för sådan behandling av kött, som avses i 6 § 2 mom. lagen. Hörandet av hushållningssällskapets förvaltningsutskott har alltmer tenderat till att bliva en i sak betydelselös formalitet. Denna tendens torde än mer accentueras, därest, såsom veterinärstyrelsen finner antagligt, byråbesiktningen i väsentliga delar av riket kommer att försvinna. Styrelsen anser därför att man bör kunna utan risk för olägenhet avstå från sagda procedur, beträffande vilken det därjämte under nuvarande ordning visat sig att kommunerna ha lätt att förbise sin skyldighet att höra utskottet.

Även beträffande taxorna för begagnande av de offentliga slakthusen samt i anslutning till vissa av dessa anordnad marknadsplats m. m. synes det veterinärstyrelsen att beslutanderätten bör kunna överlåtas å slakthusstyrelserna. Med ett bibehållande av gällande lags anvisningar rörande avgifternas storlek och i betraktande av att det får anses ligga i kommunernas intresse att ej genom för höga avgifter minska anlitaandet av slakthuset, lärer någon olägenhet svårligen kunna tänkas uppkomma genom en dylik överflyttning av beslutanderätten.

Kommunerna böra emellertid åläggas att verkställa sådan fastställelse före den 1 december året innan det, varunder avgifterna skola äga giltighet. Vidare böra kommunerna åläggas att omgående insända avskrift av den sålunda beslutade taxan till veterinärstyrelsen.

Remissinstanserna

Några remissinstanser gör uttalanden om hur taxor och andra avgifter bör bestämmas.

Statens jordbruksnämnd framhåller, att den samverkan, som enligt förslaget förutsättes skola ske mellan kommuner och kontrollslakterier, bör byggas på rent frivilliga överenskommelser. Något utrymme för sådan fastställelse, som länsstyrelserna enligt förslaget skall kunna meddela i fråga om grunderna för kontrollslakteriernas ersättning, torde därför ej finnas.

Även *Sveriges slakteriförbund* understryker, att kontrollslakteriernas medverkan bör grundas på rent frivilliga överenskommelser, i vilka även ersättningsfrågorna skall regleras med utgångspunkt från full läckning för kostnaderna. Vidare bör därvid hänsyn tagas till utgående prisregleringsavgifter. Förbundet anför i sitt av *Sveriges lantbruksförbund* åberopade yttrande härom följande.

I fråga om taxorna för köttbesiktning vill förbundet framhålla, dels att dessa taxor bör utgå enligt de principer, som närmare preciseras nedan un-

der punkten slakteritvång, dels att kostnadstäckningsprincipen även bör gälla för den enklare form av besiktning, vid s. k. köttbesiktningstationer, som föreslås kunna införas för kategori II. Det synes också berättigat, att dessa köttbesiktningstationer bör stå under Veterinärstyrelsens kontroll.

För fastställande av taxorna för vanlig slakt, och även för nödslakt och byråbesiktning, bör bestämmas, att full kostnadstäckning skall gälla. Kostnaderna i våra anläggningar torde vara lägre än vid anläggningar särskilt uppförda för dessa ändamål. Vid de tillfällen, då slakteriorganisationen vidtager särskilda åtgärder för att stödja prisnivån, exempelvis uttager prisregleringsavgifter för slakt från sina medlemmar, måste motsvarande tilllägg på taxan utgå. Då dessa åtgärder vidtages för att stödja prisnivån vid särskilt svåra produktions- och marknadsförhållanden, kommer resultatet i bättre prisnivå alla producenter tillgodo. Det är därför rättvist att även andra, som använder sig av våra anläggningar, medverkar.

Med hänsyn till att vi ej kan behandla andra bättre än våra egna medlemmar, är det oss omöjligt att göra avkall på full kostnadstäckning inklusive täckning för här ovan angivna åtgärder.

På basis av denna princip torde det sedan vara lämpligast att riktlinjer för taxorna utarbetas vid förhandlingar mellan veterinärstyrelsen och vår organisation för förslagsvis 3 års-perioder med reglering efter förändringar i lön och andra mera betydande kostnader under perioden.

Riksförbundet Landsbygdens folk anlägger samma synpunkter som slakteriförbundet på dessa frågor.

Svenska landskommunernas förbunds styrelse hälsar med tillfredsställelse att den nu gällande underställningsskyldigheten för kommunerna vid fastställande av besiktningstaxor föreslås borttagen liksom även skyldigheten att före taxans fastställande höra hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Då kommunerna vid fastställande av taxa har att utgå från självkostnadsprincipen syntes det styrelsen som om man borde kunna gå ett steg längre och även upphäva den av Kungl. Maj:t fastställda maximitaxan. Någon anledning att befara missbruk vid taxesättningen efter en dylik åtgärd syntes icke föreligga. Styrelsen utgick vidare från att den enligt kungörelsen den 30 november 1934 om besiktning och stämpling av kött m. m. gällande underställningsskyldigheten beträffande ersättningen till besiktningsveterinär även bringades att upphöra.

Svenska stadsveterinärföreningen anser däremot, att även för slaktavgifter bör finnas en av Kungl. Maj:t fastställd taxa. Föreningen uttalar vidare, att taxe- och avgiftsbestämmelserna i 8 § av veterinärstyrelsens förslag i möjligaste mån bör tillämpas även på kontrollslakterier.

Departementschefen

De avgifter, varom här är fråga, utgör offentligrättsliga avgifter av samma karaktär, som de avgifter på den allmänna rörelsen vilka avses i 74 § kommunallagen. Enligt allmänt godtagna principer äger kommun icke genom att belägga handel och näring med avgifter av olika slag förskaffa sig inkomster vid sidan av skatteinkomsterna. I de fall då avgifter ansetts böra få uttagas har särskild rätt härtill stadgats, men samtidigt har regler med-

delats, avsedda att garantera att avgifterna icke uttages med oskäligen be-
lopp. I detta syfte har sålunda föreskrivits, att avgifterna endast får mot-
svara självkostnaderna, varjämte bestämmelser meddelats antingen att av-
gifterna ej får överskrida av statlig myndighet fastställd taxa eller att beslut
om avgifterna skall underställas statlig myndighet.

Enligt den nu gällande köttbesiktninglagen har veterinärstyrelsen att
fastställa taxa för köttbesiktning m. m. och avgifterna enligt denna taxa får
icke överskrida en av Kungl. Maj:t fastställd maximitaxa. Något utrymme
för kommunalt självbestämmande har sålunda icke lämnats på detta om-
råde. Jag anser, att detta system bör ändras så att kommunerna, liksom en-
ligt kommunallagen och lagen om rätt för kommun att uttaga avgift för
vissa upplåtelser å allmän plats, m. m. själva får bestämma de grunder,
efter vilka avgifterna skall utgå. Fråga uppkommer då om sådant beslut
bör underställas statlig myndighet. Så skall nämligen ske enligt nyssnämnda
båda lagar. I och för sig synes det mig kunna övertäckas om underställning
i förevarande fall är nödvändig. Emellertid har dåvarande chefen för
inrikesdepartementet i propositionen nr 157/1957 med förslag till lag om
rätt för kommun att uttaga avgift för vissa upplåtelser å allmän plats, m. m.
uttalat, att hela frågan om underställningsskyldighetens omfattning, när det
gäller kommunala beslut, bör omprövas och att en särskild utredning inom
den närmaste tiden torde böra tillsättas i detta syfte. I avbidan på resultatet
av denna utredning synes det mig lämpligast, att bestämmandet av avgifter
för köttbesiktning får följa samma regler som nyss berörda kommunala av-
gifter. Enligt lagen om rätt för kommun att uttaga avgift för vissa upplåtelser
å allmän plats, m. m. skall beslut rörande grunder för beräkning av avgif-
terna underställas länsstyrelsen, som äger att beslutet helt eller delvis fast-
ställa eller ock ogilla. En motsvarande regel bör sålunda införas beträffande
avgifterna för köttbesiktning. Härigenom vinnes jämväl den fördelen att ve-
terinärstyrelsens arbete med granskning av taxor och fastställande av maxi-
mitaxa inbesparas.

Beträffande 2 mom. i departementsförslaget må framhållas, att man vid
beräkning av de avgifter som där avses skall utgå från de totala kostnader
som varit förenade med verksamheten. Utan särskilt stadgande bör därvid
hänsyn få tagas till kostnaderna för slakthusets förvaltning och underhåll
samt skälig ränta å slakthusets anläggningsskapital. Den särskilda bestämmelsen
härom i gällande lag och veterinärstyrelsens förslag har därför icke
införts i departementsförslaget. Såsom veterinärstyrelsen framhållit synes
skäl ej föreligga att meddela föreskrift om underställning av slakthussty-
relsens beslut i avgiftsfrågor.

Sveriges slakteriförbund har framhållit vissa synpunkter som borde be-
aktas i de fall, då slakteriorganisationen åtager sig att utföra köttbesiktning
eller slakt för andra än medlemmars räkning. Dessa frågor bör lösas i över-
enskommelserna mellan slakterierna och kommunerna. I den mån så önskas
eller eljest anses lämpligt kan givetvis veterinärstyrelsen även i frågor av
denna art biträda med råd. Överenskommelserna bör emellertid, som jag
tidigare anfört, vara frivilliga.

14 §.

14 § ersätter 2 § 3 mom. fjärde stycket samt 3 § 5 mom. i veterinärstyrelsens förslag, men saknar motsvarighet i gällande lag.

Rörande innebörden av bestämmelserna får jag hänvisa till den allmänna motiveringen.

15 §.

15 § motsvarar 10 § i veterinärstyrelsens förslag och samma paragraf i gällande lag.

Enligt gällande lag kan vid slakthustvångs införande ersättning utgå för värdeminskning av fastighet eller inrättning i samband med att den icke längre kan användas för slakterirörelse. Veterinärstyrelsen har föreslagit en mera allmänt hållen ersättningsregel, enligt vilken innehavare av slakterirörelse, därest han i följd av slakteritvångs införande vållas väsentligt intrång i näring, må erhålla skälig ersättning av kommunen. Då en sådan regel icke innefattar skyldighet för kommun att utgiva ersättning samt därjämte skulle bli mycket svår att tillämpa, har i departementsförslaget intagits en bestämmelse om ersättning med i stort sett samma utformning som den nu gällande. Enligt min mening bör kommun, innan framställning om införande av slakteritvång göres, noga undersöka vilken inverkan sådant tvång kan få för innehavare av privatslakterier och i förekommande fall om möjligt på frivillig väg träffa överenskommelse med dessa om gottgörelse för skada som tillfogas dem.

16—19 §§.

Veterinärstyrelsens förslag till ansvars- och förverkandebestämmelser (11—15 §§) avviker väsentligt från de som gäller enligt 1934 års lag. Till stöd för sitt förslag i denna del har styrelsen anfört följande.

Enligt 11 § i nu gällande lag straffas den som bryter mot förbud, som avses i 2 eller 3 §, med böter från och med fem till och med trehundra kronor. Vidare föreskrives i 15 § samma lag att böterna skola tillfalla kommunens kassa. Enligt bestämmelserna i 6 § kungörelsen den 30 november 1934 (nr 561) angående kontroll vid införsel av köttvaror till område med köttbesiktningstvång, vilken författning tillkommit utan riksdagens medverkan, straffas den som i strid mot kungörelsen inför köttvara till område med köttbesiktningstvång likaledes med böter från och med fem till och med trehundra kronor men skall därutöver ha förverkat varan. Såväl böterna som förverkad vara eller dess värde tillfalla därvid kronan. Den som i strid mot bestämmelserna i lagen angående köttbesiktning och slakthus underlåter att besiktiga eller å slakthus uppslakta djurkroppar eller djur av ifrågavarande slag, utan att därvid är fråga om införsel till område med köttbesiktningstvång, blir alltså lindrigare bestraffad än den som verkställer sådan införsel i strid mot införselkungörelsens föreskrifter.

Veterinärstyrelsen kan för sin del icke finna anledning föreligga att frågan om ansvarspåföljden skall bedömas olika i de båda fallen. Saken har varit föremål för tvistigheter mellan åklagarmyndighet och hälsovårdsnämnd, och från sistnämnda håll har framförts önskemål, att ansvarsbestämmelserna i köttbesiktninglagen borde skärpas.

Även veterinärstyrelsen finner skäl föreligga för en straffskärpning och får därför hemställa, dels att straffet enligt 11 § lagen bestämmes till dagsböter, dels att vara, varom fråga är, eller dess värde skall förklaras förverkad. I samband härmed synes den ytterligare överensställningen böra åvägbringas mellan de båda författningarna, att i lagen införes bestämmelser dels om vad som bör iakttagas med beslagtagna vara, dels att böter och förverkad vara eller dess värde skola tillfalla kronan. I sistnämnda hänseende må bl. a. framhållas, att en sådan ändring torde få ringa ekonomisk betydelse för vederbörande kommuner, med hänsyn till de trots allt jämförelsevis få fall, som årligen bliva föremål för beivran.

Bestämmelserna i 12—15 §§ om ansvar vid itererad förseelse, om laga domstol, om besvär och om bötesförvandling synas samtidigt böra ändras till överensstämmelse med vad därom numera i allmänhet gäller.

Mot vad veterinärstyrelsen i denna del anfört har erinran ej gjorts under remissbehandlingen. Ansvarsbestämmelserna har i *departementsförslaget* erhållit en utformning, som huvudsakligen formellt skiljer sig från de i veterinärstyrelsens förslag upptagna. 17—19 §§ innehåller förverkandebestämmelser, vilka avfattats med motsvarande bestämmelser i allmänna förfogandelagen som förebild.

20 §.

20 § ersätter vissa bestämmelser i veterinärstyrelsens förslag, bl. a. 4 § 3 mom. och 5 § 4 mom. och motsvaras av 4 §, 5 § 3 mom. och 6 § 4 mom. i gällande köttbesiktningslag. Frågan huruvida Konungen — liksom nu — bör utfärda föreskrifter rörande avlöningsförmåner för besiktningsveterinärer vid kontrollslakterierna torde få övervägas i samband med utformandet av tillämpningsföreskrifter till lagen. Det har förutsatts, att motsvarande förmåner för besiktningsveterinärer vid offentliga slakthus och köttbesiktningsbyråer skall bestämmas av kommunerna.

21 §.

21 § motsvarar 13 § av veterinärstyrelsens förslag och samma paragraf i gällande lag. Av stadgandet framgår att veterinärstyrelsen icke blott skall vara övervakande utan även rådgivande myndighet.

22 §.

22 § motsvarar 9 § i veterinärstyrelsens förslag och 9 § fjärde stycket i gällande lag. Frågan om kontrollen över importkött har jag redan berört under 3 §.

23 och 24 §§.

23 och 24 §§ motsvarar 7 och 14 §§ i veterinärstyrelsens förslag och samma paragrafer i gällande lag. 23 § har i departementsförslaget utformats med stadgandena i 114 § livsmedelsstadgan som förebild. Det synes ej föreligga tillräckliga skäl för att i detta fall stadga kortare besvärstid än den i lagen 4 juni 1954 om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut stadgade. Någon särskild bestämmelse om rätt till besvär över veterinärstyrelsens och länsstyrelsens beslut erfordras ej.

Övergångsbestämmelser m. m.

I skrivelse den 19 november 1958 har veterinärstyrelsen hemställt, att i samband med antagande av ny köttbesiktningsslag måtte upphävas — förutom de i veterinärstyrelsens lagförslag angivna författningarna — jämväl kungörelsen den 13 september 1928 (nr 354) med vissa bestämmelser rörande beredning och saluhållande av vissa köttvaror av utländskt ursprung. Veterinärstyrelsen har uttalat, att författningen numera ej tillämpades och helt saknade betydelse. Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien har i avgivet remissyttrande förklarat sig dela veterinärstyrelsens uppfattning. Även jag anser att författningen bör upphävas.

Då vidtagandet av anordningar för köttbesiktningstvängets genomförande i många fall torde föranleda förhandlingar mellan kommuner och kontrollslakterier m. fl. synes lagen icke böra träda i kraft förrän tidigast ett halvt år efter dess utfärdande. Därest den antages av 1959 års riksdag under vårsessionen synes lämplig tidpunkt för ikraftträdandet vara den 1 januari 1960. Såsom jag anfört i den allmänna motiveringen bör lagens stadganden såvitt de avser renkött dock träda i kraft först den dag Konungen förordnar. Det torde få ankomma på veterinärstyrelsen att föreslå den tidpunkt, från vilken lagen i denna del, helt eller delvis, bör vinna tillämpning.

Det synes lämpligt att redan meddelade förordnanden om slakthustväng efter lagens ikraftträdande utan vidare åtgärd i stället skall avse slakteritväng. Det står givetvis även i detta fall kommun fritt att ingiva ansökan om att slakteritvänget helt eller delvis skall upphävas.

Om lagen antages, bör ändringar göras i vissa andra författningar. Därutöver torde emellertid i övergångsbestämmelserna böra införas en allmän bestämmelse om att hänvisning till författningsrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, i stället skall avse den bestämmelsen.

Departementschefens hemställan

Föredragande departementschefen hemställer därefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga förut omnämnda inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till *lag om köttbesiktning m. m.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

B. Siöalsh

Bilaga

(Veterinärstyrelsens förslag)

Förslag

till

Lag

angående köttbesiktning m. m.

1 §.

Vad i denna lag stadgas äger, där ej annat följer av vad nedan eller i av Konungen meddelade särskilda föreskrifter bestämmes, tillämpning beträffande kött av följande djurslag, nämligen nötkreatur, får, get, svin och häst samt vidare älg, ren, vildsvin, sumpbäver, björn, räv och grävling.

Till kött räknas i denna lag icke endast kött i vanlig bemärkelse utan även blod samt andra till människoföda användbara delar av i första stycket omförmälda djur.

2 §.

1 mom. Köttbesiktningstvång skall gälla inom hela riket; dock må länsstyrelsen med hänsyn till särskilda omständigheter och efter hörande av veterinärstyrelsen medgiva, att kommun eller del därav skall tills vidare vara undantagen från köttbesiktningstvång. Angående rätt för länsstyrelsen att föreskriva att inom kommun eller del därav skall beträffande vissa djurslag i stället för köttbesiktningstvång gälla slakteritvång, stadgas i 3 §.

2 mom. Köttbesiktningstvång innefattar förbud att *dels* saluhålla till människoföda avsett färskt, salt, rökt eller torkat kött av i 1 § omförmälda djurslag eller vara, beredd av kött av sådana djur, *dels* använda dylikt kött eller vara vid beredning av livsmedel, avsett att saluhållas, *dels* förvara sådant kött eller vara å allmän saluplats, i försäljningslokal med därtill hörande bitrymmen eller i lokal, avsedd för beredning som nyss sagts, allt såframt icke köttet i färskt tillstånd godkänts vid besiktning enligt denna lag.

Med saluhållande enligt första stycket avses även försäljning utan föregående saluhållande samt servering. Med servering avses tillhandahållande av färdigberedda livsmedel för förtäring på stället i restaurang, pensionat, matservering, kafé, konditori och kiosk eller annorstädes, där verksamhet av liknande slag yrkesmässigt bedrives, ävensom i skola, sjukhus eller annan anstalt eller i särskild av industri eller annat företag anordnad utspisning för de i företaget anställda.

3 mom. Det ankommer på kommun att, mot uppbärande av avgifter varom stadgas i 8 §, vidtaga för köttbesiktningens anordnande och upprätthållande erforderliga åtgärder.

Därvid åvilar kommunen, bland annat,

att ställa till förfogande för verksamheten lämpliga lokaler och erforderlig utrustning,

att bestrida arvode till besiktningsveterinär och övrig för besiktningen erforderlig personal,

att tillse att besiktningen sker utan större tidsutdräkt eller annan avsevärd olägenhet, samt

att mot ersättning enligt överenskommelse låta verkställa besiktning jämväl åt annan kommun eller andra kommuner.

Därest köttbesiktningen befinnes kunna utan olägenhet verkställas inom annan eller andra kommuner eller i enskild, i enlighet med av Konungen föreskrivna villkor under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning (kontrollslakteri), må veterinärstyrelsen, på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet, medgiva befrielse från nyssnämnda skyldigheter.

Kan överenskommelse om villkoren för besiktningens förläggande till annan kommun eller till kontrollslakteri ej uppnås, skall frågan hänskjutas till länsstyrelsen, som har att fastställa de grunder, enligt vilka kommunerna skola bidra till bestridande av kostnaderna för besiktningens verksamhet.

3 §.

1 mom. På framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet må länsstyrelsen, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott och veterinärstyrelsen, förordna att inom kommun eller del därav skall råda slakteritvång.

Slakteritvång innefattar *dels* förbud att inom området slakta nötkreatur, får, get, svin eller häst annorledes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri, *dels* förbud att inom området saluhålla, använda eller förvara färskt, salt, rökt eller torkat kött eller annan vara, beredd av kött av sådana djur på sätt, som anges i 2 § 2 mom., därest djuret icke slaktats å offentligt slakthus eller kontrollslakteri.

Slakteritvång må, där ej sådant fall är förhanden varom sägs i 2 mom., beslutas skola gälla först sedan offentligt slakthus enligt av veterinärstyrelsen gillad plan blivit uppfört och efter av veterinärstyrelsen föranstaltad avsyning godkänt, samt under villkor tillika att genom kommunens försorg och på dess bekostnad anställas de besiktningsveterinärer och vidtagas de övriga åtgärder, som äro nödiga för slakthusets behöriga skötsel.

Kommun, som uppfört slakthus, åligger att efter överenskommelse låta även annan kommun anlita detsamma.

2 mom. Därest förekommande slakt befinnes kunna utan olägenhet verkställas vid inom annan kommun beläget offentligt slakthus eller, efter överenskommelse, vid kontrollslakteri eller därest inom kommunen endast förekommer slakterirörelse, som är underkastad offentlig kontroll, må veterinärstyrelsen, på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet, medgiva befrielse från ovannämnda villkor om uppförande av offentligt slakthus och vidtagande av övriga för slakteritvångets genomförande erforderliga åtgärder.

3 mom. Förbudet enligt 1 mom. andra stycket mot slakt annorstädes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri må ej utgöra hinder för att djur av där avsedda slag nedslaktas utom nämnda inrättningar, därest sådana omständigheter föreligga, som angivas i 4 § 1 mom. andra stycket; skolande därvid med köttet förfaras på sätt i samma stycke föreskrives.

Utän hinder av nämnda förbud må vidare person, bosatt inom ej stadsplanerad del av området, för förbrukning i eget hushåll slakta honom tillhöriga djur utom slakthus eller kontrollslakteri, därest sådana omständigheter, som angivas i 4 § 1 mom. första och andra styckena, icke föreligga.

4 mom. Förbudet enligt 1 mom. andra stycket i vad rör saluhållande, användande eller förvarande av där avsett kött eller köttvara äger icke tillämpning beträffande kött av djur, vilket nedslaktats under omständigheter, som

angivas i 4 § 1 mom. andra stycket och med vars kött så förfarits, som i samma stycke föreskrives.

Veterinärstyrelsen må, om till följd av ogynnsamma transportförhållanden eller eljest synnerliga skäl därtill äro, medgiva ytterligare undantag från nyssnämnda förbud i den utsträckning och på de villkor, som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt.

5 mom. Därest överenskommelse, varom ovan i denna paragraf sägs, ej kan uppnås, skall förfaras som i 2 § 3 mom. fjärde stycket föreskrives. Överenskommelse om anlåtande av kontrollslakteri skall tillika angiva, efter vilka grunder djurägare skall gälda med slakten förenade särskilda kostnader.

6 mom. I fråga om ändring eller upphävande av förordnande om slakteritvång skall tillämpas samma förfarande, som enligt 1 mom. föreskrives för dess införande.

7 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av en särskild styrelse. Ledamöterna skola vara sex till antalet, av vilka en utses av hushållningssällskapet. Överveterinären vid slakthuset skall vara självskriven ledamot samt föredragande inför styrelsen i ärenden, som rör hygienien inom slakthuset, ävensom övriga ärenden av veterinärmedicinsk natur.

4 §.

1 mom. Oavsett huruvida slakteritvång är föreskrivet eller icke, skall inom hela riket gälla att nötkreatur, får, get, svin eller häst, som på grund av sjukdom eller olyckshändelse befinnes böra avlivas och vars kött är avsett för människoföda, skall utom i de fall, varom i nästa stycke förmåles, föras till offentligt slakthus eller kontrollslakteri, varest finnes inrättad sanitetsavdelning, för att därstädes avlivas och uppslaktas under veterinär kontroll.

I de fall, då på grund av sjukdomsförloppet eller olycksfallets svårighetsgrad anses lämpligast att djuret omgående avlivas, må så ske på platsen. Därvid skall dock köttet, om det är avsett för människoföda, genast efter djurets avlivning ostyckat jämte alla därtill hörande inälvor föras till offentligt slakthus eller kontrollslakteri, som nyss nämnts, för uppslaktning under veterinär kontroll.

Vad i första och andra stycket föreskrives skall gälla även då köttet är avsett för förbrukning i ägarens eget hushåll.

2 mom. Länsstyrelsen må, då särskilda omständigheter föreligga, på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande myndighet samt efter hörande av veterinärstyrelsen medgiva att viss kommun eller del därav icke skall omfattas av i 1 mom. givna föreskrifter.

3 mom. Det ankommer på veterinärstyrelsen att vid ingången av varje kalenderår delgiva vederbörande länsstyrelse förteckning över de inom länet befintliga offentliga slakthus och kontrollslakterier, som ovan avses, vilken förteckning skall intagas i länskungörelserna.

5 §.

1 mom. Vid slakt av nötkreatur, får, get, svin, häst eller ren i offentligt slakthus eller kontrollslakteri skall besiktningsveterinär anställa undersökning dels före nedslaktningen å djuret med hänsyn till dess hälsotillstånd, dels efteråt å dess kött med avseende å dettas duglighet till människoföda.

Vad ovan föreskrivits om undersökning före nedslaktningen äger icke tillämpning å fall, som avses i 4 § 1 mom. andra stycket.

2 mom. Vid annan köttbesiktning skall, med undantag för kött av älg och björn, undersökning verkställas å minst halv kropp, som dock i fråga om större nötkreatur än kalv samt häst och vildsvin därjämte må vara de-

lad i fram- och bakdelspart. Vid besiktning av kött av älg och björn skall köttet föreligga i minst fjärdedels kropp, som må vara delad i två stycken.

Veterinärstyrelsen äger, där särskilda förhållanden därtill föranleda, medgiva undantag från vad i första stycket föreskrivits.

3 mom. I fråga om spädkalv skall utöver vad i 1 och 2 mom. stadgas gälla, att sådan kalv, som är mindre än tio dagar gammal, icke må mottagas vare sig för slakt eller för besiktning.

4 mom. Konungen meddelar närmare föreskrifter angående besiktning av kött samt rörande besiktningsveterinärs anställning och entledigande.

6 §.

1 mom. Färskt kött, som vid köttbesiktning finnes vara till människoföda tjänligt, skall, i den utsträckning Konungen bestämmer, genom stämpling eller märkning av köttet eller dess emballage betecknas såsom godkänt. Enahanda förfarande skall, likaledes i den utsträckning Konungen bestämmer, iakttagas beträffande salt, rökt eller torkat kött, vilket i färskt tillstånd godkänts vid köttbesiktning, ävensom beträffande annan vara, beredd av sålunda godkänt kött.

2 mom. Anträffas vid köttbesiktning kött, som först efter särskild behandling kan godkännas, skall köttet, innan stämpling eller märkning äger rum, genom besiktningsveterinärens försorg och under hans kontroll undergå sådan behandling.

3 mom. Finnes vid köttbesiktning kött vara till människoföda otjänligt, skall detsamma, utan kostnad för köttets ägare, genom besiktningsveterinärens försorg och under hans kontroll användas till tekniskt bruk eller, där så ej kan ske, på annat sätt oskadliggöras. Utan hinder härav äger veterinärstyrelsen medgiva, att här avsett kött må på de villkor styrelsen föreskriver användas till föda åt djur eller annat ändamål.

Därest kött, som avses i detta moment, användes till tekniskt bruk eller som djurföda, är köttets ägare berättigad utfå ersättning motsvarande köttets värde vid sådant användande.

4 mom. Kött av djur, som omfattas av köttbesiktningstvånget, eller av dylikt kött beredd vara må icke, därest köttet eller varan är avsett för försäljning inom riket och ej är av beskaffenhet att få saluhållas inom område med köttbesiktningstvång, förses med stämpel eller märke, som genom färg eller utseende i övrigt föranleder, att förväxling lätt kan äga rum med sådan stämpel eller sådant märke varom stadgas i 1 och 2 mom.

7 §.

Därest vid köttbesiktning köttets ägare icke åtnöjes med besiktningsveterinärs åtgärd eller beslut, må han däri söka ändring genom besvär, vilka böra vid talans förlust till länsstyrelsen ingivas inom tio dagar efter det klaganden av åtgärden eller beslutet erhöll del, dagen då delgivningen skedde likväl oräknad. Veterinären är skyldig, då framställning därom göres, till klaganden utan lösen lämna skriftligt meddelande om klandrade åtgärden eller beslutet och skälen därför.

Utän hinder av besvär skall överklagat beslut lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan bliva i vederbörlig ordning förordnat. Avser ändringsökandet beslut om åtgärd, varom i 6 § 2 eller 3 mom. förmåles, och har klaganden omedelbart efter erhållen del av beslutet hemställt, att med åtgärden måtte anstå, må likväl denna icke företagas, förrän 48 timmar efter undersökningen, såvida ej åtgärdens uppskjutande medför sanitära olägenheter.

8 §.

1 mom. För köttbesiktning, anställd på grund av 2 §, samt för sådan behandling av kött, som omförmäles i 6 § 2 mom., äger kommun, varest besiktningen sker, eller efter överenskommelse, som avses i 2 § 3 mom., kontrollslakteri uppbära avgifter. Avgifterna skola årligen före den 1 december året innan de äro avsedda att tillämpas fastställas av stadsfullmäktige eller där- emot svarande kommunal representation på förslag av hälsovårdsnämnden, särskild myndighet, under vars inseende köttbesiktningen är ställd, eller kontrollslakteri.

Avgifterna må ej sättas högre än som kan anses erforderligt till täckande av kostnaderna under deras giltighetstid för köttets besiktning jämte stämpling eller märkning samt ovanberörda behandling. Ej heller må avgifterna fastställas till högre belopp än som angives i en av Konungen fastställd maxim taxa. Sistnämnda taxa skall motsvara de avgifter, vilka under det närmast före dess fastställande tilländalupna kalenderåret i medeltal erfordrats inom kommuner med köttbesiktningstvång i riket.

2 mom. För begagnande av offentligt slakthus, varom i 3 § sägs, ävensom, där i sammanhang med sådant slakthus särskild marknadsplats anordnats för kreaturshandeln, för nyttjande av sådan marknadsplats och vid densamma uppförda stallar samt för kreaturens utfodring, skötsel och vägning skola utgå avgifter, som fastställas av slakthusets styrelse. Avgifterna må ej sättas högre än som kan anses erforderligt till täckande av de under giltighetstiden med verksamheten förenade kostnaderna, därvid hänsyn må tagas jämväl till kostnaderna för slakthusets förvaltning och underhåll samt skälig ränta å slakthusets anläggningskapital.

3 mom. Det åligger kommun eller slakthusstyrelse att i samband med fastställande av avgifter, som angivas i 1 och 2 mom., omgående till veterinärstyrelsen översända avskrift av beslutet.

9 §.

Utän hinder av bestämmelserna i denna lag meddelar Konungen särskilda föreskrifter angående kontroll av kött och därav beredda varor vid införsel till eller utförsel ur riket.

10 §.

Där i följd av slakteritvångs införande innehavare av slakterirörelse, som i kommun lovligen idkas och vars utövande icke medgivits blott tills vidare eller intill dess annorlunda bleve föreskrivet, vållas väsentligt intrång i näring, må vederbörande härför erhålla skälig ersättning av kommunen.

11 §.

Bryter någon mot förbud, som avses i 2, 3 eller 4 § straffes med dagsböter och have till Kronan förverkat varan jämte emballage och kärl. Därest det förverkade icke kan, helt eller delvis, tillrättaskaffas, skall värdet gäldas.

Enahanda straff och påföljd skall inträda, då någon bryter mot stadgan- det i 6 § 4 mom. eller som inom riket saluhåller, använder eller förvarar, på sätt i 2 § 2 mom. sägs, kött eller vara, som stämplats eller märkts i strid mot stadgandet i 6 § 4 mom.

12 §.

Beslagtagna vara må, utan avvaktan på domstols beslut i målet, efter be- siktning av veterinär, som anvisats av vederbörande hälsovårdsnämnd, å offentlig auktion försäljas till människoföda eller ock, om på grund av be- stämmelserna i denna lag eller av annan anledning försäljning för sådant

ändamål icke kan ske, till föda åt djur eller till tekniskt bruk eller oskadliggöras. Erhållen köpeskillning skall, intill dess lagakraftvunnet utslag meddelats, nedsättas hos länsstyrelsen.

13 §.

Högsta tillsynen å denna lags efterlevnad utövas av veterinärstyrelsen, som jämväl meddelar råd och anvisningar rörande köttbesiktning och därmed sammanhängande frågor.

14 §.

Emot beslut eller åtgärd, som enligt denna lag eller på grund av i densamma givna föreskrifter meddelats eller vidtagits av länsstyrelsen eller veterinärstyrelsen, äger den, som anser sin rätt därav förnärmad eller obehörigen inskränkt, att anföra besvär hos Konungen i jordbruksdepartementet inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är stadgad; dock skall, utan hinder av besvär, beslutet lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan bliva i vederbörlig ordning förordnat.

Denna lag träder i tillämpning från och med den 1 juli 1958, dock att vad i lagen stadgas angående kött av ren skall äga tillämpning först från och med dag, varom Konungen vill besluta.

Genom denna lag upphävas dels lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus, dels förordningen samma dag (nr 141) angående förbud mot viss stämpling eller märkning av kött och köttvara, dels förordningen den 27 mars 1942 (nr 134) om viss tillämpning i fråga om kött av älg med flera djur av oförmälda lag den 11 maj 1934.

Innehållsförteckning

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Utdrag av statsrådsprotokollet den 12 december 1958	8
<i>Inledning</i>	8
<i>Veterinärstyrelsens förslag 24/7 1957</i>	9
Allmänt köttbesiktningstvång	9
Besiktning av renkött m. m.	14
Köttbesiktningens organisation	17
Slakteritvång	21
Nödslakt	24
Organtvång	25
Spädkalvar	26
<i>Remissyttranden m. m.</i>	26
Allmänt köttbesiktningstvång m. m.	26
Besiktning av renkött m. m.	32
Remissinstanserna	32
Skrivelse från Norrbottens läns hälsovårdsförbund	36
Yttranden över hälsovårdsförbundets skrivelse	41
Köttbesiktningens organisation	46
Nödslakt	48
Remissinstanserna	48
Veterinärstyrelsens skrivelse 4/2 1958	51
Organtvång	53
Spädkalvar	54
<i>Departementschefen</i>	55
<i>Specialmotivering till lagförslaget</i>	62
<i>Hemställan</i>	76
Bilaga. Veterinärstyrelsens lagförslag	77